R. Czekalska, B. Lauba, J. Matczak, A. Piecusiak, J. Sosnowska

Odkryjmy Montessori raz jeszcze...

Program wychowania przedszkolnego
opracowany na podstawie założeń pedagogiki Marii Montessori
w Przedszkolu Miejskim nr 106 w Łodzi

Łódź, sierpień 2026 r.

WSTĘP

Przygotowanie otoczenia i przygotowanie nauczyciela to praktyczny fundament naszego wychowania. Postawa nauczyciela musi zawsze wynikać z miłości. Dziecku należne jest pierwsze miejsce, a nauczyciel idzie za nim i wspiera je.

(Maria Montessori)

Niniejszy Program wychowania przedszkolnego został opracowany na podstawie teoretycznych założeń pedagogiki Marii Montessori. Autorkami publikacji są nauczycielki Przedszkola Miejskiego nr 106 w Łodzi, które podjęły się opracowania Programu ze względu na własne potrzeby związane z codzienną pracą w grupach montessoriańskich. Zamierzeniem zespołu redakcyjnego było dostosowanie treści pedagogiki M. Montessori do współczesnych warunków i wymogów wychowania przedszkolnego oraz integracja treści stricte montessoriańskich z innymi, ale istotnymi aspektami wychowania, jak np. bezpieczeństwo, aktywność ruchowa, adaptacja, integracja, wychowanie przez sztukę, kreatywność, ekologia, wychowanie patriotyczne. Warto dodać, że w dotychczasowej ofercie wydawniczej brakowało opracowania, które uwzględniałoby kryteria pracy z małym dzieckiem według idei Marii Montessori. Odbiorcami Programu mogą być zarówno wychowawcy przedszkoli montessoriańskich, jak również nauczyciele wykorzystujący w swojej pracy elementy tej metody, osoby przygotowujące się do roli nauczyciela, a także wszyscy poszukujący.

Traktując pracę z dziećmi jako pasję, dbając o ciągły rozwój zarówno naszych wychowanków, jak i nas samych – wychowawców, stanowimy zespół nauczycieli wciąż poszukujących, doskonalących swój warsztat zawodowy, otwartych na świat. Pedagogika M. Montessori funkcjonuje w naszym Przedszkolu od 1 września 1996 r. Z perspektywy minionych lat dochodzimy do wniosku, że aby w pełni realizować jej założenia i odpowiadać na potrzeby dziecka, należy iść z duchem czasu. Szanując założenia M. Montessori, wprowadzając je w codzienne, przedszkolne życie – nie pozostajemy obojętne wobec nowości pojawiających się wraz z rozwojem pedagogiki przedszkolnej. Z proponowanych przez współczesną edukację treści wybieramy te, które służą doskonaleniu dzieci i nas. Zależy nam również na tym, aby w dobie nieograniczonego dostępu do informacji („zmysły dalekie"), umożliwić dziecku poznawanie świata przez działanie, doświadczanie, odkrywanie i przeżywanie, uruchamiając jego własne „zmysły bliskie".

Punktem wyjścia do skonstruowania niniejszego *Programu* były wytyczne zawarte w podstawie programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego. Autorki uwzględniły wszystkie punkty zawarte w poszczególnych obszarach podstawy programowej z 11 marca 2026 r. (Dz.U. z 2026 r., poz. 378).

Opracowany w Przedszkolu Miejskim nr 106 *Program wychowania przedszkolnego* obejmuje następujące obszary tematyczne:

1. bezpieczeństwo, adaptacja, integracja,
2. ćwiczenia praktycznego dnia,
3. kształcenie zmysłów,
4. edukacja matematyczna,
5. edukacja językowa,
6. wychowanie religijne,
7. wychowanie dla kultury życia,
8. wychowanie przez sztukę.

Przedstawiony podział treści bezpośrednio nawiązuje do wyodrębnionych przez M. Montessori działów wychowania, a także wynika ze specyfiki pracy naszego przedszkola. Poszczególne treści zestawiono w tabelach zawierających następujące kolumny:

1. treści programowe (wynikające z podstawy programowej),
2. zadania do realizacji,
3. umiejętności dziecka będące wynikiem podjętych zadań.

Taki układ zagadnień tematycznych jest nie tylko czytelny, ale również znacznie ułatwia korzystanie z poniższego opracowania. Treści uwzględnione w *Programie* opierają się na trzech głównych założeniach pedagogiki Marii Montessori, związanych z osobą dziecka, nauczyciela i przygotowanym otoczeniem. Specyfika pracy w placówce montessoriańskiej zakłada tworzenie grup dziecięcych zróżnicowanych wiekowo. Niewątpliwymi zaletami współdziałania ze sobą dzieci z kilku roczników jest możliwość wzajemnego uczenia się od siebie, rozwijania niezależności od dorosłych, samodzielności oraz empatii. Przedszkolak w ciągu dnia działa korzystając z wybranych samodzielnie pomocy montessoriańskich. Swoboda wyboru dotyczy również miejsca, czasu i tempa pracy[1].

Maria Montessori podkreślała, że świat dziecka powinien być uporządkowany. Dzień musi mieć określoną strukturę i składać się z niezawodnych rytuałów. Otoczenie zaś powinno być logicznie zorganizowane i estetyczne, aby zapewniać dziecku możliwość dokonywania czynności poszukiwania i odnajdywania. Odpowiednio przygotowane otoczenie ma umożliwiać dziecku przeżywanie polaryzacji uwagi[2]. Zgodnie z koncepcją M. Montessori, ład i porządek panujący w sali przekłada się na wewnętrzne uporządkowanie dziecka. Warto podkreślić, że przedszkolak, mając nieograniczony dostęp do montessoriańskiego materiału

[1] *M. Montessori proklamowała konieczność zapewnienia dziecku swobody wyboru i rozwijania samodzielności myślenia. Uważała, że (...) prawdziwej i wewnętrznej swobody nie można komuś dać, nie można jej nawet zdobyć. Każdy może ją sam rozwinąć jako część swojej osobowości.*

[2] *Termin wprowadzony przez M. Montessori dla scharakteryzowania przeżycia dotyczącego utrzymywania przez dziecko, przez długi okres czasu, intensywnej koncentracji uwagi na wykonywanej czynności. Zjawisko to zaprzeczało dotychczasowym przekonaniom o niestałości uwagi u małego dziecka.*

rozwojowego oraz innych pomocy dydaktycznych, odpowiada za jego estetykę, a także bierze czynny udział w kreowaniu otoczenia, w którym przebywa[3].

Podczas realizacji treści zawartych w *Programie* rola nauczyciela ogranicza się do „podążania za dzieckiem" oraz do mądrego przebywania przy nim, co stanowi jedno z głównych założeń koncepcji pedagogicznej M. Montessori[4]. Zadaniem wychowawcy jest więc wspieranie rozwoju dziecka, współdziałanie z nim, a także tworzenie wokół niego atmosfery bezpieczeństwa i akceptacji[5].

Główne cele *Programu*, nawiązujące bezpośrednio do założeń pedagogiki M. Montessori, są następujące:

1) zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa i pełnej akceptacji,
2) budowanie pozytywnego obrazu własnej osoby,
3) rozwijanie samodzielności i koordynacji wzrokowo-ruchowej dziecka,
4) poznawanie świata na podstawie polisensorycznego doświadczania i eksperymentowania,
5) zdobywanie umiejętności porozumiewania się w sposób werbalny i niewerbalny,
6) doskonalenie umiejętności porządkowania, klasyfikowania i liczenia,
7) budzenie zainteresowania rzeczywistością przyrodniczą, społeczno-kulturową i techniczną,
8) poznawanie wartości uniwersalnych, takich jak: dobro, piękno, prawda, miłość,
9) wyrażanie twórczej postawy w różnych formach dziecięcej ekspresji,
10) wdrażanie do zachowań akceptowanych społecznie,
11) angażowanie rodziny dziecka w proces jego wychowania.

Pozostają one również w korelacji z zadaniami przedszkola określonymi w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych formach wychowania przedszkolnego*. Zakładają one:

1) wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka przez organizację warunków sprzyjających nabywaniu doświadczeń w każdym obszarze jego rozwoju,
2) tworzenie warunków umożliwiających każdemu dziecku swobodny rozwój, zabawę i odpoczynek w poczuciu bezpieczeństwa,
3) wspieranie aktywności dziecka podnoszących poziom jego integracji sensorycznej i umiejętności korzystania z rozwijających się procesów poznawczych,
4) zapewnienie warunków do budowania wspólnoty, w której każde dziecko czuje się akceptowane, rozumiane i potrzebne, a różnorodność traktowana jest jako wartość społeczna i edukacyjna,

---

[3] *M. Montessori: Dla dziecka porządek jest tym, czym dla nas Ziemia pod nogami, na której stoimy, czym dla ryby jest woda, w której pływa. We wczesnym dzieciństwie umysł człowieka czerpie ze swojego otoczenia elementy orientacji, których potrzebuje dla swoich późniejszych zdobyczy.*

[4] *M. Montessori: Dziecku trzeba pomóc tam, gdzie zaistnieje taka potrzeba. Nadmiar pomocy przeszkadza dziecku.*

[5] *M. Montessori: Nauczyciel nie kształci i nie poucza dziecka, lecz jest jego pomocnikiem.*

5) wspieranie samodzielnej dziecięcej eksploracji świata, dobór treści adekwatnych do indywidualnych potrzeb i zainteresowań każdego dziecka, jego możliwości percepcyjnych, wyobrażeń i rozumowania,
6) wzmacnianie poczucia wartości, indywidualności, oryginalności dziecka oraz potrzeby budowania relacji i działania z innymi oraz dla innych,
7) tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań dziecka prowadzących do samodzielności, dbania o zdrowie, sprawność ruchową i bezpieczeństwo,
8) przygotowanie dziecka do rozpoznawania, nazywania i rozumienia emocji i uczuć własnych i innych ludzi,
9) tworzenie sytuacji edukacyjnych budujących wrażliwość dziecka, w tym wrażliwość estetyczną, w odniesieniu do wielu sfer aktywności człowieka: mowy, zachowania, ruchu, muzyki, tańca, śpiewu, teatru, plastyki,
10) tworzenie warunków pozwalających na bezpieczną, samodzielną eksplorację otaczającej dziecko przyrody, stymulujących rozwój wrażliwości i umożliwiających poznawanie wartości i norm odnoszących się do środowiska przyrodniczego, adekwatnych do etapu rozwoju dziecka,
11) tworzenie warunków umożliwiających bezpieczne, samodzielne eksplorowanie elementów techniki w otoczeniu, a także zapewnienie materiałów konstrukcyjnych i narzędzi do swobodnego oraz planowanego konstruowania i majsterkowania, a także prezentowania wytworów swojej pracy,
12) współdziałanie z rodzicami, różnymi środowiskami, organizacjami i instytucjami, uznanymi przez rodziców za źródło istotnych wartości, na rzecz tworzenia warunków umożliwiających wszechstronny rozwój dziecka,
13) kreowanie sytuacji prowadzących do poznania przez dziecko wartości i norm społecznych, których źródłem są rodzina, grupa w przedszkolu, inne dorosłe osoby, w tym osoby starsze, oraz rozwijanie umiejętności podejmowania decyzji opartych na wartościach,
14) systematyczne wspieranie rozwoju procesów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie gotowości do podjęcia nauki w szkole,
15) organizowanie zajęć umożliwiających dziecku poznawanie kultury i języka mniejszości narodowej lub etnicznej, lub języka regionalnego – kaszubskiego, zgodnie z potrzebami,
16) tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających budowaniu zainteresowania dziecka językiem obcym nowożytnym, chęci poznawania innych kultur.

Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym nie dotyczy:

1) dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze

względu na niepełnosprawności sprzężone, jeżeli jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym;

2) dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na inne niż wymienione w pkt 1 rodzaje niepełnosprawności, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, 1160 i 1837 oraz z 2026 r. poz. 187 i 203), oraz jeżeli z indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego wynika brak możliwości realizacji przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka.

W działaniach opiekuńczych, wychowawczych i dydaktycznych stosujemy główne elementy koncepcji pedagogicznej M. Montessori, dodatkowo wzbogacając je ciekawą ofertą zajęć i zabaw organizowanych dla dzieci na terenie przedszkola i poza nim.

Priorytetową kwestią pozostaje dla nas nawiązanie pozytywnych, opartych na wzajemnym zaufaniu oraz współpracy, relacji z rodzinami wychowanków. Rodzice biorą udział w życiu przedszkola poprzez codzienny kontakt z wychowawcami. Aktywnie uczestniczą również w uroczystościach okolicznościowych odbywających się na terenie placówki. Przyczynia się to do budowania trwałej więzi zarówno między dziećmi a rodzicami, jak również między rodzicami a przedszkolem.

Materiał rozwojowy w pedagogice M. Montessori

Właściwie przygotowane otoczenie jest podstawowym pojęciem w pedagogice montessoriańskiej. Zgodnie z założeniami teorii Montessori, aby zapewnić dziecku wszechstronny rozwój, należy umieścić je *w bogatym, odpowiednio zorganizowanym, dostosowanym do właściwości psychicznych środowisku wychowawczym.*

Jednym z elementów właściwie przygotowanego otoczenia jest materiał rozwojowy podstawowy i rozszerzający. Zawiera on cztery elementy (antropologiczny, psychologiczny, wychowawczy i dydaktyczny). Powinien również spełniać określone kryteria, być prosty, funkcjonalny i estetyczny oraz ograniczać się do jednej trudności i umożliwiać dziecku samodzielną kontrolę błędu.

Każda z montessoriańskich pomocy, bez względu na dział, w którym się znajduje, zawiera określony cel oraz przebieg ćwiczeń wykonywanych przez dzieci. Pracując z pomocami, w pierwszej kolejności wykonuje się ćwiczenia podstawowe. Po ich opanowaniu dzieci przechodzą do wykonywania ćwiczeń rozszerzających, które utrwalają zdobyte umiejętności oraz rozwijają kreatywność w zakresie przeprowadzanych ćwiczeń.

Montessori wyróżnia kilka form pracy z materiałem służących ogólnemu rozwojowi, należą do nich: rozpoznawanie (dobieranie w pary), negacja (wyszukiwanie kontrastów), kombinacja (tworzenie nowych możliwości), implikacja (wyszukiwanie związków logicznych).

Najbardziej charakterystyczną pomocą jest różowa wieża, służąca do kształtowania pojęć „duży – mały". Składa się z dziesięciu klocków (sześcianów), z których po ułożeniu jeden na drugim, powstaje regularna wieża. Ułożenie wieży od największego klocka do najmniejszego stanowi ćwiczenie podstawowe. Ćwiczenia rozszerzające obejmują różne kombinacje układania wieży. Można ją układać w poziomie, w odwrotnej kolejności, z uwzględnieniem dysharmonii (przestawienia klocków) lub luki (eliminacji jednego z szeregu klocków), z zamkniętymi oczami. Z wieloma pomocami montessoriańskimi można również przeprowadzać ćwiczenia grupowe, angażując do działania więcej dzieci.

Dla pedagogiki Montessori charakterystyczne są trójstopniowe lekcje słowne, służące do poznawania i utrwalania różnych pojęć. Przebiegają w trzech etapach i przeprowadzane są przez nauczyciela. W przypadku wprowadzania pojęć „duży – mały" z wykorzystaniem różowej wieży lekcja słowna wygląda następująco:

1) układamy dwa kontrastujące klocki duży i mały – mówimy: „ten jest mały, ten jest duży",
2) kontrolujemy stopień przyswojenia pojęć, wydając polecenia – np. prosimy dziecko: „daj mi z tych dwóch duży", „połóż duży klocek na stole", „zanieś duży klocek koleżance",
3) sprawdzamy znajomość wprowadzanych pojęć – pytamy: „z tych dwóch, jaki jest ten?" (duży).

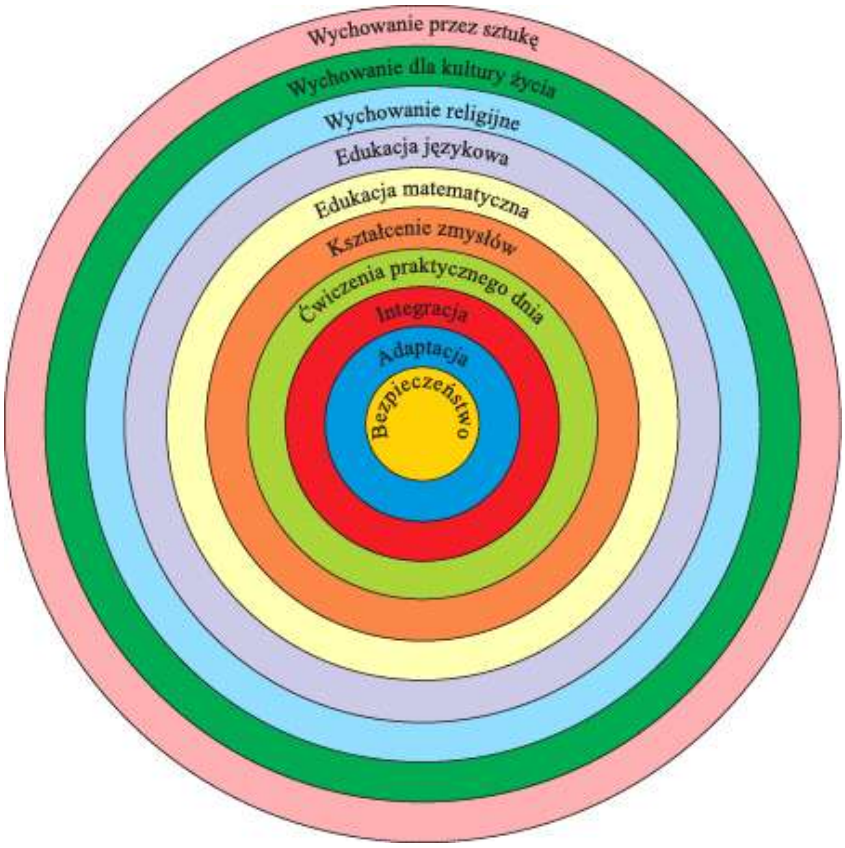
Analogiczne ćwiczenia wykonujemy w odniesieniu do małego klocka.

Następnie wykonujemy ćwiczenia z wykorzystaniem trzech elementów: dużego, większego i największego. Powyższy schemat stosujemy również w odniesieniu do relacji „większy niż…”, „mniejszy niż…”.

Ostatnim etapem kształcenia pojęć za pomocą lekcji słownej jest przeniesienie nabytych umiejętności na otoczenie, np. szukanie i porównywanie przedmiotów małych i dużych.

Właściwie zorganizowane przez nauczyciela otoczenie stymuluje aktywność i wewnętrzną motywację do samodzielnego zdobywania wiedzy i doskonalenia umiejętności przez dzieci.

Treści programowe

Zaprezentowane treści ujęto w układzie koncentrycznym. Naszym celem było precyzyjne zilustrowanie integracji treści z poszczególnych działów *Programu*. Zależało nam na ukazaniu, że podstawą wszelkich oddziaływań jest zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa w sensie psychicznym i fizycznym, dlatego „bezpieczeństwo" znajduje się w środku koła i stanowi jego centrum, jako warunek do podjęcia kolejnych działań wychowawczych i edukacyjnych z dziećmi.

Widoczna jest tu korelacja treści z różnych działów. Analizując układy koncentryczne przyporządkowane do poszczególnych działów *Programu,* można zauważyć, w jaki sposób przenikają się treści z różnych działów. Stąd też łatwość stosowania treści programowych w praktyce. Można z niego czerpać określone zagadnienia wybiórczo, a i tak podjęte przez dzieci czynności obejmą swym zakresem kilka działów.

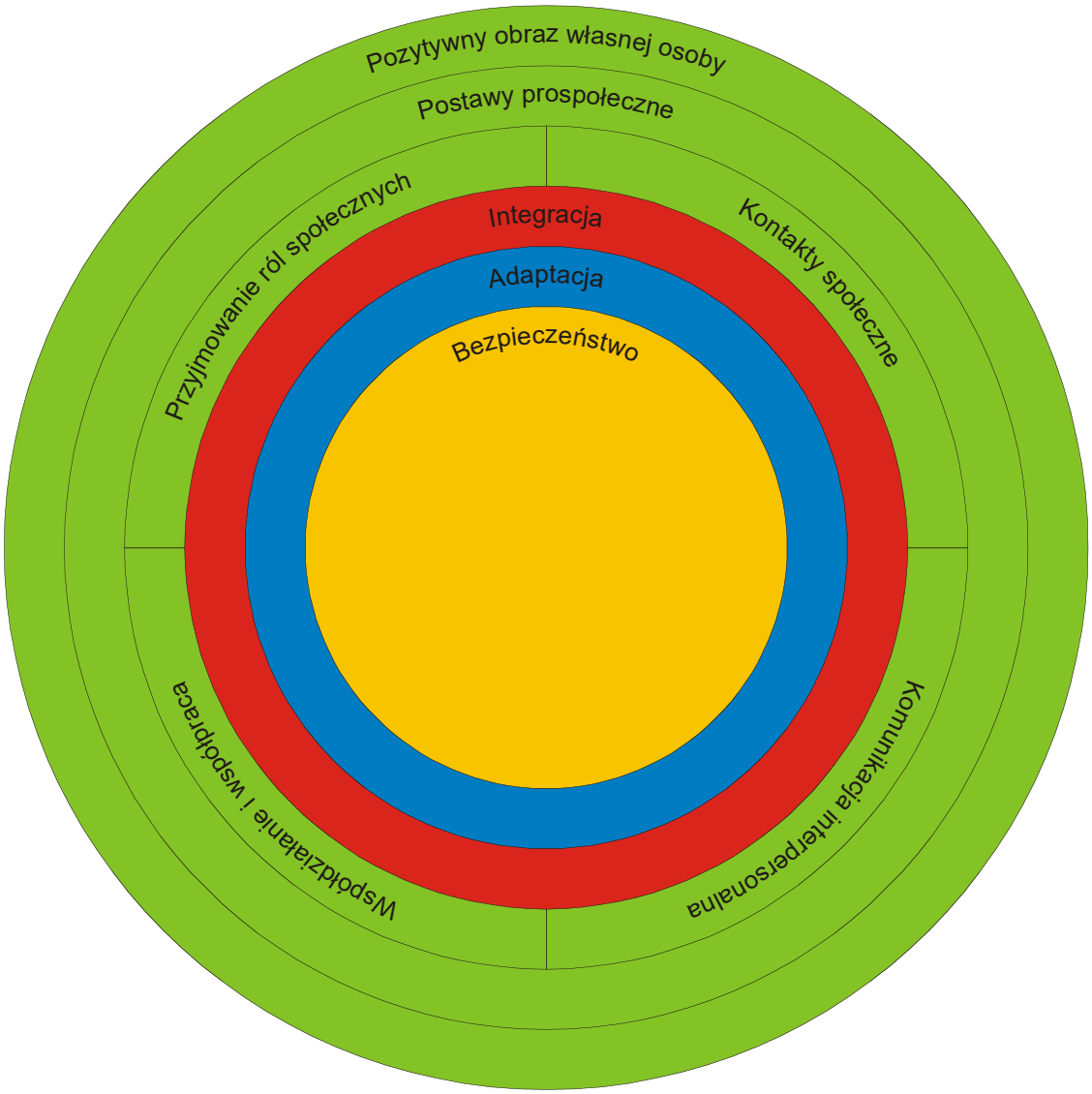
Każdemu z działów przyporządkowany jest inny kolor i tę kolorystykę konsekwentnie zachowujemy, analizując kolejne treści.

Program zawiera ponadto propozycje scenariuszy zabaw z dziećmi oraz arkusze do diagnozy przedszkolnej w formie *Montessoriańskiej karty diagnozy dziecka 5 i 6-letniego*. Z uwagi na potrzebę diagnozy poziomu rozwoju dzieci w młodszym wieku przedszkolnym zamieszczono również *Montessoriańską kartę obserwacji dziecka 3 i 4-letniego.*

Bezpieczeństwo, adaptacja, integracja...

„Droga wychowania jest długą drogą...”

(Maria Montessori)

Istotnym kierunkiem naszej pracy wychowawczej jest skupienie uwagi na dziecku, jego potrzebach, możliwościach i zainteresowaniach. Do najważniejszych potrzeb zaliczamy potrzebę szeroko pojętego bezpieczeństwa. Projektując działania, staramy się zapewnić dzieciom bezpieczeństwo w sensie fizycznym i psychicznym. Ustalamy razem zasady bezpiecznego przebywania w przedszkolu oraz uwrażliwiamy na sytuacje niosące bezpośrednie zagrożenie poza placówką. Mając na uwadze bezpieczeństwo psychiczne, szczególną uwagę zwracamy na proces adaptacyjny.

Czas adaptacji zależy od stopnia rozwoju emocjonalnego dziecka. Wyrażamy zgodę na obecność bliskiej osoby wspomagającej adaptację. Już w ciągu pierwszych dni po przyjęciu

do przedszkola, każde dziecko ma swobodę w wyborze zajęć, zabaw, pomocy rozwojowych i dydaktycznych, a jednocześnie wdrażane jest do zasad postępowania w grupie.

Mamy wypracowane formy ułatwiające łagodną adaptację. Proces ten rozpoczyna się już przed wakacjami, kiedy organizowane jest spotkanie dla rodziców i dzieci nowo przyjętych. Dajemy także prawo pobytu w danej grupie, zanim dziecko rozpocznie edukację w przedszkolu (np. po okresie rekrutacji w maju, czerwcu).

W procesie adaptacji duży nacisk kładziemy na akceptację wszystkich dzieci, czyli przyjmowanie ich takimi, jakie są. Bez akceptacji tworzy się bariera między nauczycielem a dzieckiem, która uniemożliwia budowanie więzi i zaufania oraz utrudnia właściwą współpracę. Nie aprobujemy negatywnych zachowań dziecka, ale zawsze akceptujemy jego osobę.

Dużo uwagi poświęcamy umacnianiu dzieci w postępowaniu zgodnym z normami życia społecznego. Wspólnie opracowujemy i przestrzegamy zasad życia w grupie. Jak najczęściej staramy się usamodzielniać dzieci w wyrażaniu uczuć oraz stosowaniu komunikatów typu „Ja".

Zakończenie adaptacji często stanowi wstęp do rozpoczęcia integracji grupy. Procesowi temu towarzyszą liczne oddziaływania nauczycielek, mające na celu wytworzenie poczucia wspólnoty. Dzieci w zintegrowanej grupie są radosne, cieszą się z możliwości przebywania ze sobą, współtworzenia oraz wspólnego odkrywania świata.

Adaptacji, integracji i poczuciu bezpieczeństwa sprzyja niecodzienna i wyjątkowa atmosfera, jaką budujemy podczas urodzin dzieci. Pomocne jest wykorzystanie „Urodzinowego słoneczka", które ułatwia zrozumienie upływu czasu. Bardzo ciekawy jest również „Łańcuch życia", który zawiera zdjęcia z poszczególnych lat życia dziecka.

W naszym przedszkolu integracja jest szeroko pojmowana. Dotyczy nie tylko dzieci, ale również rodziców. Stąd też liczne formy kontaktu z rodzicami, które mają pomóc w budowaniu pozytywnych relacji, np. spotkania integracyjne, udział we wspólnym przygotowywaniu i przeżywaniu uroczystości świątecznych, codzienne kontakty z rodzicami na terenie przedszkola. Wszystkie podejmowane przez nas formy współpracy zbliżają do siebie środowisko przedszkolne i rodzinne.

Rezultatem działań na rzecz integracji jest też budowanie postaw prospołecznych. Dzięki temu dzieci potrafią współpracować i współdziałać w grupie, poprawnie komunikują się z innymi, radzą sobie w trudnych sytuacjach. Wskutek wielopłaszczyznowych oddziaływań zdobywają właściwą samoocenę będącą podstawą do podnoszenia poczucia własnej wartości.

Bezpieczeństwo, adaptacja, integracja...

Obszary podstawy programowej
I. Obszar społeczny
II. Obszar osobisty
III. Obszar językowy
VI. Obszar techniczny
VII. Obszar cyfrowy

Treści programowe	Zadania	Umiejętności dziecka
I. Obszar społeczny II. Obszar osobisty	1. Organizowanie wspólnych zabaw i rozmów dzieci już uczęszczających do przedszkola z przyszłymi przedszkolakami w sali i ogrodzie. 2. Stwarzanie warunków do łagodnej adaptacji dziecka w grupie poprzez: a) przebywanie dziecka w grupie wspólnie z rodzicem w okresie adaptacji, b) rozbudzanie poczucia przynależności do miejsca, wyznaczenie indywidualnych miejsc (półka w szatni, szuflada w sali, znaczek, ręcznik, segregator, wizytówka), c) zaznajomienie dziecka z otoczeniem i organizacją dnia, osobami sprawującymi opiekę, d) umożliwienie przynoszenia do grupy ulubionych zabawek, „przytulanek”, książeczek. 3. Organizowanie zajęć umożliwiających dzieciom poznanie otoczenia przedszkolnego: a) budynek, ogród, b) montessoriański materiał rozwojowy podstawowy i uzupełniający, c) inne wyposażenie.	- nawiązuje relacje - obserwuje, rozmawia, bawi się - rozpoznaje swój znaczek, szufladę, segregator, ... - dostosowuje się do rytmu dnia - w miarę potrzeb zwraca się do osób sprawujących opiekę - rozpoznaje opiekunów i pomieszczenia placówki - stosuje się do zasad dotyczących zabaw w ogrodzie - korzysta z materiału rozwojowego zgodnie z jego przeznaczeniem
I. Obszar społeczny II. Obszar osobisty III. Obszar językowy	1. Tworzenie warunków do wzajemnego poznania się w grupie poprzez: a) organizowanie zabaw integracyjnych służących poznaniu imion, b) przekazywaniu informacji o sobie i zdobywaniu wiedzy o innych, c) wypowiadanie się w zrozumiały sposób, aktywne słuchanie innych, d) przedstawianie i uzasadnianie swojej opinii.	- zwraca się do dzieci po imieniu - identyfikuje się ze swoją grupą

	2. Stwarzanie sytuacji sprzyjających nawiązywaniu relacji na płaszczyźnie: dziecko-dziecko oraz dziecko-osoba dorosła, podczas: a) kontaktów indywidualnych, b) zabaw z całą grupą, w zespołach, w parach, c) różnych form kontaktów z rodzicami: - codzienne rozmowy, - spotkania integracyjne, - zabawy (z okazji Karnawału, Kolorowych Dni), - uroczystości: Wigilia, Dzień Babci i Dziadka, Dzień Mamy i Taty, Dzień Dziecka, zakończenie roku szkolnego.	- nawiązuje relacje z dziećmi i dorosłymi - bawi się z całą grupą lub z wybranym zespołem dzieci - komunikuje swoje potrzeby nauczycielowi - aktywnie spędza czas z rodzicami na terenie przedszkola - uczestniczy w uroczystościach, imprezach
	3. Umożliwianie nawiązywania kontaktów prowadzących do współdziałania w grupie i niesienia wzajemnej pomocy poprzez: a) wspólne podejmowanie działań, b) dostrzeganie potrzeb dzieci młodszych i nowych w zakresie: - czynności samoobsługowych w sali, łazience, szatni, ogrodzie - przygotowywania posiłków, - organizowania miejsca pracy i zabawy, - ubierania i rozbierania, np. na zajęcia gimnastyczne lub wyjścia do ogrodu.	- współdziała podczas realizowania zadań grupowych - pomaga innym odkręcić kran, wlać zupę do talerza, nalać sok do kubka, posprzątać zabawki, zawiązać sznurowadło, zapiąć guziki, zasunąć ekspres, ...
	4. Umacnianie dzieci w postępowaniu zgodnym z regułami i normami życia społecznego poprzez: a) wspólne rozmowy w grupie, b) czytanie odpowiednich tekstów popartych ilustracjami, c) tworzenie opowiadań i historyjek ukazujących dobre i złe przykłady ludzkich zachowań.	- wymienia ogólnie przyjęte normy społeczne - stosuje się do reguł uchodzących za społecznie poprawne
.	5. Wspólne wypracowanie zasad postępowania obowiązujących w grupie: a) ustalenie zasad z całą grupą, b) spisanie i wizualizacja zasad w widocznym miejscu w sali.	- ustala zasady grupowe i przestrzega ich - w razie potrzeby odwołuje się do zasad grupowych
	6. Tworzenie okazji do poznania zasad życia w rodzinie poprzez zrozumienie zagadnień: a) opieki nad młodszym rodzeństwem,	- wypowiada się na temat potrzeby pomocy członkom rodziny - wykonuje powierzone obowiązki domowe

	b) pomocy osobom starszym, c) odpowiedzialności za powierzone obowiązki.	- identyfikuje się ze swoją rodziną
	7. Pomaganie dziecku w rozpoznawaniu i nazywaniu uczuć własnych oraz innych poprzez: a) naturalne sytuacje codzienne: - spontaniczne określenie swojego nastroju, - opowiadanie swoich przeżyć kolegom i nauczycielowi; b) aranżowane przez nauczyciela: - słuchanie opowiadań tematycznych, oglądanie ilustracji, - utożsamianie się z bohaterami wymyślnych historyjek.	- zaznacza swój nastrój (mapa nastrojów) - określa werbalnie i pozawerbalnie własny nastrój, stan emocjonalny, ... - określa różnice między dobrym i złym samopoczuciem - nazywa zachowanie, uczucia innych ludzi na podstawie zdjęć, ilustracji, - pokazuje lub opowiada w trakcie różnorodnych sytuacji edukacyjnych o uczuciach, jakie wywołuje określona sytuacja
	8. Dążenie do usamodzielnienia w wyrażaniu uczuć za pomocą komunikatów typu „Ja”: a) przekazywanie swoich odczuć w sposób komunikatywny i zrozumiały dla innych, b) umiejętne rozładowywanie złości, c) radzenie sobie z emocjami typu: lęk, złość, smutek.	- formułuje komunikaty typu „Ja” - rozładowuje napięcia emocjonalne takie jak: złość, gniew, lęk, strach, w sposób bezpieczny dla otoczenia i zgodny z zasadami - mówi o tym, co sprawia mu radość, co go smuci, a co wywołuje gniew, złość itd. - właściwie reaguje na przegraną, potrafi gratulować wygranej innym
	9. Prowokowanie sytuacji umożliwiających dzieciom samodzielne rozwiązywanie sytuacji trudnych i problemowych: a) indywidualnych, b) dotyczących grupy.	- dyskutuje, argumentuje, słucha innych - dochodzi do kompromisu - stosuje wybraną propozycję rozwiązania problemu w życiu codziennym
	10. Wspieranie dziecka w budowaniu poczucia własnej wartości poprzez: a) pomoc w zdobywaniu wiedzy o: - własnym wyglądzie,	- wskazuje poszczególne części ciała - opowiada, co mu się podoba we własnym wyglądzie

	- cechach własnej osobowości; b) podkreślanie obecności dziecka w grupie poprzez: - nawiązywanie przyjaźni, pozytywnych relacji z innymi dziećmi i z dorosłymi, - współpracę z pozostałymi członkami grupy (w parze, małych zespołach i z całą grupą), - rozumienie sensu istnienia norm i zasad grupowych; c) organizowanie zabaw umożliwiających zrozumienie przez dzieci siebie oraz innych poprzez: - dostrzeganie podobieństw i różnic wśród dzieci, - umożliwienie wyrażania dziecięcych pragnień, potrzeb, uwrażliwianie na szanowanie zdania innych, - doświadczanie poczucia bycia ważnym i docenianym, - rozwijanie umiejętności odmawiania, bycia asertywnym; d) budowanie samooceny dziecka, skupianie uwagi na umiejętnościach, sukcesach, mocnych stronach dziecka poprzez: - akceptowanie dziecka takim, jakie jest, - podkreślanie dziecięcej wyjątkowości i niepowtarzalności, - rozwijanie talentów i zdolności dzieci, - szanowanie opinii i poglądów dzieci, - powierzanie dziecku obowiązków;	- dokonuje samooceny - rysuje autoportret - opowiada o swoim przyjacielu, wymienia jego cechy zewnętrzne i określa osobowość - okazuje sympatię, akceptację innym - korzysta z obecności osoby dorosłej w sytuacji dla siebie trudnej - przestrzega zasad grupowych, zwraca uwagę innym w momencie braku ich poszanowania - określa podobieństwa i różnice w wyglądzie oraz zachowaniu swoim i innych - rysuje postać kolegi podkreślając charakterystyczne cechy jego wyglądu - artykułuje swoje potrzeby i pragnienia, liczy się z uczuciami kolegów - opowiada o swoich marzeniach - czuje się niepowtarzalne i jedyne - czuje się potrzebne - w sytuacjach niekomfortowych potrafi powiedzieć „nie”, posiada umiejętność odmawiania - wyraża w działaniu swoją niepowtarzalność i oryginalność - rozwija swoje zainteresowania i upodobania - liczy się ze zdaniem innych - ma poczucie odpowiedzialności za powierzone obowiązki - dokonuje skojarzeń, wykorzystuje w działaniu myślenie metaforyczne - poszukuje niekonwencjonalnych rozwiązań

	e) organizowanie zabaw umożliwiających dziecku bycie twórczym i oryginalnym w zakresie codziennych czynności, zabaw oraz podczas rozwiązywania sytuacji trudnych; f) uroczyste obchodzenie urodzin dzieci: - wykorzystanie „Urodzinowego słoneczka": rozkładanie koralików w koszyczkach zgodnie z miesiącami (począwszy od miesiąca, w którym dziecko się urodziło), konstruowanie łańcucha życia, chronologiczne układanie zdjęć dziecka z poszczególnych etapów życia, - zdmuchiwanie świeczek na urodzinowym torcie, śpiewanie „Sto lat", składanie życzeń, wymienianie zalet jubilata i zapisywanie ich na „serduszku dobrych cech", - organizowanie poczęstunku dla dzieci.	- nie ulega stereotypom, jest otwarte na nowe zadania - wierzy w siebie i swój potencjał - podaje datę swoich urodzin - określa, ile ma lat - wymienia nazwy dni, miesięcy, pór roku oraz kolejność ich występowania - doświadcza upływu czasu poprzez nawlekanie koralików na łańcuch życia - układa zdjęcia z różnych etapów życia, począwszy od narodzin do teraźniejszości - wypowiada się nt. zmian, jakie zachodzą w życiu człowieka wraz z upływem czasu - wymienia zalety jubilata, składa mu życzenia, wręcza laurkę
I. Obszar społeczny II. Obszar osobisty VI. Obszar techniczny VII. Obszar cyfrowy	1. Ustalenie razem z dziećmi zasad bezpieczeństwa podczas: a) działania z montessoriańskim materiałem rozwojowym, b) posługiwania się różnego rodzaju narzędziami, np. nożyczkami, c) zabaw w sali, na terenie przedszkola, w ogrodzie, domu, na podwórku, podczas wycieczek oraz spacerów. 2. Poznawanie przepisów ruchu drogowego, poruszanie się po chodnikach, ulicy, korzystanie ze środków komunikacji miejskiej i użyteczności publicznej. Opisywanie różnych środków transportu i infrastruktury znajdującej się w najbliższym otoczeniu oraz bezpieczne korzystanie z nich. 3. Uwrażliwianie na sytuacje niosące bezpośrednie zagrożenie: a) zagubienie się dziecka, b) kontakt z osobami obcymi,	- wymienia zasady bezpiecznej zabawy i pracy - przestrzega zasad bezpiecznej zabawy - bawi się w miejscach do tego przeznaczonych - respektuje zasady związane z bezpieczeństwem podczas wycieczek i spacerów - stosuje się do przepisów ruchu drogowego i ustalonych wspólnie zasad bezpieczeństwa - wymienia podstawowe środki transportu rozróżnia elementy związane z komunikacją miejską - rozpoznaje podstawowe znaki drogowe - podaje imię i nazwisko, adres zamieszkania - prosi o pomoc osobę dorosłą podczas

	c) kontakt z przedmiotami codziennego użytku (np. urządzenia elektryczne), d) lekarstwa, środki chemiczne, produkty nieznanego pochodzenia (np. grzyby, owoce roślin), e) zabawy w miejscach niedozwolonych. 4. Nauka zasad właściwego postępowania w sytuacji zagrożenia: a) umiejętność komunikowania sytuacji, w której dziecko czuje się zagrożone (przemoc fizyczna i psychiczna), b) umiejętność właściwej reakcji np. na skutek zaatakowania np. przez psa. 5. Przygotowanie do bezpiecznego funkcjonowania w społeczeństwie cyfrowym: a) wprowadzanie dziecka do korzystania z technologii w sposób bezpieczny i świadomy: - korzystanie w miarę potrzeb z urządzeń multimedialnych (komputer, tablet, tablica interaktywna), - rozumienie ich roli w życiu codziennym oraz zasad odpowiedzialnego używania, b) rozwijanie świadomości bezpieczeństwa w sieci oraz podstawowych zasad higieny cyfrowej: - kształtowanie umiejętności myślenia, przewidywania skutków działania oraz rozumienia zagrożeń związanych z korzystaniem z urządzeń cyfrowych oraz Internetu, c) wspieranie samodzielności, logicznego myślenia oraz umiejętności rozwiązywania problemów poprzez korzystanie z instrukcji podczas wykonywania zadań cyfrowych, tworzenie własnych instrukcji, odczytywanie piktogramów oraz prostych znaków graficznych.	korzystania z urządzeń mechanicznych i elektrycznych - wymienia numery telefonów alarmowych - zgłasza sytuację będącą zagrożeniem osobie dorosłej - identyfikuje przedmioty niosące dla niego zagrożenie - próbuje przełamać swoje obawy i lęki - ilustruje sposób zachowania się podczas niebezpieczeństwa (np. zaatakowania przez psa) - rozpoznaje urządzenia cyfrowe i wyjaśnia, do czego służą (laptop, tablet, smartfon, smart TV, aparat i kamera cyfrowa, smartwatch, konsola do gier, drukarka itd.) - zna podstawowe zasady higieny cyfrowej (np. ustala limity korzystania z urządzeń cyfrowych, robi sobie przerwy od ekranu, odkłada urządzenia na godzinę przed snem) - rozumie zagrożenia związane z Internetem i udostępnianiem informacji o sobie i swoich bliskich (rozumie znaczenie danych wrażliwych) - rozpoznaje wpływ mediów i reklam na codzienne życie, wie, czemu one służą - korzysta z instrukcji i potrafi tworzyć proste instrukcje (ogląda wszystkie znaki i rysunki przed rozpoczęciem pracy, przygotowuje wszystkie potrzebne rzeczy z listy na

		wstępie, wykonuje zadania dokładnie w tej kolejności, którą podaje autor instrukcji, nie pomija żadnego kroku).

Zgodnie z założeniami podstawy programowej **dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej**:

wg obszaru I

1) udziela informacji o sobie i swoich rodzicach, w tym podaje swoje imię i nazwisko, adres zamieszkania, wie, komu może takich informacji udzielać; 2) bierze udział w aktywnościach zaproponowanych przez innych, zgłasza własne pomysły, jest otwarte na współdziałanie; 3) uzgadnia zasady dzielenia się zabawkami lub materiałami w trakcie podejmowanych aktywności; 4) bierze udział w podejmowaniu decyzji w grupie, akceptuje wspólnie podjęte decyzje, nawet jeżeli nie są zgodne z jego oczekiwaniami; 5) stosuje zwroty grzecznościowe; 6) przestrzega zasad zachowania się w grupie i miejscach publicznych, w tym zasad prawidłowego zachowania się na drodze i w środkach komunikacji; 7) mówi o emocjach, które ludzie mogą przeżywać w różnych sytuacjach życia codziennego; 8) szanuje wszystkie dzieci, ich różne upodobania i potrzeby, podaje przykłady wypowiedzi i zachowań, które mogłyby być dla kogoś krzywdzące; 9) szuka rozwiązań w sytuacjach spornych, rozwiązuje proste konflikty z pomocą dorosłych lub innych dzieci; 10) pomaga innym w wykonaniu zadania, gdy jest to potrzebne, udziela wskazówek; 11) wspiera inne dzieci w pokonywaniu smutku, bezradności i poszukiwaniu rozwiązań problemu; 12) dostrzega różnorodność i znaczenie funkcji pełnionych przez ludzi w społeczeństwie, przyjmuje je w zabawie (np. w sklep); 13) charakteryzuje pracę osób wykonujących różne zawody i zdaje sobie sprawę, że dzięki pracy osiąga się dochód; 14) wyjaśnia, do czego służą pieniądze, ma świadomość, że ludzie dysponują ograniczoną ilością pieniędzy oraz że po wydaniu pieniędzy na zakup towaru lub usługi nie można ich już wydać na coś innego; 15) wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie oraz dlaczego warto oszczędzać; 16) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do grup społecznych, w których na co dzień funkcjonuje: rodziny, grupy przedszkolnej, społeczności lokalnej i narodowej; 17) wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flagę, hymn), orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej; 18) wskazuje funkcje różnych instytucji społecznych (np. rodziny, przedszkola); 19) poznaje i pielęgnuje tradycje lokalne, regionalne i narodowe; 20) charakteryzuje wybrane elementy dziedzictwa kulturowego swojego regionu;

wg obszaru II

1) podejmuje różne aktywności, aby realizować swoje pomysły, tworzyć i odkrywać, co sprawia mu radość; 2) odkrywa swoje zainteresowania i nazywa swoje mocne strony; 3) układa i uzasadnia swój plan działania prowadzący do zakładanego rezultatu; 4) przewiduje i nazywa konsekwencje swoich decyzji i działań; 5) organizuje i porządkuje miejsce swojej aktywności; 6) dąży do ukończenia zadania mimo trudności, wykazując wytrwałość, zaangażowanie i otwartość na informację zwrotną i wskazówki innych; 7) wyraża satysfakcję z zadania wykonanego samodzielnie lub w grupie, docenia swój wysiłek; 8) wykazuje postawę akceptacji tego, że popełnianie błędów jest czymś naturalnym w procesie uczenia się i stanowi okazję do zdobywania nowych umiejętności; 9) rozpoznaje i nazywa swoje emocje związane z różnymi sytuacjami, aktualnymi i z przeszłości; 10) odróżnia potrzeby od pragnień (zachcianek), nazywa swoje potrzeby i proponuje sposób ich zaspokojenia, wyraża sprzeciw w sytuacjach niepewności, zagrożenia, braku komfortu; 11) ma przekonanie, że nauczyciel lub inne dzieci mogą stanowić wsparcie w trudnych sytuacjach, w razie potrzeby prosi o pomoc; 12) stosuje znane mu sposoby radzenia sobie ze stresem;

wg obszaru III

1) uczestniczy w rozmowie, aktywnie słuchając innych osób i wypowiadając się w sposób zrozumiały, przedstawia i próbuje uzasadnić swoją opinię; 2) w wypowiedziach posługuje się zdaniami, zwraca uwagę na poprawność gramatyczną i artykulacyjną lub, w razie potrzeby, używa komunikacji wspomagającej i alternatywnej; 3) słucha wypowiedzi innych osób oraz tekstów czytanych, takich jak opowiadania, wiersze, baśnie, legendy, mówi o swoich ulubionych książkach; 4) rozpoznaje możliwe źródła informacji, korzysta z zachęt do samodzielnego poszukiwania odpowiedzi na nurtujące je pytania; 5) obdarza uwagą dzieci i dorosłych, aby rozumieć to, co mówią i czego oczekują, dopytuje, gdy nie jest czegoś pewne; 6) analizuje zdobyte informacje i dostrzega te, które są dla niego niewiarygodne lub się wykluczają; 7) ocenia zgodność uzyskiwanych informacji z własnymi obserwacjami doświadczeniami; 8) odtwarza i przekształca treść bajek i opowieści, tworzy

własne historie; 9) dzieli się swoimi wyobrażeniami, skojarzeniami i pomysłami typu „co by było, gdyby”; 10) eksperymentuje z językiem, tworzy rymowanki i nowe słowa; 11) zapamiętuje i recytuje wierszyki oraz inne krótkie teksty; 12) opowiada treść obrazków i historyjek obrazkowych, mówi o swoich przeżyciach, obserwacjach, ważnych zdarzeniach; 13) odczytuje znaczenie podstawowych symboli i znaków, tworzy własne symbole, aby wyrazić za ich pomocą określoną informację;
14) dokonuje analizy i syntezy głoskowej wybranych wyrazów, wypowiada prawidłowo głoski; 15) kreśli linie i kształty zawierające elementy graficzne obecne w literach: łuki, pętelki, fale, owale, zygzaki; 16) podejmuje próby pisania liter, wyrazów i krótkich komunikatów w wybrany przez siebie sposób; 17) podejmuje próby samodzielnego czytania wyrazów i krótkich tekstów, w tym uzupełnionych obrazkiem; 18) nazywa wybrane obiekty z najbliższego otoczenia w języku obcym nowożytnym; 19) reaguje na proste polecenia w języku obcym nowożytnym; 20) uczestniczy w prostej sytuacji komunikacyjnej w języku obcym nowożytnym; 21) powtarza wierszyki i śpiewa piosenki w języku obcym nowożytnym;

wg obszaru VI

1) ustala właściwości różnych materiałów; 2) wymienia etapy budowania obiektów powstających w najbliższym otoczeniu, rozróżnia materiały, z których powstają budynki; 3) tworzy budowle płaskie i przestrzenne z wykorzystaniem różnorodnych materiałów konstrukcyjnych, w tym naturalnych i z odzysku, narzędzi i spoiw; analizuje efekty własnych działań, szuka możliwych ulepszeń; 4) buduje maszyny proste – kołowrót, równię pochyłą – i wyjaśnia ich zastosowanie w urządzeniach codziennego użytku; 5) buduje obwody elektryczne z użyciem żarówki, brzęczyka i silnika; 6) wskazuje przykłady urządzeń zasilanych energią z różnych źródeł; 7) przestrzega zasad bezpiecznego korzystania z urządzeń elektrycznych i narzędzi; 8) podaje przykłady maszyn i urządzeń, które ułatwiają ludziom życie; 9) opisuje różne środki transportu i infrastrukturę znajdujące się w najbliższej okolicy oraz bezpieczne sposoby korzystania z nich;

wg obszaru VII

1) korzysta z instrukcji do wykonania zadania, tworzy własne instrukcje; 2) rozpoznaje urządzenia cyfrowe i określa do czego służą; 3) wskazuje podstawowe zasady higieny cyfrowej; 4) wskazuje zagrożenia związane z korzystaniem z Internetu, w tym wynikające z udostępniania informacji o sobie i swoich bliskich; 5) określa wpływ mediów na życie codzienne, rozpoznaje reklamy i ma świadomość, czemu one służą.

PROPOZYCJA SCENARIUSZA ZABAW – ZDOBYWANIE INFORMACJI O SWOIM WYGLĄDZIE

To jestem ja.

Cele ogólne:

- poznanie własnego wyglądu oraz wyglądu innych;
- kształtowanie w umysłach dzieci świadomości schematu budowy własnego ciała.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- nazywa i wskazuje części ciała;
- wskazuje symetryczne części ciała;
- wymienia szczegóły w swojej twarzy, tj. kolor oczu, kształt twarzy, brwi, rzęsy.

Wiek: 3 – 4 lata

Materiały: Szary papier, pastele.

Przebieg:

1. Pląs pt. „Głowa, ramiona, brzuch, stopy”.
2. Dzieci naśladując nauczyciela głośno wymieniają i pokazują części ciała, tj.:
   - głowa: włosy, uszy, twarz, oczy, policzki, czoło, nos, usta, szyja;
   - tułów: brzuch, plecy, barki, biodra, pośladki, barki;
   - ręce: ramiona, łokcie, przedramiona, nadgarstki, dłonie, palce;
   - nogi: uda, kolana, łydki, kostki, stopy, pięty, palce.
3. Zwrócenie uwagi na symetrię ciała: nauczyciel zasłania arkuszem szarego papieru połowę ciała i stawia dzieciom pytania o to, co znajduje się po zasłoniętej stronie.
4. Ćwiczenie w parach:
   a. Dzieci dobierają się w pary. Obrysowują ciało partnera na dużym arkuszu szarego papieru.
   b. Zabawa ruchowa pt. „Co potrafią nasze ręce, co potrafią nasze nogi”:
   c. Naśladowanie ruchów nauczyciela lub dziecka poszczególnymi częściami swojego ciała.
5. Zabawa dydaktyczna „Pokaż część ciała”:
   a. dzieci wskazują część ciała, którą wymienia nauczyciel;
   b. nauczyciel w tym samym czasie stara się zmylić dzieci i wskazuje zupełnie inną część ciała np. prosi: pokażcie głowę, a sam chwyta się za brzuch.
6. Ćwiczenie ciszy przy muzyce relaksacyjnej z lusterkiem – oglądanie swojej twarzy:
   - zwrócenie uwagi na: kolor włosów, oczu, kształt twarzy, brwi, nosa, ust;
   - oglądanie swoich min w lusterkach: gdy jest wesoła, smutna, zła, przestraszona.

7. Dorysowanie na szarym arkuszu elementów twarzy. Zwrócenie uwagi na nastrój. Kolorowanie stroju kredkami przy szybkiej celtyckiej muzyce.

8. Zorganizowanie wystawy prac.

Komentarz

W trakcie kształtowania świadomości schematu własnego ciała należy zadbać o to, aby dzieci nauczyły się prawidłowo nazywać poszczególne części swojego ciała. Świadomość schematu własnej budowy wzbogaca dzieci w wiedzę o sobie samym, jak również sprzyja wzbogacaniu dziecięcych rysunków. Ważne, aby dzieci próbowały umieścić w rysunku możliwie dużo szczegółów, świadczy to bowiem o rozwoju ich potencjału intelektualnego.

PROPOZYCJA SCENARIUSZA ZABAWY INTEGRACYJNEJ
Z UDZIAŁEM RODZICÓW I DZIECI

Poznajmy się

Cele ogólne:

- integracja rodziców i dzieci;
- zaprezentowanie rodzicom różnorodnych form pracy w ciągu dnia;
- omówienie bieżących spraw grupy.

Cele szczegółowe:

Dziecko i rodzic:

- wypowiadają się na temat swojego nastroju i upodobań;
- wspólnie bawią się nawiązując ze sobą kontakt;
- współdziałają i współpracują podczas wykonywania zadań.

Materiały:

Kolorowe kartki formatu A–4, kolorowe kwadraty, chusta animacyjna, kostka, duże kartony, kredki, kleje dla każdego dziecka.

Przebieg:

1. Metoda wstępna – Szatnia:

1. Wizytówki – domki:
   4. wykonanie domku z kolorowych kartonów według własnego pomysłu;
   5. napisanie imienia po jednej stronie domku;
   6. narysowanie swojego nastroju i tego co szczególnie lubię po drugiej stronie domku.

2. Pląs – „Gili”

Ta ram tam tam – uderzanie oburącz w kolana;
Ta ram tam tam – uderzanie w kolana;
O gili, gili gili gili – łaskotanie partnerów po bokach;
Ta ram tam tam – uderzanie oburącz w kolana;
O jej! – podnoszenie obu rąk w górę;
O jej! – o gili, gili, gili, gili – łaskotanie partnerów;
Ta ram tam tam – uderzanie o kolana.

2. Metody ułatwiające poznanie:

1. Prezentacja domków: wszyscy rodzice i dzieci siedzą w kręgu; kolejno wypowiadają się na temat swoich wizytówek – domków;
   - przedstawiają się wypowiadając swoje imię;
   - mówią jaki mają dzisiaj nastrój.
   - opowiadają o tym co szczególnie lubią…
2. Zabawa integracyjna – poznanie imion „Zajączki”: wszyscy siedzą w kręgu;

osoba, która jest zajączkiem przedstawia się np. „zajączek Ania do zajączka Bartka". W tym czasie macha palcami wskazującymi przystawionymi do swojej głowy naśladując uszy zająca, jednym palcem machają też osoby siedzące najbliżej po jej jednej i po drugiej stronie; następnie osoba wywołana „macha uszkami" wywołując kolejną osobę, przyłączają się też najbliżsi sąsiedzi itd.

3. Zabawa integracyjna – poznanie imion pt. „Ciuchcia, czyli pociąg imion"

nauczyciel jest lokomotywą – wszyscy skandują imię w rytmie jadącego pociągu:

- „To Basia, to Basia, to Basia, Basia, Basia";

na sygnał, znak dany przez „lokomotywę" przyłącza się kolejny wagon (dziecko lub rodzic), wszyscy skandują jego imię itd.; zabawa toczy się, aż wszyscy znajdą się w pociągu imion.

4. Zabawa z chustą animacyjną „Parawan"

Dwie osoby trzymają chustę animacyjną złożoną na pół jako parawan, po obu stronach parawanu znajdują się drużyny (każda drużyna liczy tyle samo uczestników, każda też ma kapitana) kapitan wyznacza jedną osobę z drużyny, która podchodzi do parawanu (może przy nim stanąć, przykucnąć, położyć się na środku, z boku); na sygnał zostaje opuszczony parawan, a zadaniem osób przy nim stojących jest jak najszybsze podanie imienia osoby z drużyny przeciwnej znajdującej się przy parawanie.

3. Zabawy ułatwiające nawiązywanie kontaktu

1. Zabawa integracyjna z kostką przy muzyce: osoba prowadząca trzyma dużą kostkę; liczba oczek na kostce wskazuje w ile osób należy się dobrać do tańca; w przerwie prowadzący pokazuje inną liczbę oczek.

2. Zabawa integracyjna „Książę, pałac, trzęsienie ziemi": uczestnicy są dobrani po trzy osoby (tak kończy się zabawa z kostką); dwie osoby podają sobie ręce tworząc pałac, a trzecia osoba wchodzi do środka „pałacu" i jest księciem; na hasło: „książę" – zamieniają się miejscami książęta szukając nowego pałacu; na hasło: „pałac" – zamieniają się miejscami pałace szukając nowego księcia; na hasło: „trzęsienie ziemi" – tworzą się nowe pałace z książętami w środku, a osoba, która zostanie sama bez pałacu prowadzi zabawę.

3. Aktywność plastyczno-konstrukcyjna „Sąsiedzi": rodzice i dzieci tworzą swoje wymarzone domy wykorzystując do tego celu wizytówki – domy techniką eksploracji dostępnych środków i materiałów (kartonów, kolorowych kartek, kolorowych kwadratów, mazaków i kredek); następnie wszyscy łączą swoje posesje z innymi tworząc osiedle, miasto.

4. Taniec integracyjny na pożegnanie pt. „Poprzez świat" ustawienie w kole:

część A) idziemy po kole krokami – jeden, dwa, trzy stop – powtarzamy 8 razy;

część B) wchodzimy trzema krokami do środka koła, na cztery klaszczemy w ręce i wychodzimy z koła czterema krokami do tyłu;

część C) obracamy się dookoła własnej osi czterema krokami.

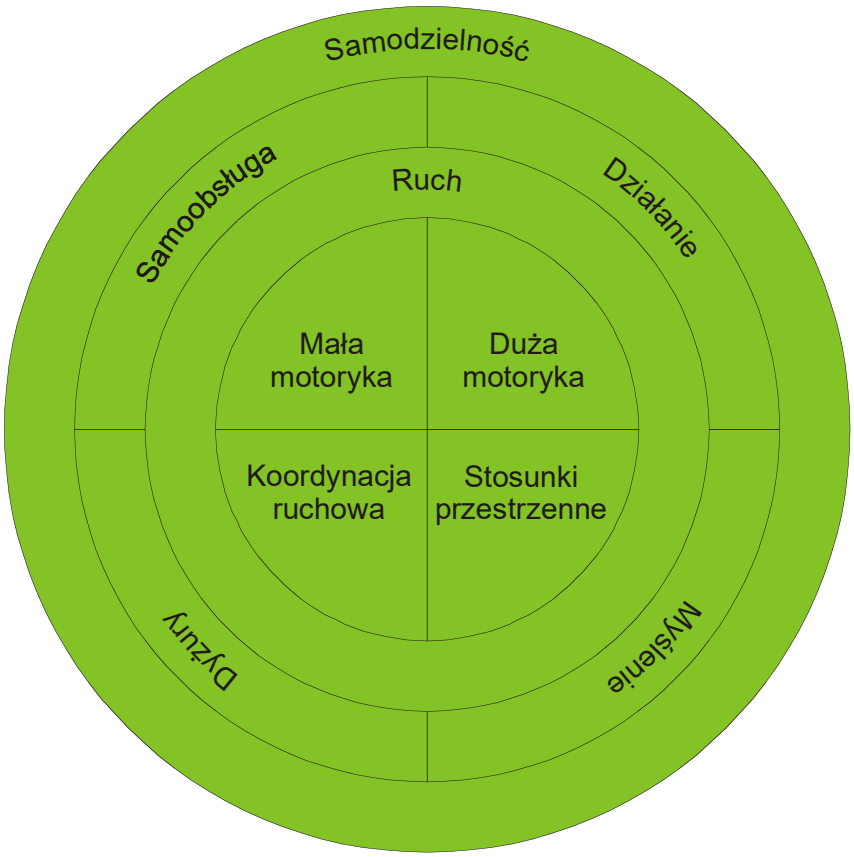
Komentarz

Wspólne zabawy dzieci i rodziców podczas spotkań integracyjnych organizowanych w przedszkolu nie tylko zbliżają rodziców do instytucji, ale też pomagają zrozumieć nasze oddziaływania na rzecz integracji i uspołeczniania zespołu dziecięcego. Rodzice po tego typu spotkaniach stają się bardziej świadomi i otwarci w kontaktach z nauczycielami, pracownikami przedszkola oraz między sobą.

Ćwiczenia praktycznego dnia

„Dla dziecka porządek jest tym, czym dla nas jest ziemia pod nogami, na której stoimy, czym dla ryby jest woda, w której pływa. We wczesnym dzieciństwie umysł człowieka czerpie ze swojego otoczenia elementy orientacji, których potrzebuje do swoich późniejszych zdobyczy.”

(Maria Montessori)

Ćwiczenia praktycznego dnia służą wspieraniu dziecka w nauce samodzielności i niezależności. Pedagogika Montessori oferuje wiele ćwiczeń, pomagających w nabywaniu praktycznych umiejętności. Mają one związek z pielęgnacją własnej osoby, otoczenia, wzmacnianiem więzi społecznych.

Wiele czynności, które dziecko wykonuje w ramach ćwiczeń praktycznego dnia dotyczy higieny i samoobsługi, np. mycie rąk, twarzy, zębów, dbałość o wygląd zewnętrzny, zachowanie w toalecie, właściwe zachowanie się przy stole, nakrywanie i sprzątanie po posiłkach, samodzielne ubieranie się i rozbieranie. Rezultatem usamodzielnienia się jest zaradność, czyli umiejętność wykonywania czynności bez pomocy dorosłych.

Dużego zaangażowania i odpowiedzialności wymaga już samo przygotowanie stanowiska pracy. Dziecko nie tylko samodzielnie wybiera rodzaj i miejsce pracy, ale także musi je właściwie przygotować. Po zakończeniu zajęć jego obowiązkiem jest również

uporządkowanie miejsca, w którym przebywało. Efekty własnych działań dziecko może zaprezentować na wystawie prac. Samodzielnie wynosi pracę na podkładce, przypinając do niej wcześniej wizytówkę z własnym imieniem. Podobne czynności porządkowe towarzyszą organizowaniu miejsca zabawy.

Rozwijaniu samodzielności i odpowiedzialności służą również dyżury, jakie dzieci pełnią w przedszkolu. W każdej grupie co tydzień wybierani są nowi dyżurni, którzy dbają o porządek w poszczególnych kącikach w sali, w łazience, podczas posiłków, opiekują się zwierzętami itp. Dyżur jest swego rodzaju nagrodą, która rozwija również poczucie własnej wartości i pozwala poczuć się kimś ważnym i odpowiedzialnym.

Staramy się tak przygotować otoczenie, by dostarczało motywacji i zachęty do swobodnego i samodzielnego podejmowania decyzji i działań. Materiał do ćwiczeń praktycznego dnia jest bardzo urozmaicony. Służy często wyrabianiu koordynacji ruchowej, doskonaleniu małej motoryki i orientacji w przestrzeni. Stąd też częste działania związane z przelewaniem wody, przesypywaniem piasku, wiązaniem kokard, zapinaniem guzików, segregowaniem i układaniem różnorodnego materiału. W dziale tym znajduje się wiele przedmiotów codziennego użytku, które stają się dziecku bliższe poprzez możliwość manipulowania nimi.

Działania z wykorzystaniem pomocy z tego działu związane są z aktywnością ruchową dzieci. Proponujemy różne formy ruchu: ćwiczenia poranne, zestawy zabaw ruchowych, ćwiczeń gimnastycznych, spacery, wycieczki, zabawy w terenie. Oprócz form zorganizowanych, dzieci mają również możliwość podejmowania spontanicznych zabaw ruchowych. Ich przebieg jest często inspirowany pomysłami dzieci i na bieżąco modyfikowany według potrzeb.

Uważamy, że aktywność ruchowa jest podstawą zdobywania wszelkich umiejętności i doświadczeń. Dzięki temu dziecko staje się samodzielne w myśleniu i działaniu.

Warto wspomnieć o ćwiczeniach ciszy – charakterystycznych w pedagogice Montessori. Inspirują one do skupienia uwagi, koncentracji i utrzymania koordynacji ruchów. Ćwiczenia dostosowujemy do potrzeb grupy i samopoczucia dzieci w danym dniu. Wśród ćwiczeń ciszy wyróżniamy: chodzenie po linii, okręgu, elipsie, bogaty wybór ćwiczeń opartych na zmysłach oraz ćwiczenia w „szukaniu drogi do środka”.

Istotę ćwiczeń praktycznego dnia dobrze ilustruje myśl Marii Montessori „Pomóż mi, żebym mógł zrobić to sam”. Praca z tym materiałem w sposób konkretny i jasny pokazuje rezultaty podejmowanych przez dzieci działań. Należy jednak pamiętać, że w zdobywaniu samodzielności dziecka dorośli powinni pomagać, a nie wyręczać…

Ćwiczenia praktycznego dnia

Obszary podstawy programowej
I. Obszar społeczny
II. Obszar osobisty
IX. Obszar ruchowy

Treści programowe	Zadania	Umiejętności dziecka
IX. Obszar ruchowy I. Obszar społeczny II. Obszar osobisty	1. Tworzenie sytuacji pozwalających na kształtowanie świadomości własnego ciała i orientacji w przestrzeni poprzez: a) zabawy orientacyjno-porządkowe, konstrukcyjne, tematyczne, plastyczne, b) ćwiczenia praktycznego dnia, c) dyżury, d) ćwiczenia ciszy.	- rozpoznaje i nazywa części ciała - zaznacza oś symetrii własnej sylwetki, - rozróżnia i nazywa prawą i lewą stronę własnego ciała - rysuje postać z uwzględnieniem podstawowych części ciała - rozróżnia i nazywa kierunki w przestrzeni (na prawo, na lewo, do przodu, do tyłu) - określa położenie przedmiotów w przestrzeni (nad, pod, za, obok, między) - odkłada materiał rozwojowy i pomoce dydaktyczne na właściwe miejsce - podejmuje decyzje o rodzaju pełnionego dyżuru - wypełnia obowiązki dyżurnego - koncentruje się podczas chodzenia po elipsie - kontroluje ruch, utrzymuje koordynację wzrokowo-ruchową
	2. Stwarzanie warunków do: a) doskonalenia koordynacji ruchowej dziecka, b) harmonijnego wykonywania czynności, c) rozwijania samodzielności, pewności siebie, poczucia własnej wartości, d) odpowiedzialności za otoczenie. 3. Realizowanie ww. założeń poprzez:	

	1) działania z wykorzystaniem <u>podstawowego</u> montessoriańskiego materiału rozwojowego:	
	a) ćwiczenia z drewnianymi ramkami: - wiązanie kokard, - zapinanie guzików, nap, haftek, na rzepy, na ekspres,	- zapina guziki, napy, haftki, rzepy - wiąże kokardę	
	b) ćwiczenia z wodą – przelewanie wody z wykorzystaniem naczyń o różnej pojemności;	- precyzyjnie przelewa wodę - nalewa wodę przez lejek - porównuje pojemność naczyń - posługuje się ściereczką - utrzymuje porządek
	c) ćwiczenia z piaskiem – przesypywanie piasku z wykorzystaniem naczyń o różnej pojemności;	- precyzyjnie przesypuje piasek do naczyń - przesiewa piasek przez sito - nasypuje przez lejek i przy użyciu łyżeczki - zmiata rozsypany piasek - utrzymuje porządek
	d) składanie serwet;	- składa serwetki według określonych linii
	e) czyszczenie i polerowanie: - metalu, - obuwia, - skóry;	- nakłada pastę/płyn - czyści obuwie przy użyciu szczotki - poleruje powierzchnie przy pomocy szmatki
	f) pielęgnacja ciętych kwiatów.	- segreguje kwiaty według określonej cechy - przycina liście i łodygi - nalewa wodę do wazonu - komponuje bukiety - posługuje się pęsetą, zakraplaczem, łyżeczką, szczypcami
	2) działania z wykorzystaniem <u>rozszerzającego</u> montessoriańskiego materiału rozwojowego:	
	a) ćwiczenia w przekładaniu materiału (szklane kulki, guziki, kamyki, koraliki, muszle, materiał przyrodniczy) przy użyciu odpowiednich narzędzi;	- nawleka korale, ...
	b) ćwiczenia w:	- przewleka i przeplata sznurówki - wyszywa bez igły

	- przewlekaniu i nawlekaniu, - w zakręcaniu i odkręcaniu, - w zamykaniu i otwieraniu; c) rozwijanie umiejętności typu: - nakrywanie do posiłków, - przygotowywanie posiłków, - czynności porządkowe, - składanie ubrań.	- dopasowuje nakrętki na śruby, wieczka do naczyń plastikowych i szklanych - dobiera kluczyki do zamków - rozkłada na stole: talerze, kubki, sztućce - smaruje chleb, robi kanapki - nakłada surówki - nalewa kompot, zupę - posługuje się sztućcami - utrzymuje porządek w otoczeniu - myje naczynia, np. kubek, łyżeczkę, przybory plastyczne po zakończonych działaniach - wyciera stolik, wykręca szmatkę - zamiata podłogę - odkurza - wynosi naczynia - poprawnie składa ubrania
IX. Obszar ruchowy I. Obszar społeczny II. Obszar osobisty	1. Wyrabianie nawyków higienicznych; a) mycie rąk po korzystaniu z toalety, przed i po posiłkach, po powrocie z ogrodu, po działaniach plastycznych, b) mycie twarzy, zębów, c) samodzielne ubieranie i rozbieranie, d) korzystanie z toalety, e) dbałość o estetykę własnego wyglądu, f) korzystanie z przyborów osobistych (szczotka, pasta, kubek, grzebień, ręcznik), g) korzystanie z chusteczek do nosa, h) zakrywanie ust podczas kichania i kaszlu.	- zgodnie z zasadami higieny myje ręce, twarz, szczotkuje zęby - korzysta z toalety - troszczy się o estetyczny wygląd ubioru, paznokci, włosów - używa przyborów osobistych zgodnie z ich przeznaczeniem - nie pożycza przyborów osobistych - nazywa kosmetyki stosowane do higieny osobistej - posługuje się chusteczką higieniczną (zakrywa usta i nos podczas kichania i kaszlu)

	2. Wdrażanie do utrzymywania porządku w najbliższym otoczeniu: a) podczas pracy i zabawy, b) po skończonych działaniach, c) podczas posiłków, d) porządkowanie zabawek w ogrodzie. 3. Aktywizowanie dziecka do działań porządkowych na rzecz grupy poprzez pełnienie dyżurów: a) w łazience, b) podczas posiłków, c) w kąciku plastycznym, kąciku lalek, gier, zabawek, klocków, d) w sali gimnastycznej, w ogrodzie, e) dyżurów dotyczących dbania o rośliny, opieki nad zwierzętami, f) innego rodzaju. 4. Zapoznawanie ze zdrowym stylem życia**:** a) zachęcanie do spożywania urozmaiconych potraw, bogatych w składniki odżywcze (owoce, warzywa, soki), b) umożliwienie dokonywania wyboru, co do ilości i rodzaju spożywanych posiłków, c) uświadomienie dzieciom szkodliwości spożywania niezdrowych produktów (chipsy, słodycze) oraz konsekwencji łakomstwa i niedożywienia, d) uwrażliwianie na samodzielne poznawanie swego organizmu, kontrolowanie stanu zdrowia i komunikowanie złego samopoczucia dorosłym, e) wzbogacanie wiedzy na temat niektórych chorób (alergie, przeziębienia, grypy), f) ubieranie się adekwatnie do temperatury w sali i warunków atmosferycznych na zewnątrz,	- troszczy się o ład i porządek w sali, orientuje się w położeniu pomocy i zabawek - wynosi naczynia po posiłku do zmywalni - myje przybory, np. pędzle - segreguje zabawki w ogrodzie - wymienia obowiązki dyżurującego - ma poczucie odpowiedzialności za powierzony dyżur - dba o bezpieczeństwo dzieci myjących ręce w łazience - nakrywa do stołu, myje naczynia - temperuje kredki, ołówki - porządkuje klocki, zabawki, gry - podlewa rośliny doniczkowe - karmi zwierzęta - spożywa produkty żywnościowe bogate w witaminy i minerały - nie przejada się - unika spożywania produktów uznawanych jako niezdrowe - zgłasza odczuwane dolegliwości osobie dorosłej - określa różnice między dobrym i złym samopoczuciem - wymienia objawy choroby - ubiera się w zależności od temperatury i pogody

	g) zachęcanie do aktywnego wypoczynku i rekreacji na powietrzu, korzystania z różnych form relaksacyjnych, h) ukazywanie szkodliwości wielogodzinnego oglądania telewizji, korzystania z komputera oraz głośnego słuchania muzyki.	- korzysta z pobytu na powietrzu - jest aktywne podczas zabaw w ogrodzie - unika wielogodzinnego oglądania telewizji i stosuje się do zasad dotyczących korzystania z komputera - tłumaczy szkodliwy wpływ hałasu na zdrowie człowieka
IX. Obszar ruchowy I. Obszar społeczny	1. Tworzenie bezpiecznego otoczenia i ustalenie zasad obowiązujących podczas aktywności ruchowej dzieci. 2. Zachęcanie do podejmowania swobodnych zabaw ruchowych w sali przedszkolnej, sali zabaw ruchowych i na powietrzu. 3. Rozbudzanie sprawności fizycznej podczas aktywności zorganizowanej w ciągu dnia, z wykorzystaniem przyrządów, rekwizytów i innego sprzętu, poprzez: a) zabawy i ćwiczenia poranne, b) zestawy zabaw ruchowych i zestawy ćwiczeń; gimnastycznych prowadzone metodami: • *twórczymi*: - gimnastyka rytmiczna Kniessów, - opowieść ruchowa, - gimnastyka twórcza R. Labana, - ruch rozwijający Weroniki Sherbone, - metoda C. Orffa; • *odtwórczymi*: - zabawowo- naśladowcza, - bezpośredniej celowości ruchu, - zadaniowa, - naśladowcza, - ścisła; • *intensyfikującymi zajęcia ruchowe*: - metoda stacyjna (obwodowa),	- respektuje zasady bezpieczeństwa obowiązujące podczas aktywności ruchowej - w bezpieczny sposób korzysta ze sprzętu sportowego - współdziała z partnerem w parze, grupie lub zespole podczas różnorodnej aktywności ruchowej - reaguje na umówione sygnały - chodzi, biega bez potrąceń - utrzymuje równowagę ciała - podskakuje jednonóż, obunóż, w miejscu, wskakuje, zeskakuje, przeskakuje - wspina się, czołga, czworakuje, pełza - rzuca jednorącz i oburącz - pcha, toczy, ciągnie - utrzymuje prawidłową postawę ciała podczas stania, chodu, biegu, siedzenia - rytmicznie oddycha podczas ćwiczeń

	- zadań dodatkowych, - toru przeszkód i ścieżki zdrowia, - wiązania ruchu z muzyką i rytmem, - pracy w małych grupach, - współzawodnictwa jako dopingu do intensywniejszego wysiłku; c) spacery, wycieczki, zabawy ruchowe w terenie, d) zabawy ruchowe na śniegu i lodzie.	- stosuje się do zasad obowiązujących podczas wycieczek oraz spacerów
IX. Obszar ruchowy II. Obszar osobisty	1. Inspirowanie do skupiania uwagi, koncentracji i utrzymywania koordynacji ruchów podczas ćwiczeń ciszy: a) chodzenia po elipsie, po okręgu i linii, b) ćwiczeń ciszy opartych na zmysłach: - ćwiczenia słuchowe: a) w słuchaniu, b) nasłuchiwaniu, c) wysłuchiwaniu (np. z dzwoneczkiem, z kulkami i naczyniami szklanymi, drewnianymi, gumowymi), - ćwiczenia oparte na wzroku: a) w patrzeniu (np. z wodą, świecą, ziemią), - ćwiczenia oparte na zmyśle powonienia: (np. z ziołami, kwiatami…), - ćwiczenia oparte na zmyśle smaku (np. z owocami), - ćwiczenia w dotykaniu i wyczuwaniu: a) w upuszczaniu, b) w dotykaniu- odbieraniu dotknięcia, c) w identyfikowaniu spadania i upuszczania, d) ćwiczenia z zaciemnianiem - rozjaśnianiem, e) ćwiczenia z wnikaniem - przenikaniem, f) ćwiczenia z przenikaniem- wypełnianiem;	- koncentruje się na wykonywanych ćwiczeniach - utrzymuje równowagę ciała - ma skoordynowane ruchy - odtwarza dźwięki po uprzednim wysłuchaniu - wprowadza przedmioty w ruch rotacyjny - wybiera jeden przedmiot spośród wielu, opisuje przedmiot - określa właściwości wody, ziemi - wymienia skojarzenia związane z wodą, ziemią - wącha i smakuje produkty - identyfikuje przedmioty na podstawie smaku i węchu - wyczuwa przedmioty dotykiem, doświadcza dotyku np. kropli wody, pióra (dłonią lub inną częścią ciała) - upuszcza przedmioty - zwraca się z zamkniętymi oczami ku światłu

	c) ćwiczenia w „szukaniu drogi do środka”: np. odnajdywanie kręgu jako środka, tworzenie form okrągłych poprzez wchodzenie do środka, nadawanie formy, zabawy na znalezienie drogi do środka;	- odszukuje środek koła wzrokiem, ciałem - włącza się w krąg grupowy

Zgodnie z założeniami podstawy programowej **dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej**:

wg obszaru I

1) udziela informacji o sobie i swoich rodzicach, w tym podaje swoje imię i nazwisko, adres zamieszkania, wie, komu może takich informacji udzielać; 2) bierze udział w aktywnościach zaproponowanych przez innych, zgłasza własne pomysły, jest otwarte na współdziałanie; 3) uzgadnia zasady dzielenia się zabawkami lub materiałami w trakcie podejmowanych aktywności; 4) bierze udział w podejmowaniu decyzji w grupie, akceptuje wspólnie podjęte decyzje, nawet jeżeli nie są zgodne z jego oczekiwaniami; 5) stosuje zwroty grzecznościowe; 6) przestrzega zasad zachowania się w grupie i miejscach publicznych, w tym zasad prawidłowego zachowania się na drodze i w środkach komunikacji; 7) mówi o emocjach, które ludzie mogą przeżywać w różnych sytuacjach życia codziennego; 8) szanuje wszystkie dzieci, ich różne upodobania i potrzeby, podaje przykłady wypowiedzi i zachowań, które mogłyby być dla kogoś krzywdzące; 9) szuka rozwiązań w sytuacjach spornych, rozwiązuje proste konflikty z pomocą dorosłych lub innych dzieci; 10) pomaga innym w wykonaniu zadania, gdy jest to potrzebne, udziela wskazówek; 11) wspiera inne dzieci w pokonywaniu smutku, bezradności i poszukiwaniu rozwiązań problemu; 12) dostrzega różnorodność i znaczenie funkcji pełnionych przez ludzi w społeczeństwie, przyjmuje je w zabawie (np. w sklep); 13) charakteryzuje pracę osób wykonujących różne zawody i zdaje sobie sprawę, że dzięki pracy osiąga się dochód; 14) wyjaśnia, do czego służą pieniądze, ma świadomość, że ludzie dysponują ograniczoną ilością pieniędzy oraz że po wydaniu pieniędzy na zakup towaru lub usługi nie można ich już wydać na coś innego; 15) wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie oraz dlaczego warto oszczędzać; 16) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do grup społecznych, w których na co dzień funkcjonuje: rodziny, grupy przedszkolnej, społeczności lokalnej i narodowej; 17) wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flagę, hymn), orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej; 18) wskazuje funkcje różnych instytucji społecznych (np. rodziny, przedszkola); 19) poznaje i pielęgnuje tradycje lokalne, regionalne i narodowe; 20) charakteryzuje wybrane elementy dziedzictwa kulturowego swojego regionu;

wg obszaru II

1) podejmuje różne aktywności, aby realizować swoje pomysły, tworzyć i odkrywać, co sprawia mu radość; 2) odkrywa swoje zainteresowania i nazywa swoje mocne strony; 3) układa i uzasadnia swój plan działania prowadzący do zakładanego rezultatu; 4) przewiduje i nazywa konsekwencje swoich decyzji i działań; 5) organizuje i porządkuje miejsce swojej aktywności; 6) dąży do ukończenia zadania mimo trudności, wykazując wytrwałość, zaangażowanie i otwartość na informację zwrotną i wskazówki innych; 7) wyraża satysfakcję z zadania wykonanego samodzielnie lub w grupie, docenia swój wysiłek; 8) wykazuje postawę akceptacji tego, że popełnianie błędów jest czymś naturalnym w procesie uczenia się i stanowi okazję do zdobywania nowych umiejętności; 9) rozpoznaje i nazywa swoje emocje związane z różnymi sytuacjami, aktualnymi i z przeszłości; 10) odróżnia potrzeby od pragnień (zachcianek), nazywa swoje potrzeby i proponuje sposób ich zaspokojenia, wyraża sprzeciw w sytuacjach niepewności, zagrożenia, braku komfortu; 11) ma przekonanie, że nauczyciel lub inne dzieci mogą stanowić wsparcie w trudnych sytuacjach, w razie potrzeby prosi o pomoc; 12) stosuje znane mu sposoby radzenia sobie ze stresem;

wg obszaru IX

1) podejmuje spontaniczne i zorganizowane aktywności ruchowe (indywidualnie i w grupie) w trosce o zdrowy rozwój; 2) uczestniczy w grach terenowych i zabawach ruchowych, ucząc się zasad współzawodnictwa; 3) orientuje się w schemacie własnego ciała i wykorzystuje zmysły w zadaniach ruchowych; 4) podczas ruchu rozwija podstawowe umiejętności ruchowe, wykorzystując koordynację, równowagę, siłę, zręczność, zwinność, szybkość, skoczność, wytrzymałość; 5) posługuje się przedmiotami o zróżnicowanej wielkości i zróżnicowanym ciężarze, stopniowo wymagającymi większej precyzji ruchów; 6) prawidłowo trzyma i kontroluje siłę nacisku dłoni na narzędzie pisarskie; 7) samodzielnie wykonuje czynności samoobsługowe; 8) wyjaśnia, na czym polega zdrowy styl życia, stara się przestrzegać reguł z nim

związanych (np. dba o prawidłową postawę ciała); 9) rozpoznaje sytuacje, w których zagrożone są jego bezpieczeństwo lub autonomia; 10) zgłasza potrzebę odpoczynku, objawy złego samopoczucia, odczuwane dolegliwości, poszukuje dla siebie bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni; 11) w czasie aktywności ruchowych przestrzega zasad bezpieczeństwa na terenie przedszkola i poza nim.

PROPOZYCJA SCENARIUSZA
DO ĆWICZEŃ PRAKTYCZNEGO DNIA

Pielęgnacja ciętych kwiatów

Cele ogólne:

- rozwój i koordynacja ruchów;
- wyrabianie zmysłu estetycznego;
- zwrócenie uwagi na to, co jest potrzebne roślinom do życia;
- wzbudzanie szacunku dla życia, dla natury.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- przygotowuje miejsce pracy;
- napełnia dzbanek odpowiednią ilością wody;
- ściera rozlaną wodę;
- układa kwiaty w wazonie;
- dekoruje salę bukietem;
- porządkuje miejsce pracy.

Materiały:

Cięte kwiaty, wiaderko, ścierka, wazony różnej wielkości i różnego kształtu, ręcznik frotowy, taca na odpadki, nożyczki, dzbanek do połowy napełniony wodą.

Wiek: od 3 lat

Przebieg:

Podczas wykonywania ćwiczenia po raz pierwszy dziecko obserwuje nauczyciela towarzysząc mu w niektórych działaniach. W kolejnych ćwiczeniach role powinny się odwrócić - osoba dorosła asekuruje dziecko i w razie konieczności służy mu pomocą.

1. **Przygotowanie miejsca pracy:**
    - rozkładamy ręcznik na stole;
    - kładziemy cięte kwiaty na ręcznik;
    - ustawiamy inne przybory tak, aby były dobrze widoczne i poręczne.

2. Ćwiczenie:

- dobieramy najwłaściwszy kształt i odpowiednią wielkość wazonu;
- przygotowujemy dzbanek do połowy napełniony wodą;
- z dzbanka przelewamy wodę do wazonu przykładając ręcznik do przedniej części dzbanka, by nie wylała się ani jedna kropla;
- ścieramy krople wody, które przy napełnianiu wazonów ściekły na ręcznik;
- przygotowujemy kwiaty do bukietu:
  - ✓bierzemy kwiat,
  - ✓obrywamy dolne liście,
  - ✓ucinamy nożyczkami część łodygi na odpowiedniej wysokości,
  - ✓wkładamy kwiat do wazonu,
- starannie układamy kwiaty, jeden po drugim tak, aby wypełnić nimi wazon,
- porządkujemy miejsce pracy.

3. Kontrola błędów:

W razie nieprawidłowego wykonania ćwiczenia widać rozlaną wodę, zwieszające się lub zbyt głęboko wciśnięte kwiaty.

4. Następne ćwiczenia:

- zajmujemy się kwiatami, które już dość długo stoją w wazonie;

<u>Komentarz</u>

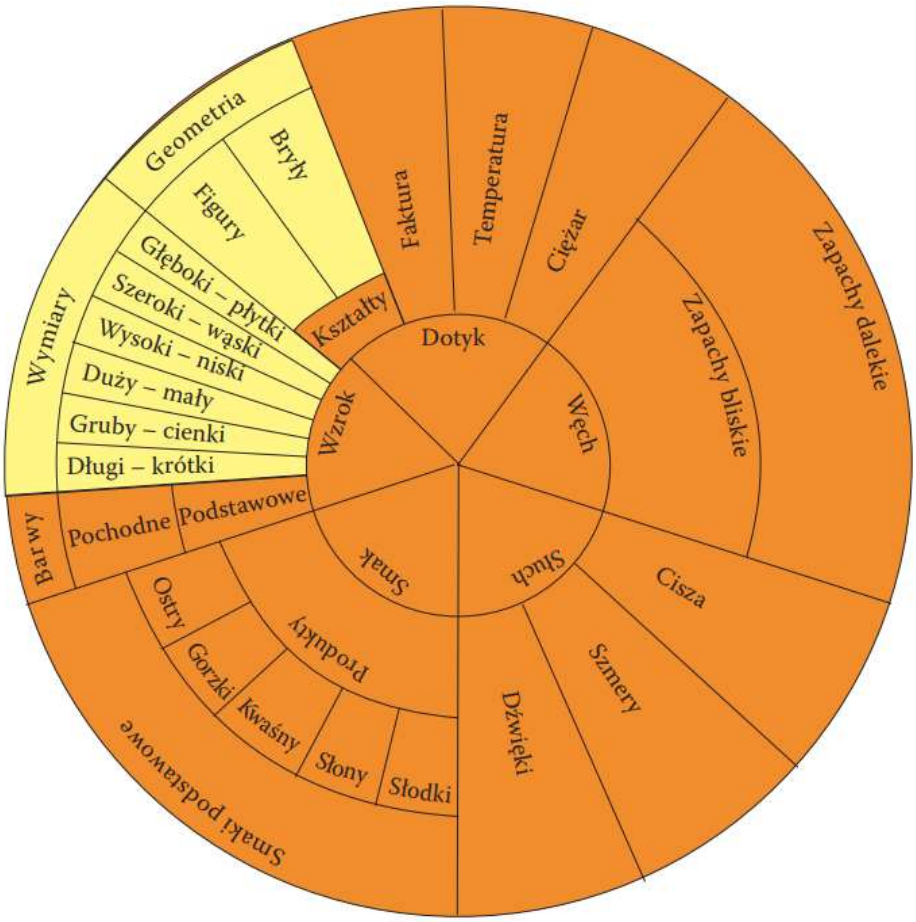
Ułożone w ten sposób bukiety mają swoje zastosowanie przy upiększaniu otoczenia dziecka. Tworząc kompozycje kwiatowe dzieci uczą się również dobierać i nazywać kolory.

Dzieci mogą układać żywe kwiaty wtedy, kiedy są one łatwo dostępne (mogą założyć hodowle kwiatów w ogrodzie). W zimie mogą podobne ćwiczenia wykonywać wykorzystując do tego celu kwiaty drewniane, a zamiast wody np. piasek.

Kształcenie zmysłów

„W umyśle nie ma niczego, co wcześniej nie znalazło się w zmysłach.”

(John Lock)

W pedagogice Montessori materiał służący do kształcenia zmysłów wyznacza odpowiedni dla dziecka porządek. W zakres kształcenia zmysłów wchodzi:

- wzrok (ćwiczenia związane z kształtami, wielkościami, grubością, objętością, proporcjami, kierunkami, odległościami, orientacją w przestrzeni);
- słuch (rozpoznawanie dźwięków, różnicowanie ich nasilenia, i wysokości);
- dotyk (różnicowanie temperatury, kształtów, wielkości, ciężaru, szorstkości, faktury);
- smak (rozróżnianie smaków);
- węch (rozróżnianie zapachów).

Do każdego zmysłu dostosowany jest materiał o zróżnicowanym stopniu trudności, który posiada następujące cechy:

- możliwość oddziaływania na każdy ze zmysłów;
- wyodrębnianie cech każdego przedmiotu;

- różnicowanie przez szeregowanie, zestawianie w pary, stopniowanie, wyszukiwanie przedmiotów kontrastowych.

Materiał rozwojowy zgromadzony w dziale kształcenia zmysłów prowadzi do rozwoju wrażliwości w tej dziedzinie, angażuje do działania, odpowiada zainteresowaniom dzieci, pobudza samodzielność, pomaga w uświadomieniu, że każda praca powinna być zaplanowana, przygotowana, podzielona, przeprowadzona w określonej kolejności, a czasem wymaga współpracy z innymi.

Kształcenie zmysłów

Treści programowe
II. Obszar osobisty
IV. Obszar matematyczny

Treści programowe	Zadania	Umiejętności dziecka
IV. Obszar matematyczny	**Organizowanie działań umożliwiających pobudzanie wrażliwości zmysłów dziecka** 1. Wprowadzenie w świat wymiarów: a) ćwiczenia z różową wieżą- kształcenie pojęć „duży- mały”, ✓ ćwiczenia z materiałem rozszerzającym - karty z obrysem i płaszczyzną klocków, piramidy, pudełka różnej wielkości, „baby”; b) ćwiczenia z brązowymi schodami- kształcenie pojęć „gruby- cienki” ✓ ćwiczenia z materiałem rozszerzającym - karty z obrysem i płaszczyzną klocków; c) ćwiczenia z czerwonymi sztangami- kształcenie pojęć „długi- krótki”, ✓ ćwiczenia z materiałem rozszerzającym - różnej długości sznurki;	poprawnie wykonuje ćwiczenia podstawowe: odtwarza strukturę: - układa klocki od najmniejszego do największego i odwrotnie - układa klocki w pionie- od największego do najmniejszego - układa klocki w poziomie od najmniejszego do największego i odwrotnie poprawnie wykonuje ćwiczenia rozszerzające: - stosuje zasady statyki podczas budowania wieży - układa różową wieżę i brązowe schody na przemian w pionie i poziomie - wykonuje ćwiczenie dysharmonii - odtwarza strukturę z zamkniętymi oczami - rozróżnia i nazywa pojęcia, - posługuje się pojęciami w praktyce (odszukuje w otoczeniu) - łączy ze sobą różową wieżę i brązowe schody w różnych konfiguracjach - układa sztangi od najdłuższej do najkrótszej i odwrotnie - odtwarza strukturę: mur, piramidę, labirynt, krzyż; - wykonuje ćwiczenie dysharmonii

		- posługuje się pojęciami w praktyce (wyszukuje w otoczeniu przedmioty o tej samej długości, mierzy np. salę, kolegę) - uczestniczy w ćwiczeniach grupowych, np. ustawienie dzieci wg długości wzrastającej i malejącej
	d) ćwiczenia z drewnianymi cylindrami do osadzania- kształcenie pojęć „gruby- cienki”, „wysoki- niski”, „szeroki- wąski”, „głęboki- płytki”, „duży-mały”); e) ćwiczenia z kolorowymi walcami - kształcenie pojęć „duży- mały”, „wysoki- niski”, „gruby- cienki”, „szeroki- wąski”;	- osadza cylindry wg określonej kolejności - osadza cylindry z „rozsypanki” - wykonuje ćwiczenie dysharmonii - osadza cylindry z zamkniętymi oczami - obrysowuje cylindry - posługuje się pojęciami w praktyce - łączy ze sobą cylindry i walce w różnych konfiguracjach - klasyfikuje cylindry i walce wg określonej cechy, np. dobiera w pary, łączy w zbiory
	2. Wprowadzenie w świat figur i brył a) skrzynki z trójkątami konstrukcyjnymi - kształcenie pojęcia figury geometrycznej na przykładzie trójkąta; wprowadzenie do geometrii; ✓ ćwiczenia z materiałem rozszerzającym - mozaiki geometryczne z trójkątami, skrzynki z kolorowymi trójkątami;	- segreguje trójkąty wg określonej cechy, np. kształtu, koloru - manipuluje figurami, np. układa jeden duży trójkąt z dwóch lub trzech mniejszych - układa z trójkątów inne figury geometryczne, np. romb, trapez, prostokąt - dobiera trójkąty w pary - nazywa i rozpoznaje figury
	b) komoda geometryczna- zapoznanie z figurami geometrycznymi i ich właściwościami; komoda geometryczna obejmuje: - ramkę do ćwiczeń wprowadzających z figurami o różnej wielkości: kołem, kwadratem i trójkątem, - 6 szuflad, w których znajdują się: koła, prostokąty, trójkąty, wielokąty, czworokąty oraz figury różne, np. jajo, ✓ karty z obrysami figur geometrycznych;	- dopasowuje figurę do otworu w ramce - obrysowuje figury - rozróżnia i nazywa figury - dopasowuje figury do kart (z pełnym rysunkiem, z grubym i cienkim obrysem) - układa figury od najmniejszej do największej i odwrotnie

	c) ćwiczenia z bryłami geometrycznymi- zapoznanie z pojęciem i właściwościami bryły; ✓ ćwiczenia z materiałem rozszerzającym - drewnianymi podstawami figur, podpisami, „czarodziejskimi woreczkami" z drewnianymi bryłami;	- łączy ze sobą figury z szuflad w różne konfiguracje - odnajduje figury w otoczeniu - rozpoznaje właściwości brył geometrycznych (toczy się, przesuwa, obraca) - klasyfikuje bryły - rozróżnia i nazywa bryły - odnajduje bryły w otoczeniu
II. Obszar osobisty VIII. Obszar artystyczny	3. Wprowadzenie w świat barw a) ćwiczenia z kolorowymi płytkami: - kształcenie wrażliwości na barwę, - wprowadzenie nazw barw, - operowanie pojęciami: „ciemny – jasny", „ciemny – ciemniejszy – najciemniejszy", „ciemniejszy niż....", „jaśniejszy niż.…" (w skład zestawu wchodzą: skrzynka z barwami podstawowymi, skrzynka z barwami pochodnymi, skrzynka z płytkami o różnym natężeniu barw); ✓ ćwiczenia rozszerzające: - barwienie wody bibułą, farbami, - układanie płytek w połączeniu z globusem, - układanie kolorowych tkanin wg poleceń, np. „kolory wiosny".	- dobiera płytki w pary - układa płytki wg stopnia nasycenia barwy- od najjaśniejszej do najciemniejszej i odwrotnie - odnajduje przedmioty w otoczeniu w określonym kolorze - rozpoznaje i nazywa kolory - uczestniczy w ćwiczeniach grupowych: dobieranie się dzieci parami, układanie „ślimaków" wg odcieni barw
II. Obszar osobisty VIII. Obszar artystyczny	4. Rozwijanie zmysłu słuchu a) ćwiczenia z puszkami szmerowymi: - kształcenie wrażliwości i pamięci słuchowej, - posługiwanie się pojęciami: „cicho – głośno", „cichy – cichszy – najcichszy", „głośny – głośniejszy – najgłośniejszy", „cichszy niż.…", „głośniejszy niż.…"	- rozróżnia szmery o różnym natężeniu - dobiera puszki szmerowe w pary, posługuje się pojęciami - układa puszki od najcichszej do najgłośniejszej i odwrotnie - wskazuje brakującą puszkę w szeregu (ćwiczenie dysharmonii) - bierze udział w ćwiczeniach grupowych:

	b) ćwiczenia z dzwonkami: - eksperymentowanie z dźwiękami o różnych tonach, - operowanie pojęciami: „wysoki – niski”, „wysoki - wyższy – najwyższy”, „niski – niższy – najniższy”; ✓ ćwiczenia rozszerzające: - ćwiczenia z instrumentami muzycznymi: np. cymbałki, ksylofon; - zabawy z wykorzystaniem pozostałych instrumentów muzycznych, posługiwanie się ich nazwami; - zabawy z wykorzystaniem przedmiotów wydających szmery i dźwięki („czarodziejski worek”, „co słyszysz”, „który instrument wydaje dźwięk”;	łączy się w parę z dzieckiem z puszką o takim samym natężeniu szmeru - wyszukuje w sali ukrytą puszkę o odpowiednim brzmieniu - osłuchuje się z brzmieniem dźwięków - dobiera dzwonki w pary - układa dźwięki od najniższego do najwyższego - uczestniczy w ćwiczeniach grupowych: łączenie się par dzieci z takim samym dzwonkiem, tworzy gamy - bawi się dźwiękami, gra gamę - rozpoznaje i nazywa instrumenty muzyczne - identyfikuje brzmienie z instrumentem - rozpoznaje szmery i dźwięki w otoczeniu
II. Obszar osobisty VIII. Obszar artystyczny	5. Rozwijanie zmysłu dotyku a) ćwiczenia z deseczkami o zróżnicowanej fakturze: - rozwijanie zmysłu dotyku, - rozróżnianie jakości powierzchni, - operowanie pojęciami: „gładki – szorstki”; b) ćwiczenia z tabliczkami o zróżnicowanym stopniu szorstkości: - rozróżnianie stopnia szorstkości, - posługiwanie się pojęciami: „chropowata – miła”, „chropowata – bardziej chropowata – najbardziej chropowata”, „delikatna – delikatniejsza – najdelikatniejsza”, „bardziej chropowata niż.…”, „bardziej delikatna niż... ✓ ćwiczenia rozszerzające: - zabawy z wykorzystaniem tkanin o różnej szorstkości i wzorze, kształtowanie pojęć: „materiał gładki, szorstki, twardy, miękki, gruby, cienki, surowy, delikatny”, - zabawy z wykorzystaniem materiałów typu: papier ścierny, tapeta, - wykonanie własnych tabliczek o różnym stopniu szorstkości, - zabawy z użyciem „chodniczka dotykowego” (płytki z różnego tworzywa o zróżnicowanej fakturze);	- bada dotykiem powierzchnię deseczek - rozróżnia jakość powierzchni - używa określeń: „gładki – szorstki” - dobiera tabliczki w pary - układa od najmniej chropowatej do najbardziej chropowatej - uczestniczy w ćwiczeniach grupowych: łączenie się par dzieci z płytką o tym samym stopniu szorstkości - odnajduje w otoczeniu przedmioty o różnej szorstkości - dobiera tkaniny w pary - grupuje wg wzorów tkackich - określa, z jakiego materiału jest wykonane jego ubranie

	c) ćwiczenia z pojemnikami termicznymi: - uwrażliwianie na różnicę temperatur, - kształtowanie pojęć: „ciepły – gorący – letni – zimny”. ✓ ćwiczenia rozszerzające: - zabawy z wykorzystaniem termometru pokojowego i okiennego; d) ćwiczenia z deseczkami (płytkami): - kształcenie zmysłu barycznego, - uświadomienie możliwości ważenia przedmiotów, - operowanie pojęciami: „lekki – ciężki”, „lekki – lżejszy najlżejszy”, „ciężki – cięższy – najcięższy” ✓ ćwiczenia z materiałem rozszerzającym: - ćwiczenia z płytkami o zróżnicowanym wyglądzie, ciepłocie i ciężarze, - zabawy z wykorzystaniem wagi szalkowej i odważników.	- samodzielnie wykonuje tabliczki - doświadcza faktury dotykiem stóp - dobiera płytki w pary - wyczuwa ciepłotę pojemników - porównuje ich temperaturę - dobiera w pary pojemniki o tej samej ciepłocie - posługuje się pojęciami: „ciepły, gorący, letni, zimny” - posługuje się pojęciami w praktyce - odczytuje temperaturę otoczenia - zaznacza temperaturę w kalendarzu pogody - różnicuje deseczki wg ciężaru - waży deseczki za pomocą dłoni - porównuje i określa ciężar dwóch wybranych deseczek - posługuje się pojęciami w praktyce - odnajduje przedmioty z otoczenia o różnej wadze - dobiera płytki w pary - różnicuje deseczki w zależności od ich cechy - uczestniczy w ćwiczeniach grupowych: łączenie się w pary dzieci z płytką np. o tym samym wyglądzie - waży deseczki, płytki i inne przedmioty - porównuje i określa ich ciężar - zapisuje ich ciężar
II. Obszar osobisty VIII. Obszar artystyczny	6. Rozwijanie zmysłu smaku a) ćwiczenia z puszkami smakowymi: - rozwijanie zmysłu smaku, - ukazanie różnicy między smakami,	- próbuje, rozpoznaje i nazywa smak roztworu: np. cukru, soli, kwasku cytrynowego, grejpfruta - zestawia smaki w pary

	- kształtowanie pojęć: „słodki, słony, gorzki, kwaśny”. ✓ ćwiczenia rozszerzające: - zabawy z wykorzystaniem owoców i warzyw o różnym smaku.	- dopasowuje obrazki i podpisy z artykułami o różnym smaku do odpowiedniej puszki - posługuje się pojęciami w praktyce - rozpoznaje owoce i warzywa po smaku - nazywa je - określa ich smak
II. Obszar osobisty	7. Rozwijanie zmysłu węchu a) ćwiczenia z puszkami zapachowymi: - rozwijanie zmysłu powonienia, - ukazanie różnicy między zapachami, - kształtowanie pojęć: zapach miły, przyjemny, nieprzyjemny, świeży, duszący; ✓ ćwiczenia z materiałem rozszerzającym: - gromadzenie woreczków z zapachami, - zbieranie i suszenie ziół, - parzenie herbatek ziołowych, - wąchanie kwiatów.	- próbuje, rozpoznaje i nazywa zapachy: np. kakao, kawy, goździków, cynamonu - zestawia zapachy w pary - dopasowuje obrazki i podpisy z artykułami o różnym zapachu do odpowiedniej puszki - rozpoznaje zapachy z otoczenia - posługuje się pojęciami w praktyce - rozpoznaje zapachy - segreguje zioła wg zapachu - rozpoznaje i nazywa zioła - komponuje pojemniki zapachowe, np. o zapachu leśnym, kwiatowym - współpracuje z innymi dziećmi

Zgodnie z założeniami podstawy programowej **dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej**:

wg obszaru II

1) podejmuje różne aktywności, aby realizować swoje pomysły, tworzyć i odkrywać, co sprawia mu radość; 2) odkrywa swoje zainteresowania i nazywa swoje mocne strony; 3) układa i uzasadnia swój plan działania prowadzący do zakładanego rezultatu; 4) przewiduje i nazywa konsekwencje swoich decyzji i działań; 5) organizuje i porządkuje miejsce swojej aktywności; 6) dąży do ukończenia zadania mimo trudności, wykazując wytrwałość, zaangażowanie i otwartość na informację zwrotną i wskazówki innych; 7) wyraża satysfakcję z zadania wykonanego samodzielnie lub w grupie, docenia swój wysiłek; 8) wykazuje postawę akceptacji tego, że popełnianie błędów jest czymś naturalnym w procesie uczenia się i stanowi okazję do zdobywania nowych umiejętności; 9) rozpoznaje i nazywa swoje emocje związane z różnymi sytuacjami, aktualnymi i z przeszłości; 10) odróżnia potrzeby od pragnień (zachcianek), nazywa swoje potrzeby i proponuje sposób ich zaspokojenia, wyraża sprzeciw w sytuacjach niepewności, zagrożenia, braku komfortu; 11) ma przekonanie, że nauczyciel lub inne dzieci mogą stanowić wsparcie w trudnych sytuacjach, w razie potrzeby prosi o pomoc; 12) stosuje znane mu sposoby radzenia sobie ze stresem;

wg obszaru IV

1) opisuje sytuacje problemowe bliskie swojemu doświadczeniu, rozpoznaje ich przyczyny; 2) poszukuje najlepszych rozwiązań problemu, w razie potrzeby radzi się innych, porównuje wyniki różnych działań, identyfikuje rozwiązania, które sprawdzają się najlepiej; 3) stosuje wybrane rozwiązanie i ocenia jego skuteczność; 4) charakteryzuje obiekty wokół siebie, porównuje je ze sobą pod względem wielkości i liczby; 5) klasyfikuje obiekty według co najmniej dwóch cech jednocześnie; 6) liczy w możliwym dla siebie zakresie; 7) wyznacza wynik dodawania i odejmowania, pomagając sobie liczeniem na palcach lub na innych zbiorach zastępczych; 8) waży i mierzy różne przedmioty, ustala wartość pomiaru, stosując własne i powszechnie przyjęte narzędzia i jednostki miar; 9) odczytuje zapis cyfrowy liczb, które obserwuje w najbliższym otoczeniu (np. w kalendarzu, na budynkach, na znakach drogowych, ceny w sklepach); 10) przedstawia wartości liczbowe na różne sposoby

graficzne; 11) określa kierunki i relacje przestrzenne między obiektami; 12) posługuje się pojęciami dotyczącymi następstwa czasu (np. wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem), posługuje się nazwami pór roku, dni tygodnia i miesięcy; 13) rozpoznaje figury geometryczne płaskie: koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt i niektóre bryły; 14) analizuje i tworzy szeregi oraz powtarzalne wzory, odnajduje symetrię w budowie obiektów przyrodniczych; 15) rozpoznaje monety i banknoty, wykonuje proste obliczenia;

wg obszaru VIII

1) poszukuje nowych form ekspresji, tworzyw i technik wyrazu artystycznego do przedstawienia świata i swoich przeżyć, wyraża własne pomysły; 2) łączy poznane elementy – przedmioty, obrazy, kształty, słowa, dźwięki, wzorce, symbole – w nowe układy, w nieoczywisty sposób; 3) wyraża swoje opinie o dziełach sztuki; 4) słucha muzyki, śpiewa, tańczy, tworzy melodie i improwizacje ruchowe, muzykuje – indywidualnie i w grupie; 5) rozpoznaje wybrane instrumenty muzyczne, tworzy własne instrumenty muzyczne z różnych materiałów i gra na nich; 6) wciela się w różne role podczas spontanicznych i organizowanych działań teatralnych; 7) zauważa różnice w dynamice, tempie, barwie i wysokości dźwięków, określa nastrój muzyki; 8) wyjaśnia pojęcia określające różne sposoby wyrazu artystycznego – w muzyce, sztukach wizualnych i teatrze.

PROPOZYCJA SCENARIUSZA DO KSZTAŁCENIA ZMYSŁÓW

Kolorowe płytki

Cele ogólne:

- zapoznanie z barwami podstawowymi i pochodnymi;
- rozpoznawanie i nazywanie kolorów;
- kształcenie orientacji przestrzennej.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- dobiera płytki parami według kolorów (zestaw nr 1);
- odnajduje kolory w otoczeniu;
- segreguje barwy na podstawowe i pochodne (zestaw nr 2);
- układa barwy według stopnia nasycenia koloru (zestaw nr 3).

Wiek: od 3 lat

Materiały:

Zestawy kolorowych płytek nr 1, nr 2, nr 3, przedmioty w otoczeniu, kolorowe bibułki, farby, tkaniny, guziki, kolorowy przedmiot (globus).

Przebieg:

Ćwiczenie podstawowe:

- dobieranie płytek parami bez nazywania kolorów (zestaw nr 1 – kolory podstawowe)

Ćwiczenia rozszerzające z zestawem kolorowych płytek nr 1 (kolory podstawowe):

- powtórzenie ćwiczenia podstawowego;
- łączenie w pary pozostałych kolorów (kolory pochodne);

Ćwiczenie grupowe:

– rozdanie płytek dzieciom,

– dzieci łączą się w pary według koloru płytek.

Szukanie danego koloru w otoczeniu:

- dziecko ustawia płytki w pary według koloru;
- bierze jedną płytkę z pary (postępuje tak z wszystkimi kolorami po kolei);
- szuka w otoczeniu takiego samego koloru;
- układa znaleziony przedmiot lub zabawkę obok pary w tym samym kolorze.

Trójstopniowa lekcja słowna (podanie i utrwalenie nazwy koloru) - nazwa lekcji pochodzi od trzech kolejno po sobie następujących sposobów postępowania:

- **Stopień pierwszy:**

Układamy przed dzieckiem trzy kolory podstawowe i podajemy ich nazwy:

- to jest kolor czerwony (wskazujemy na płytkę);
- to jest kolor żółty (wskazujemy na płytkę);
- to jest kolor niebieski (wskazujemy na płytkę).

- **Stopień drugi:**

Wydajemy dziecku polecenia do wykonania z danym kolorem:

- polegające na położeniu płytek w wyznaczonym miejscu w otoczeniu np.
  - „połóż kolor czerwony na stole”,
  - „zanieś kolor żółty na dywan”,
  - „połóż kolor niebieski obok szafki”;
- polegające na przynoszeniu z powrotem określonego koloru, np.
  - „przynieś płytkę w kolorze żółtym”,
  - „przynieś płytkę w kolorze niebieskim”,
  - „przynieś płytkę w kolorze czerwonym”.

- **Stopień trzeci:**

Układamy ponownie płytki w trzech kolorach podstawowych przed dzieckiem (nazywanie kolorów przez dziecko):

- nauczyciel pyta za każdym razem wskazując płytkę:
  - „jaki to kolor”?
- dziecko podaje nazwy kolejno wskazywanych kolorów podstawowych:
  - „to jest kolor czerwony”,
  - „to jest kolor żółty”,
  - „to jest kolor niebieski”.

Ćwiczenia rozszerzające z zestawem kolorowych płytek nr 2 (kolory podstawowe i pochodne):

Ćwiczenia rozszerzające z zestawem kolorowych płytek nr 2 prowadzimy według scenariusza takiego jak powyżej z zestawem kolorowych płytek nr 1:

- Wprowadzenie farb, kolorowych bibułek, pasteli - doświadczenia w łączeniu kolorów podstawowych:
  - barwienie wody z użyciem bibuły lub akwareli,
  - ćwiczenia w malowaniu farbami w kolorach podstawowych,
  - łączenie kolorów podstawowych poprzez nakładanie kolorów z użyciem pasteli;
- Wprowadzenie kart pracy

Kontrola błędów:

Po połączeniu więcej niż dwóch kolorów podstawowych powstaje kolor złamany.

Ćwiczenia rozszerzające z zestawem kolorowych płytek nr 3 (kolory podstawowe i pochodne w różnych odcieniach):

- Ułożenie danego koloru według stopnia nasycenia barwy np. od najciemniejszego do najjaśniejszego odcienia;
- Ćwiczenie dysharmonii:

– wyjmujemy jedną płytkę z szeregu ułożonych według odcieni danego koloru (dziecko w tym momencie odwraca się lub zakrywa oczy),

- dziecko dokłada płytkę w odpowiednie miejsce.

- Ćwiczenie grupowe „Kolorowy ślimak”:

- rozdajemy dzieciom płytki w odcieniach,

- dzieci ustawiają się kolejno według stopnia nasycenia barwy swojej płytki,

- układają „kolorowego ślimaka” z płytek zachowując stopniowanie nasycenia odcieni od najciemniejszego do najjaśniejszego, kolejno jeden zestaw barw po drugim.

- Ćwiczenie z kolorowym przedmiotem (wybranym przez dziecko np. kolorowym globusem, lub zabawką): układanie kolorowych płytek wokół kolorowego przedmiotu według występujących na nim barw:

- ułożenie gwiazdy, której promienie będą utworzone z zestawów barw według stopniowania nasycenia odcieni koloru od najciemniejszego do najjaśniejszego,
- doświadczenia w barwieniu wody według stopnia nasycenia danego koloru,
- dokładanie przedmiotów z otoczenia do odcieni,
- gromadzenie zbiorów (kolekcji) odcieni barw np. zestawy guzików, kawałków tkanin, skuwki od mazaków, mazaki, kredki itp.

Trójstopniowa lekcja słowna (wprowadzenie nazw odcieni koloru)

1. Ułożenie płytek od najciemniejszej do najjaśniejszej (każdy kolor po kolei):

- nazwanie odcieni koloru –w lekcji słownej operujemy pojęciami:

- ciemny – jasny,
- ciemny – ciemniejszy – najciemniejszy,
- ciemniejszy niż…,
- jaśniejszy niż…

2. Wydawanie poleceń z nazwą odcienia koloru:

- polegających na położeniu płytek w odpowiednim miejscu, np.

- „połóż kolor ciemny na półce”,

- „weź kolor jasny do ręki”;

- polegających na przynoszeniu płytek z powrotem według podanej nazwy np.
  - „przynieś kolor ciemny”,
  - „podaj kolor jasny”.

3. Nazywanie odcieni koloru przez dziecko

- nauczyciel zadaje pytanie: „Jaki to odcień koloru”? (wskazuje na płytkę);
- dziecko odpowiada: „To jest kolor ciemny. To jest kolor jasny”.

Komentarz

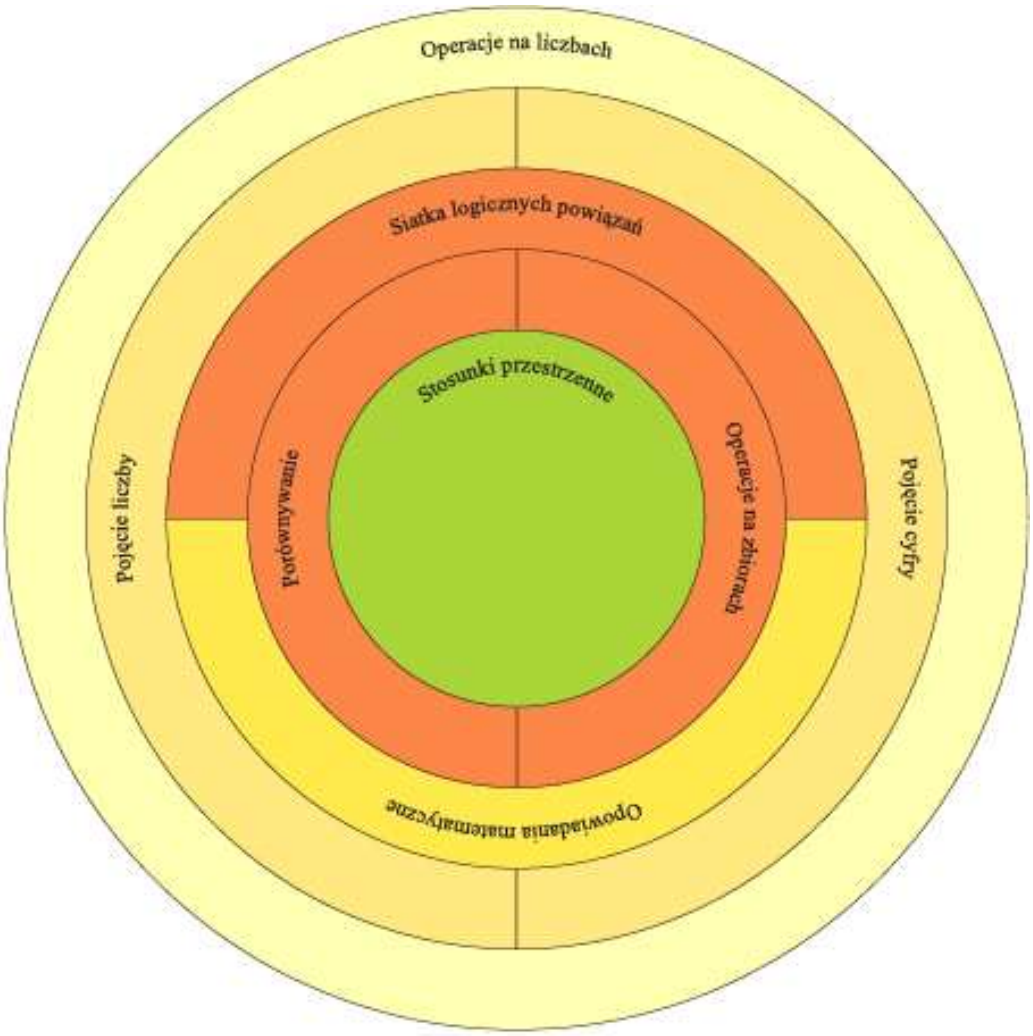
Pomoc tę można również wykorzystywać jako materiał do wprowadzenia pojęć: barwy zimne i ciepłe.

Scenariusza nie należy realizować w całości, lecz dostosować do możliwości dziecka i jego doświadczeń związanych z rozpoznawaniem, nazywaniem kolorów oraz zainteresowaniem tą tematyką. Wskazane jest zachęcanie dziecka do podejmowania różnego rodzaju eksperymentów i zabaw badawczych związanych z barwą, aby umożliwić mu samodzielne poszukiwanie, odkrywanie i przeżywanie sukcesu.

Edukacja matematyczna

„W każdym z nas istnieje matematyczny duch.
Umiejętność logicznego myślenia prowadzi do moralnego życia.”

(Maria Montessori)

W dziale z zakresu edukacji matematycznej w szczególny sposób widać charakterystyczną dla pedagogiki monessoriańskiej korelację treści. Dziecko pracując wcześniej np. z materiałem do kształcenia zmysłów, samo przygotowuje się do poznania praw rządzących światem matematyki. Praktyczne doświadczanie i porównywanie wielkości, objętości, wymiarów przedmiotów, ułatwia poznanie podstawowych reguł matematycznych, chociaż dzieci często nie mają świadomości tego zjawiska.

Urozmaicony montessoriański materiał rozwojowy i inne pomoce dydaktyczne zgromadzone w tym dziale umożliwiają dzieciom klasyfikowanie, porównywanie, poznanie cyfr, systemu dziesiętnego, figur geometrycznych, naukę sprawnego liczenia oraz dokonywania prostych operacji matematycznych.

Edukacja matematyczna

Obszary podstawy programowej
IV. Obszar matematyczny

Treści programowe	Zadania	Umiejętności dziecka
IV. Obszar matematyczny	I. Kształtowanie pojęcia liczby do 0 do 10 z wykorzystaniem montessoriańskiego materiału rozwojowego 1. Ćwiczenia z montessoriańskim materiałem rozwojowym podstawowym: a) ćwiczenia z czerwono- niebieskimi sztangami- przyswajanie pojęcia liczb od 1 do 10 i liczenia od 1 do 10, wstępne doświadczenia z systemem metrycznym, ✓ ćwiczenia rozszerzające: - przeliczanie np. tylko niebieskich odcinków - wybieranie klocków o jeden większy, mniejszy od podanego; - wyszukiwanie składników liczb, np. 10 to 4+6 - ćwiczenia w parach i grupach: tworzenie szeregów, wyszukiwanie składników liczb, wywoływanie liczb; b) ćwiczenia z cyframi z papieru ściernego- poznawanie cyfr od 0 do 9, kojarzenie nazw z symbolami cyfr, przygotowanie do pisania cyfr ✓ ćwiczenia rozszerzające: - ćwiczenia z zamkniętymi oczami, - pisanie cyfr na tackach z piaskiem, kalkowanie, tworzenie książeczek; c) ćwiczenia z czerwono- niebieskimi sztangami i tabliczkami z cyframi - układanie sztang od 1 do 10 i przyporządkowywanie tabliczek z cyframi ✓ ćwiczenia rozszerzające: - łączenie się w pary dziecka ze sztangą i dziecka z cyfrą, - mierzenie powierzchni, wysokości, np. sali za pomocą sztang; d) ćwiczenia z wrzecionami matematycznymi- poznawanie zbioru liczb	- układa sztangi od najkrótszej do najdłuższej - przelicza posługując się liczebnikami głównymi - doświadcza symbolu poszczególnych cyfr poprzez dotyk - rozpoznaje i nazywa cyfry - identyfikuje cyfry z zamkniętymi oczami - odwzorowuje kształt cyfr - przelicza wrzeciona i przyporządkowuje je do skrzyneczki z odpowiednią cyfrą

	od 1 do 9 rozłożonego na jedności, wprowadzenie pojęcia liczby 0, nauka kolejności cyfr od 0 do 9, przyporządkowanie konkretu (wrzeciona) do symbolu cyfry;	- rozpoznaje i nazywa liczbę 0
	e) ćwiczenia z czerwonymi kółeczkami i cyframi- kształtowanie pojęć „liczba parzysta, nieparzysta”;	- układa cyfry i przyporządkowuje odpowiednią liczbę kółek, układając je w pary - rozpoznaje i nazywa liczby parzyste i nieparzyste
	f) ćwiczenia z kolorowymi perełkami (utrwalenie wiadomości na temat liczby) - liczenie od 1 do 10, rozkład na jedności, pojęcia: „parzysty -nieparzysty”, dodawanie i odejmowanie.	- przelicza perełki - układa perełki w kolejności od 1 (za każdym razem liczy) - nazywa poszczególne wielkości - porządkuje liczby na parzyste i nieparzyste - dodaje i odejmuje na konkretach
	2. Ćwiczenia z materiałem rozwojowym rozszerzającym (wykonanym przez nauczyciela): a) ćwiczenia w dokładaniu do szklanych kulek ukrytych w woreczkach puzzli liczbowych (czyli ilustracji z symbolem cyfry wraz z odpowiednią liczbą kropek lub karty do gry);	- przelicza kropki przy cyfrze - dokłada do symbolu liczby odpowiednią liczbę szklanych kulek,
	b) ćwiczenia ze stemplami igłowymi przedstawiającymi cyfry: - wodzenie dwoma palcami po wzorze cyfry, z otwartymi, a następnie z zamkniętymi oczami, - kalkowanie cyfr;	- wodzi dwoma palcami po wzorze z otwartymi i zamkniętymi oczami - kalkuje cyfry,
	c) ćwiczenia w dokładaniu do kart liczbowych odpowiedniej ilości konkretów w postaci: misiów, patyczków, figurek gipsowych, korali do nawlekania, spinaczy do dopinania itp.	- dokłada konkrety do symbolu cyfry, - przelicza liczmany - układa liczmany w zbiory - porównuje liczebność zbiorów poprzez ustawienie liczmanów w pary

	d) ćwiczenia w uzupełnianiu kart z cyframi i pętlami w konkrety w postaci liczmanów ukrytych w woreczkach - wprowadzenie pojęcia zbioru, - porównywania liczebności zbiorów poprzez ustawianie liczmanów w pary.	- przyporządkowuje cyfrę odpowiedniemu zbiorowi liczmanów - posługuje się określeniami: mniej, więcej - odpowiada na pytanie: o ile mniej, o ile więcej
IV. Obszar matematyczny	II. Wprowadzenie w świat liczb od 11 do 99 1. Ćwiczenia z montessoriańskim materiałem rozwojowym podstawowym: a) ćwiczenia z tabliczkami Sequin I – kształtowanie umiejętności liczenia od 11 do 19 i poznanie symboli liczb od 11 do 19; ✓ ćwiczenia rozszerzające: - ułożenie perełek i dopasowanie tabliczek z cyframi; b) ćwiczenia z tablicami Sequin II - (od 11 do 99) -jak wyżej. 2. Ćwiczenia z rozszerzającym materiałem rozwojowym wykonanym przez nauczyciela: a) ćwiczenia z chodnikiem liczbowym w zakresie 20: - ułożenie chodnika (od 1 do 20), - ułożenie drewnianych klocków w układzie poziomym, a następnie pionowym, - gra dydaktyczna „polowanie na tygryska” – szukanie wybranej liczby (tygryska), operowanie określeniami za mało, za dużo, - gra dydaktyczna „polowanie na tygryska” w zakresie 150 na centymetrze mierniczym z użyciem spinaczy.	- przyporządkowuje dziesiątki (złote perły) - rozkłada złote perły dziesiątkami - dokłada tabliczki z cyframi od 1 do 9 - dokłada kolorowe perły tak, aby uzyskać liczbę 11, 12, 13 …..19 - układa chodnik z liczb od 1 do 20 - układa odpowiednia liczbę drewnianych klocków poziomo, pionowo lub ustawiając je w pary - posługuje się określeniami: za mało, za dużo - wskazuje liczby mniejsze i większe od podanej
IV. Obszar matematyczny	III. Wprowadzenie w układ dziesiętny 1. Ćwiczenia ze złotymi perłami - wprowadzenie do systemu dziesiętnego, przygotowanie do wykonywania podstawowych działań matematycznych. 2. ćwiczenia z kartami dużymi - wdrażanie do umiejętności łączenia konkretu (złote perły) z symbolem.	- rozpoznaje za pomocą wzroku i dotyku jedność, dziesiątkę, setkę, tysiąc - rozróżnia, że 10 jednostek to jedna dziesiątka, 10 dziesiątek to setka, a 10 setek to tysiąc - przyporządkowuje perły cyfrom i odwrotnie

		- układa struktury: jedności, dziesiątek, setek, tysięcy - układa liczby, np. 2234 oraz przyporządkowuje im konkrety (złote perły) i odwrotnie
IV. Obszar matematyczny	IV. Umożliwianie dziecku kształtowania umiejętności wykonywania prostych działań matematycznych. 1. Ćwiczenia z montessoriańskim materiałem rozwojowym podstawowym: a) ćwiczenia z tablicami do dodawania- poznanie podstawowych działań na dodawanie liczb jednocyfrowych, zapoznanie z właściwościami dodawania (przemienność, rozdzielczość składników, dopełnianie do 10, przekraczanie progu dziesiętnego); ✓ ćwiczenia rozszerzające: - posługiwanie się tablicami kontrolnymi do dodawania i kartami pracy; b) ćwiczenia z tablicami do odejmowania; c) ćwiczenia z małymi kartami - wdrażanie do doświadczanie pojęć matematycznych, wprowadzenie pojęć „dodawanie i odejmowanie”. 2. Ćwiczenia z materiałem rozszerzającym wykonanym przez nauczyciela: a) ćwiczenia w dodawaniu i odejmowaniu na konkretach: - na liczmanach, zbiorach zastępczych, - na liczydle do odejmowania poprzez przesuwanie klipsów, - na liczydle do dodawania i odejmowania, - na tzw. matematycznych statkach (drewnianych krążkach), - na chodniczku liczbowym w zakresie 20 - wprowadzenie osi liczbowej oraz dodawanie i odejmowanie na osi liczbowej, - symulacje z użyciem palców; b) ćwiczenia w dodawaniu i odejmowaniu w pamięci:	- wykonuje ćwiczenia zgodnie z zasadami pracy z tablicami - wykonuje działania typu: dodawanie, odejmowanie - poznaje właściwości działań, jak dodawanie i odejmowanie - dodaje i odejmuje wykorzystując karty i złote perły wykonuje podczas dodawania i odejmowania na konkretach następujące czynności: - dodaje poprzez dokładanie konkretów - odejmuje poprzez odsuwanie konkretów - dodaje przez doliczanie punktów na osi liczbowej - odejmuje przez odliczanie punktów na osi liczbowej - dodaje i odejmuje na palcach - dodaje i odejmuje w pamięci

	- ćwiczenia z kartami do dodawania i odejmowania w zakresie 20 z wynikami na spinaczach lub żetonach, - ćwiczenia z planszami zawierającymi działaniami w postaci grafów do wpisywania wyników mazakiem suchościeralnym; c) ćwiczenia w rozwiązywaniu zadań z treścią: prostych i bardziej złożonych wraz z możliwością dokonywania symulacji na liczmanach d) tworzenie gier „ściganek”, opowiadań i gier z mocno zaznaczonym wątkiem matematycznym (propozycje według E. Gruszczyk – Kolczyńskiej).	- układa na kartach z działaniami matematycznymi prawidłowe wyniki - wykonuje działania matematyczne w tzw. grafach - układa z cyfr lub wpisuje liczby w odpowiednie miejsce grafów - układa liczmany odpowiednio do treści zadania, - podaje wynik - podaje odpowiedź na postawione w treści pytanie - układa z liczb i znaków matematycznych, tj. +, -, = prawidłową formułę matematyczną - odczytuje formułę matematyczną - do formuły matematycznej układa treść zadania - konstruuje gry „ściganki”, opowiadania oraz gry z mocno zaznaczonym wątkiem matematycznym - gra w gry według ustalonych wcześniej zasad

Zgodnie z założeniami podstawy programowej **dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej**:

wg obszaru IV

1) opisuje sytuacje problemowe bliskie swojemu doświadczeniu, rozpoznaje ich przyczyny; 2) poszukuje najlepszych rozwiązań problemu, w razie potrzeby radzi się innych, porównuje wyniki różnych działań, identyfikuje rozwiązania, które sprawdzają się najlepiej; 3) stosuje wybrane rozwiązanie i ocenia jego skuteczność; 4) charakteryzuje obiekty wokół siebie, porównuje je ze sobą pod względem wielkości i liczby; 5) klasyfikuje obiekty według co najmniej dwóch cech jednocześnie; 6) liczy w możliwym dla siebie zakresie; 7) wyznacza wynik dodawania i odejmowania, pomagając sobie liczeniem na palcach lub na innych zbiorach zastępczych; 8) waży i mierzy różne przedmioty, ustala wartość pomiaru, stosując własne i powszechnie przyjęte narzędzia i jednostki miar; 9) odczytuje zapis cyfrowy liczb, które obserwuje w najbliższym otoczeniu (np. w kalendarzu, na budynkach, na znakach drogowych, ceny w sklepach); 10) przedstawia wartości liczbowe na różne sposoby graficzne; 11) określa kierunki i relacje przestrzenne między obiektami; 12) posługuje się pojęciami dotyczącymi następstwa czasu (np. wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem), posługuje się nazwami pór roku, dni tygodnia i miesięcy; 13) rozpoznaje figury geometryczne płaskie: koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt i niektóre bryły; 14) analizuje i tworzy szeregi oraz powtarzalne wzory, odnajduje symetrię w budowie obiektów przyrodniczych; 15) rozpoznaje monety i banknoty, wykonuje proste obliczenia.

PROPOZYCJA SCENARIUSZA DO EDUKACJI MATEMATYCZNEJ

Wrzeciona matematyczne

Cele ogólne:

- poznanie zbioru liczb od 1 do 9, rozłożonego na jedności;
- przyswojenie pojęcia liczby 0;
- wprowadzenie w aspekt porządkowy cyfr od 0 do 9;
- ukazanie, że każda z liczb da się wyrazić za pomocą jedności.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- przelicza i łączy gumką odpowiednią liczbę patyczków;
- układa patyczki w przegródkach w określonym porządku i zgodnie z podaną cyfrą.

Wiek: 4-5 lat.

Materiał:

Dwa pudełka po pięć przegródek:

- jedno pudełko od 0 do 4;
- drugie pudełko od 5 do 9;
- 45 patyczków (wrzecion) i 8 gumek.

Przebieg:

Ćwiczenie podstawowe:

- nauczyciel kładzie przed dzieckiem jedno wrzeciono i zadaje dziecku pytanie: „Co tu jest?”; dziecko odpowiada: „Tu jest 1”;
- nauczyciel dokłada następne wrzeciono i pyta: „Co tu jest?”; dziecko liczy i odpowiada: „Tu jest 2”;
- nauczyciel łączy gumką wrzeciona, aby pokazać, że dana liczba składa się z jedności (liczba 2 składa się z dwóch jedynek);
- po złączeniu gumką wrzecion 3,4, 5,6,7,8,9 za każdym razem dziecko umieszcza je w kolejnych przegródkach od 1 do 9;
- wprowadzenie cyfry 0
  - wszystkie wrzeciona są ułożone w przegródkach,
  - pozostała jeszcze pusta przegródka z cyfrą 0,
  - nauczyciel mówi, że zero to nic, dlatego przegródka jest pusta,

- zabawa w „Nic”; nauczyciel prosi dziecko: „Uśmiechnij się zero razy, klaśnij zero razy” itp.

Ćwiczenie rozszerzające:

- przykrycie chusteczką ułożonych patyczków:
  - dziecko za pomocą dotyku odgaduje, ile patyczków jest w przegródce,
- gra w „Polowanie na cyfrę” – ćwiczenie aspektu porządkowego liczb od 0 do 9:
  - dziecko wybiera jedną cyfrę 0d 0 do 9 i ją zapamiętuje,
  - nauczycielka zadaje dziecku pytania np. „Czy to jest cyfra 2?”,
  - dziecko odpowiada posługując się wyrażeniami: za mało, za dużo (może wyjmować ze skrzynki wszystkie wrzeciona mniejsze albo większe od podanej liczby);
  - gdy nauczyciel poda odpowiednia cyfrę:
  - dziecko odpowiada: trafiony
  - zmiana ról w grze.

Komentarz:

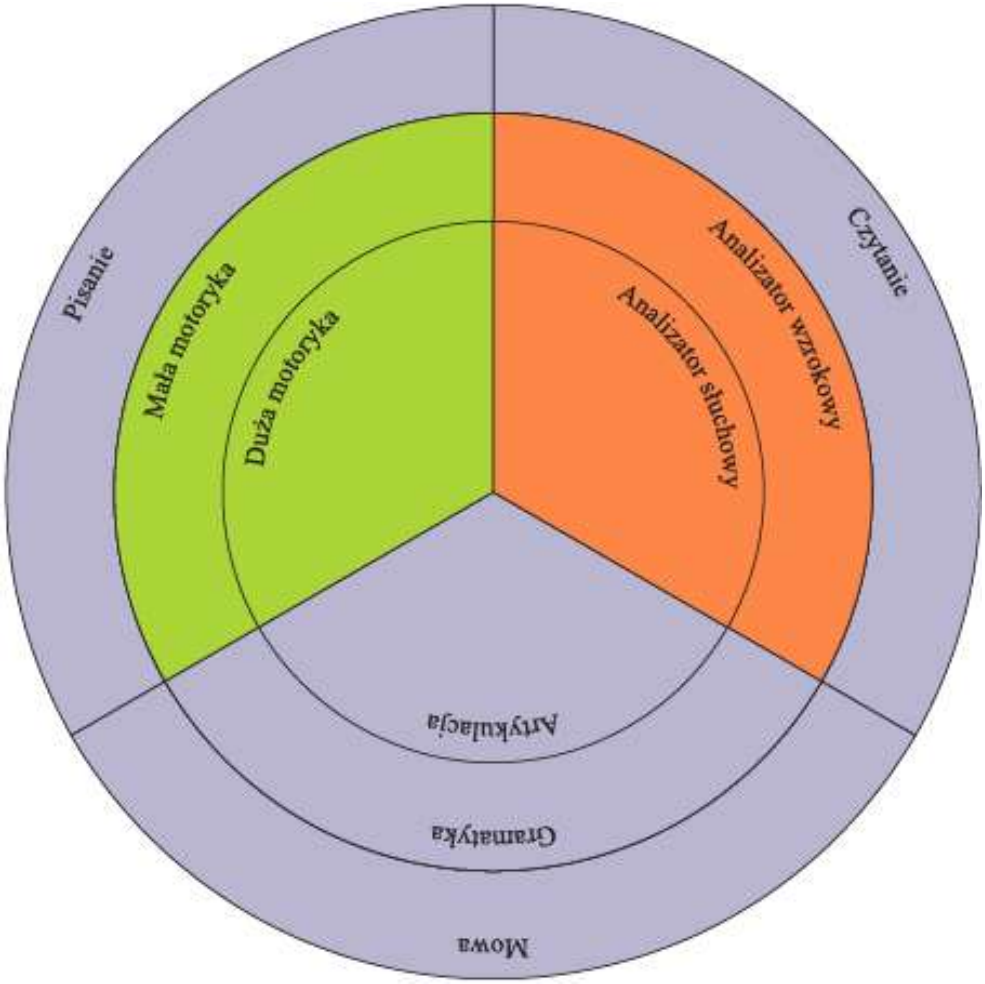
Liczba jest podstawą do funkcjonowania arytmetyki, dlatego ważne jest przy wprowadzeniu pojęcia liczby ujęcie wszystkich jej aspektów (kardynalnego i porządkowego).

Dziecko w wieku przedszkolnym jest na etapie myślenia konkretno – wyobrażeniowego, dlatego należy umożliwić mu zdobywanie doświadczeń związanych z liczbami na podstawie działań na konkretach.

Edukacja językowa

„W ciemności zostaje utrwalone, a potem obraz ten można nareszcie obejrzeć w świetle dziennym i pozostaje niezmieniony. to samo dzieje się z fizycznym mechanizmem mowy Dziecka. Zaczyna się on w ciemności, tam rozwija się, utrwala, a potem objawia się.”

(Maria Montessori)

Edukacja językowa odgrywa istotną rolę w pedagogice Montessori. Jest bowiem odpowiedzią na potrzeby rozwojowe dziecka w wieku przedszkolnym, a przez bogatą ofertę montessoriańskiego materiału rozwojowego pozwala dostosować tempo i rodzaj pracy do możliwości intelektualnych przedszkolaków. Praca z materiałem z działu kształcenia językowego ma na celu rozwój i doskonalenie motoryki, lateralizacji, orientacji przestrzennej, koordynowania ruchów ręki i oka, analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej. Wiele miejsca poświęcamy również doskonaleniu znajomości liter – a co za tym idzie rozwijaniu umiejętności czytania i pisania.

Korzystając z proponowanego materiału rozwojowego dziecko rozwija również pamięć, umiejętność kojarzenia i samodzielnego myślenia. Ponadto specyfika konstrukcji wielu pomocy wymaga działania polisensorycznego, np. praca z literami z papieru ściernego ma na celu nie tylko bogacenie umiejętności językowych dziecka, ale angażuje również do działania zmysł wzroku i dotyku.

W dziale kształcenia językowego znajduje się również materiał ułatwiający zrozumienie gramatyki. Służą temu symbole gramatyczne, za pomocą których dzieci rozróżniają i określają poszczególne części mowy. Wyróżniamy 10 symboli, każdy odnosi się do danej części mowy

W naszej codziennej pracy korzystamy także z literatury dziecięcej, która wzbogaca słownictwo i rozwija umiejętność konstruowania swobodnych wypowiedzi. A dostęp do książek zgromadzonych w biblioteczkach w każdej sali to okazja do samodzielnego czytania przez dzieci.

Edukacja językowa

Obszary podstawy programowej
I. Obszar społeczny
III. Obszar językowy
IX. Obszar ruchowy

Treści programowe	Zadania	Umiejętności dziecka
III. Obszar językowy IX. Obszar ruchowy	1. Organizowanie działań umożliwiających wprowadzanie dziecka w świat pisma:	
	a) ćwiczenia z metalowymi ramkami: ćwiczenie koordynacji wzrokowo-ruchowej, przygotowanie do pisania i wprowadzenie w geometrię; ✓ ćwiczenia rozszerzające: - ćwiczenia usprawniające rękę: darcie, miażdżenie, gniecenie papieru, lepienie, modelowanie, nawlekanie korali, wycinanie, wydzieranie, kalkowanie, - pisanie w makro i mikro przestrzeni: kreślenie znaków w powietrzu, na stoliku, na plecach kolegi, na piasku;	- obrysowuje wnętrze ramki - obrysowuje figurę - łączy figurę z ramką - łączy figury w różnych kombinacjach - zakreśla powierzchnię figury - podejmuje i wykonuje ćwiczenia przygotowujące rękę do pisania
	b) ćwiczenia z literami z papieru ściernego: - doświadczanie kształtu liter poprzez dotyk; - wielozmysłowe poznawanie liter (rysowanie na plecach, na ręce, na tacy z piaskiem, kalkowanie); ✓ ćwiczenia rozszerzające: - tworzenie książeczek z wykorzystaniem liter wielkich i małych; - zabawy ze stemplami igłowymi;	- rozpoznaje i nazywa litery z papieru ściernego - odwzorowuje kształt litery, np. na piasku - kalkuje litery, układa je w kombinacje
	c) karty pracy – ćwiczenia grafomotoryczne: łączenie kropek, linii, rysowanie linii równoległych, ukośnych, pętelek, ślimaków, pogrubianie konturów, kreślenie szlaczków literopodobnych oraz liter, pisanie szlaczków i liter w liniaturze na małych i dużych formatach.	- podejmuje ćwiczenia w kartach pracy - kreśli szlaczki, rysuje linie, łączy kropki - odnajduje właściwe miejsce w liniaturze, pisze od strony lewej do prawej

III. Obszar językowy	1. Stwarzanie warunków do nauki czytania: a) ćwiczenia słuchu fonematycznego – wyodrębnianie wyrazów w zdaniu, dzielenie wyrazów na sylaby i głoski (wyrazy 3,4 – literowe); b) budowanie schematów wyrazów z białych cegiełek (podział na głoski) oraz tworzenie modeli wyrazów z czerwonych i niebieskich cegiełek (wyodrębnianie samogłosek i spółgłosek w wyrazach); c) ćwiczenia z ruchomym alfabetem – układanie wyrazów; d) ćwiczenia z literami z papieru ściernego – w aspekcie czytania: - poznawanie i kojarzenie nazwy litery z symbolem graficznym: trójstopniowa lekcja słowna, - utrwalanie kształtu liter podczas ćwiczeń z zamkniętymi oczami, - skrzynki do czytania ze zrozumieniem: doskonalenie słuchu fonematycznego, kojarzenie nazwy przedmiotu z konkretem; • ćwiczenia rozszerzające: - dobieranie podpisów do ilustracji: w formie wyrazu, zdania prostego, zdania złożonego i tekstu, - czytanie zdań w formie poleceń dla dzieci – np. ruloniki, koperty, torebki ozdobne, - czytanie książeczek o różnym stopniu trudności.	- liczy wyrazy w zdaniach - liczy sylaby i głoski w wyrazach - układa modele i schematy wyrazów z białych cegiełek, oznacza samogłoski na czerwono a spółgłoski na niebiesko - kojarzy literę z głoską - rozpoznaje i nazywa poszczególne litery - identyfikuje litery z zamkniętymi oczami - czyta ze zrozumieniem - rozpoznaje litery drukowane - czyta ze zrozumieniem - rozpoznaje litery drukowane i pisane w wyrazach - dobiera ilustracje do konkretu - dobiera wyrazy do ilustracji - dobiera nazwy - przyporządkowuje tekst do ilustracji - wykonuje czynności zgodnie z poleceniami zamieszczonymi np. na rulonikach - opowiada treść przeczytanej książeczki
III. Obszar językowy	1. Wzbudzanie zainteresowań dziecka światem gramatyki – ćwiczenia z materiałem dotyczącym części mowy: a) ćwiczenia z rzeczownikiem: makieta z gospodarstwem, zagroda – zwierzęta wiejskie (koń, koza…), podpisy; b) ćwiczenia z przymiotnikiem: zabawy z wykorzystaniem ruloników z poleceniami do wykonania; stawianie pytań „doprecyzowujących” pytanie nauczyciela, typu „podaj kredkę”, „jaką kredkę?”; c) ćwiczenia z czasownikiem: zabawy z wykorzystaniem tekstów z poleceniami (np. „Napisz swoje imię na kartce.”);	- przyporządkowuje wyrazy do przedmiotu (np. zwierzęta) oraz symbol - czarny trójkąt - odpowiada na pytanie: „Co to jest?” - stawia pytanie: „Jaki, jakie, jaka?” - określa jaki jest dany przedmiot - łączy określenie z rzeczownikiem (np. kolorowy kwiat)

		- przyporządkowuje symbol do rzeczownika (np. mały, fioletowy trójkąt) - rozpoznaje, który wyraz określa czynność do wykonania - oznacza czasownik w zdaniu symbolem (czerwone kółko) - wykonuje określone przez czasownik polecenie (np. „Zamknij drzwi”)
	d) ćwiczenia z przysłówkiem: zabawa z poleceniami (np. „Klaszcz głośno”, „Skacz wysoko”.);	- dobiera przysłówek do czasownika - oznacza przysłówek symbolem (pomarańczowe kółko) - zapisuje polecenia - wyszukuje kilka określeń do jednego czasownika - współdziała w zabawie z kolegą, wydaje polecenia partnerowi
	e) ćwiczenia z liczebnikiem: zabawy z wykorzystaniem perełek, koralików;	- rozpoznaje liczebniki i przyporządkowuje podpis do konkretów, np. „mało pereł, kilka pereł, pięć pereł” - układa symbol (niebieski trójkąt) nad liczebnikiem - przyporządkowuje liczebnik do rzeczownika
	f) ćwiczenia ze spójnikiem: zabawa w dopasowywanie podpisów do konkretów (np. „biały kwiat i czerwony kwiat i żółty kwiat”);	- dobiera podpisy do konkretów, wyróżnia spójnik „i” w zdaniu - przyporządkowuje symbol do spójnika (różowy prostokąt) - układa własne zdania z wykorzystaniem spójników;
	g) ćwiczenia w dokonywaniu rozbioru logicznego zdania.	

		- dokonuje rozbioru logicznego z wykorzystaniem rozsypanki wyrazowej i symboli gramatycznych, np. „Zosia pisze list”
I. Obszar społeczny III. Obszar językowy IX. Obszar ruchowy	1. Wykorzystanie codziennych sytuacji do rozwijania mowy i języka dziecka: a) zabawy doskonalące umiejętności porozumiewania się w sposób werbalny, usamodzielnianie dziecka w zakresie rozwiązywania problemów poprzez prowadzenie konstruktywnego dialogu, próbę szukania rozwiązania poprzez szczerą rozmowę;	- stosuje właściwy szyk wyrazów w zdaniu - zachowuje kolejność zdarzeń w wypowiedzi, jej spójność i logiczność - formułuje zagadki, pytania - udziela odpowiedzi - argumentuje wypowiedź - stosuje zwroty grzecznościowe
	b) zabawy i ćwiczenia językowe poprawiające wymowę: oddechowe, fonacyjne, artykulacyjne;	- dmucha na przedmioty powodując ich przesuwanie - mówi z różnym natężeniem głosu - ćwiczy mięśnie twarzy - wykonuje ćwiczenia z wykorzystaniem lusterek
	c) zabawy mające na celu wzbogacenie słownika czynnego i biernego dzieci;	- tworzy neologizmy, alternatywne nazwy dla przedmiotów - odwołuje się do archaizmów - dokonuje uogólnień w wypowiedzi - rozpoznaje wyrazy wieloznaczne, bliskoznaczne, o znaczeniu przeciwstawnym
	d) wprowadzenie w świat literatury – zabawy z wykorzystaniem bajek, legend, baśni, opowiadań, wierszy;	- buduje wypowiedzi w oparciu o literaturę - rozpoznaje związki przyczynowo - skutkowe w utworach - nazywa relację między bohaterami - tworzy opowiadania, bajki - tworzy zakończenie do utworu

		- dokonuje oceny bohaterów, rozróżnia dobro i zło - rozpoznaje nastrój utworu - wyciąga wnioski z utworu, odkrywa morał
	e) sesje dziecięcego filozofowania: zabawy wykorzystujące umiejętności słuchania partnera, wyrażania swoich poglądów, prowadzenia konstruktywnej dyskusji.	- wypowiada swoje spostrzeżenia, poglądy, opinie na forum grupy - buduje wypowiedzi w oparciu o własne przeżycia, refleksje, doświadczenia - dyskutuje z innymi na określony i dowolny temat
	2. Wykorzystanie codziennych sytuacji do posługiwania się językiem obcym nowożytnym: a) organizowanie zabaw językowych, matematycznych, muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych; b) rozwijanie umiejętności rozumienia ogólnego sensu krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych (wspieranych obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami.	- reaguje na proste polecenia - powtarza rymowanki, proste wiersze, śpiewa piosenki - nazywa części ciała - wita się i przedstawia - wymienia kolory, zabawki, ubiory, przybory szkolne, zwierzęta domowe, wiejskie, egzotyczne, nazwy niektórych potraw - wymienia członków rodziny - przelicza w danym języku w zakresie do 10 - określa emocje - posługuje się słownictwem dotyczącym świąt (Boże Narodzenie, Wielkanoc)

Zgodnie z założeniami podstawy programowej **dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej**:

wg obszaru I

1) udziela informacji o sobie i swoich rodzicach, w tym podaje swoje imię i nazwisko, adres zamieszkania, wie, komu może takich informacji udzielać; 2) bierze udział w aktywnościach zaproponowanych przez innych, zgłasza własne pomysły, jest otwarte na współdziałanie; 3) uzgadnia zasady dzielenia się zabawkami lub materiałami w trakcie podejmowanych aktywności; 4) bierze udział w podejmowaniu decyzji w grupie, akceptuje wspólnie podjęte decyzje, nawet jeżeli nie są zgodne z jego oczekiwaniami; 5) stosuje zwroty grzecznościowe; 6) przestrzega zasad zachowania się w grupie i miejscach publicznych, w tym zasad prawidłowego zachowania się na drodze i w środkach komunikacji; 7) mówi o emocjach, które ludzie mogą przeżywać w różnych sytuacjach życia codziennego; 8) szanuje wszystkie dzieci, ich różne upodobania i potrzeby, podaje przykłady wypowiedzi i zachowań, które mogłyby być dla kogoś krzywdzące; 9) szuka rozwiązań

w sytuacjach spornych, rozwiązuje proste konflikty z pomocą dorosłych lub innych dzieci; 10) pomaga innym w wykonaniu zadania, gdy jest to potrzebne, udziela wskazówek; 11) wspiera inne dzieci w pokonywaniu smutku, bezradności i poszukiwaniu rozwiązań problemu; 12) dostrzega różnorodność i znaczenie funkcji pełnionych przez ludzi w społeczeństwie, przyjmuje je w zabawie (np. w sklep); 13) charakteryzuje pracę osób wykonujących różne zawody i zdaje sobie sprawę, że dzięki pracy osiąga się dochód; 14) wyjaśnia, do czego służą pieniądze, ma świadomość, że ludzie dysponują ograniczoną ilością pieniędzy oraz że po wydaniu pieniędzy na zakup towaru lub usługi nie można ich już wydać na coś innego; 15) wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie oraz dlaczego warto oszczędzać; 16) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do grup społecznych, w których na co dzień funkcjonuje: rodziny, grupy przedszkolnej, społeczności lokalnej i narodowej; 17) wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flagę, hymn), orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej; 18) wskazuje funkcje różnych instytucji społecznych (np. rodziny, przedszkola); 19) poznaje i pielęgnuje tradycje lokalne, regionalne i narodowe; 20) charakteryzuje wybrane elementy dziedzictwa kulturowego swojego regionu.

wg obszaru III

1) uczestniczy w rozmowie, aktywnie słuchając innych osób i wypowiadając się w sposób zrozumiały, przedstawia i próbuje uzasadnić swoją opinię; 2) w wypowiedziach posługuje się zdaniami, zwraca uwagę na poprawność gramatyczną i artykulacyjną lub, w razie potrzeby, używa komunikacji wspomagającej i alternatywnej; 3) słucha wypowiedzi innych osób oraz tekstów czytanych, takich jak opowiadania, wiersze, baśnie, legendy, mówi o swoich ulubionych książkach; 4) rozpoznaje możliwe źródła informacji, korzysta z zachęt do samodzielnego poszukiwania odpowiedzi na nurtujące je pytania; 5) obdarza uwagą dzieci i dorosłych, aby rozumieć to, co mówią i czego oczekują, dopytuje, gdy nie jest czegoś pewne; 6) analizuje zdobyte informacje i dostrzega te, które są dla niego niewiarygodne lub się wykluczają; 7) ocenia zgodność uzyskiwanych informacji z własnymi obserwacjami doświadczeniami; 8) odtwarza i przekształca treść bajek i opowieści, tworzy własne historie; 9) dzieli się swoimi wyobrażeniami, skojarzeniami i pomysłami typu „co by było, gdyby”; 10) eksperymentuje z językiem, tworzy rymowanki i nowe słowa; 11) zapamiętuje i recytuje wierszyki oraz inne krótkie teksty; 12) opowiada treść obrazków i historyjek obrazkowych, mówi o swoich przeżyciach, obserwacjach, ważnych zdarzeniach; 13) odczytuje znaczenie podstawowych symboli i znaków, tworzy własne symbole, aby wyrazić za ich pomocą określoną informację;
14) dokonuje analizy i syntezy głoskowej wybranych wyrazów, wypowiada prawidłowo głoski; 15) kreśli linie i kształty zawierające elementy graficzne obecne w literach: łuki, pętelki, fale, owale, zygzaki; 16) podejmuje próby pisania liter, wyrazów i krótkich komunikatów w wybrany przez siebie sposób; 17) podejmuje próby samodzielnego czytania wyrazów i krótkich tekstów, w tym uzupełnionych obrazkiem; 18) nazywa wybrane obiekty z najbliższego otoczenia w języku obcym nowożytnym; 19) reaguje na proste polecenia w języku obcym nowożytnym; 20) uczestniczy w prostej sytuacji komunikacyjnej w języku obcym nowożytnym; 21) powtarza wierszyki i śpiewa piosenki w języku obcym nowożytnym.

wg obszaru IX

1) podejmuje spontaniczne i zorganizowane aktywności ruchowe (indywidualnie i w grupie) w trosce o zdrowy rozwój; 2) uczestniczy w grach terenowych i zabawach ruchowych, ucząc się zasad współzawodnictwa; 3) orientuje się w schemacie własnego ciała i wykorzystuje zmysły w zadaniach ruchowych; 4) podczas ruchu rozwija podstawowe umiejętności ruchowe, wykorzystując koordynację, równowagę, siłę, zręczność, zwinność, szybkość, skoczność, wytrzymałość; 5) posługuje się przedmiotami o zróżnicowanej wielkości i zróżnicowanym ciężarze, stopniowo wymagającymi większej precyzji ruchów; 6) prawidłowo trzyma i kontroluje siłę nacisku dłoni na narzędzie pisarskie; 7) samodzielnie wykonuje czynności samoobsługowe; 8) wyjaśnia, na czym polega zdrowy styl życia, stara się przestrzegać reguł z nim związanych (np. dba o prawidłową postawę ciała); 9) rozpoznaje sytuacje, w których zagrożone są jego bezpieczeństwo lub autonomia; 10) zgłasza potrzebę odpoczynku, objawy złego samopoczucia, odczuwane dolegliwości, poszukuje dla siebie bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni; 11) w czasie aktywności ruchowych przestrzega zasad bezpieczeństwa na terenie przedszkola i poza nim.

PROPOZYCJA SCENARIUSZA DO EDUKACJI JĘZYKOWEJ

Litery z papieru ściernego

Cele ogólne:

- wielozmysłowe poznanie liter (wzrok, dotyk, słuch);
- rozróżnianie samogłosek i spółgłosek;
- kształcenie orientacji przestrzennej.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- obrysowuje palcami kształt litery;
- rozpoznaje i nazywa literę;
- odwzorowuje kształt litery na różnych podłożach.

Wiek: około 4 – 5 lat.

Materiały:

Litery z papieru ściernego (samogłoski na tle czerwonym, spółgłoski na niebieskim), tacki z piaskiem, kartki i kredki świecowe lub pastele.

Przebieg:

Ćwiczenie podstawowe:

Obrysowywanie (dwa palce – palec wskazujący i środkowy) kształtu litery i wymówienie jej nazwy – najpierw nauczyciel, później dziecko.

- **Trójstopniowa lekcja słowna:**

1.Wybranie liter - przy wprowadzaniu liter najpierw wybieramy dwie, później trzy (dwie litery znane i jedną do wprowadzenia):

- poznanie wielozmysłowe kształtu litery - obrysowanie po kolei każdej litery dwoma palcami i podanie jej nazwy (najpierw nauczyciel, później dziecko):
  - „to jest – o”,
  - „to jest – a”,
  - „to jest – e”;
- kojarzenie nazwy z obrazem litery:
  - „daj mi – a”,
  - „daj mi – o”,
  - „daj mi – e”.

2. Wydawanie poleceń do wykonania (utrwalenie nazwy litery w działaniu - element ruchu):

- polegających na zanoszeniu lub przekładaniu liter w wyznaczone miejsce (zastosowanie zaimków określających położenie przedmiotów w przestrzeni: pod, za, obok, na itd. oraz nazw kierunków w przestrzeni: z prawej strony, z lewej strony, na prawo od …, na lewo od …), np.
  - „zanieś literę „o” do kącika lalek”,
  - „połóż literą a po swojej prawej stronie”,
  - „połóż literę „e” na lewo od stołu”;

- polegających na przynoszeniu lub podawaniu z powrotem kolejnych liter np.
  - „podaj literę „a””,
  - „przynieś literę „e””,
  - „przynieś literę „o””.

3. Nazywanie liter ułożonych przed dzieckiem

- nauczyciel zadaje pytanie: „Jaka to litera?”
- dziecko odpowiada:
  - „to jest – a”,
  - „to jest – o”,
  - „to jest – e”.

Ćwiczenia rozszerzające:

- rysowanie litery na rączce, plecach dziecka (odbieranie zmysłem dotyku kształtu litery);
- pokazanie za pomocą „języka ciała” kształtu litery;
- rysowanie litery na piasku;
- dokonanie frottagu – odbijanie kształtu litery podkładanej pod papier przez pocieranie go kredką świecową lub pastelem;
- kalkowanie litery;
- wyszukiwanie w otoczeniu danej litery i tworzenie kolekcji (wśród materiału rozwojowego);
- wyszukiwanie litery w tekstach, w kartach pracy;
- wyszukiwanie w otoczeniu przedmiotów zaczynających się na daną literę (głoskę); gromadzenie zbioru przedmiotów – kojarzenie litery z głoską;
- rysowanie przedmiotów zawierających w swojej nazwie podaną głoskę (w nagłosie, śródgłosie, wygłosie)

<u>Komentarz</u>

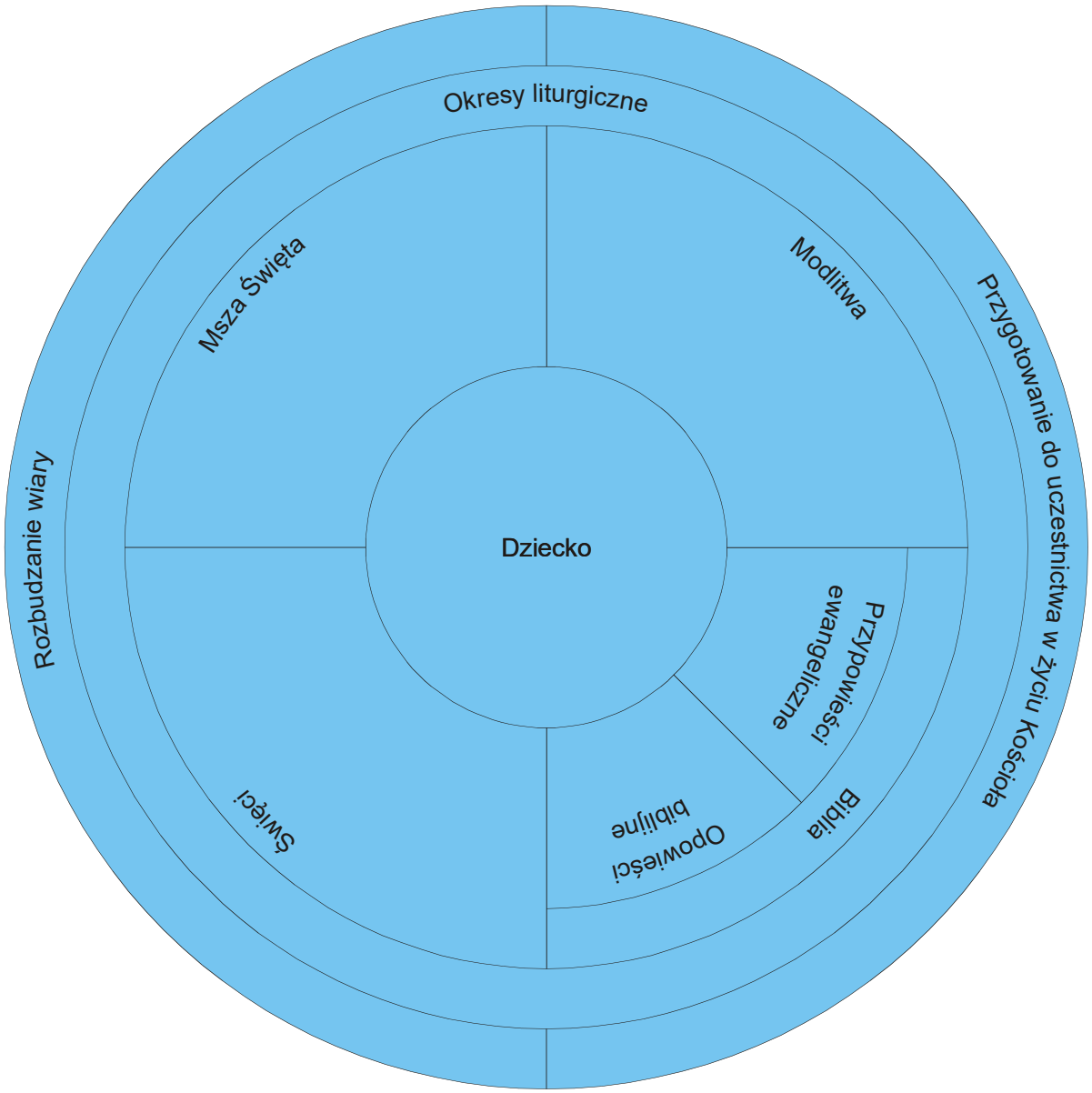
Według poglądów Marii Montessori wrażliwość na naukę czytania i pisania pojawia się u dziecka w wieku około 4 – 5 lat (tzw. wrażliwość na litery), natomiast około 6. roku życia kończy się wrażliwość językowa.

Należy zatem w okresie w tym okresie stwarzać dziecku możliwość wielozmysłowego poznawania liter poprzez umieszczenie ich w bezpośrednim otoczeniu dziecka, aby mogło nimi manipulować i doświadczać ich za pomocą bliskich zmysłów: wzroku, dotyku, słuchu w aktywnym działaniu, charakterystycznym dla małego dziecka.

Wychowanie religijne

„Język i religia to dwie charakterystyczne cechy każdej grupy ludzi. Religia jest czymś, co tkwi we wnętrzu każdej duszy. Można stracić rozum, ale nie można stracić tego, co ukryte jest w naszym sercu.”

(Maria Montessori)

Rozwój dziecka według M. Montessori wiąże się z progresją w dziedzinie duchowej, z jego wnętrzem, poruszeniem, zaciekawieniem – dlatego tak ważne jest wychowanie religijne w praktyce.

Wychowanie religijne w pedagogice Montessori stanowi odrębny dział, stąd też w każdej sali znajduje się specjalnie wydzielone miejsce, tzw. kącik religijny, w którym

zgromadzony jest materiał rozwojowy i pomoce dydaktyczne związane z zagadnieniami religijnymi. Kącik ten przypomina dawne Atrium – jest w sali miejscem modlitwy, wyciszenia i pracy. Istnienie kącika religijnego, jak również samego działu wychowania religijnego, potwierdza jak ważną rolę odgrywa w życiu każdego człowieka religia. Poznawanie i rozumienie prawd wiary już od najmłodszych lat, pozwala uczyć szacunku do siebie i drugiego człowieka.

W dziale wychowania religijnego znajdują się pomoce ułatwiające zrozumienie minionych i aktualnych wydarzeń z historii Kościoła, przypominanych cyklicznie, zgodnie z kalendarzem liturgicznym. Dzieci mają możliwość poznania zwyczajów i tradycji związanych z powszechnie kultywowanymi świętami kościelnymi, co szczegółowo przedstawiono w zadaniach programowych. Wychowanie religijne to wprowadzanie w świat znaków, gestów, symboli. Dziecko jest ciekawe owych znaków, ponieważ myśli w sposób poglądowo – symboliczny. Środowisko, w którym przebywa dziecko, winno więc dostarczać symboli religijnych, które będą zaproszeniem do modlitwy i wspólnego odkrywania tajemnic wiary.

Wspólnie z Dziećmi ustalamy zasady przebywania w kąciku religijnym. Działaniu w tym miejscu towarzyszy nastrój skupienia i ciszy. Można tam spędzać czas przy zapalonej świecy, której płomień symbolizuje obecność Boga i ułatwia wyciszenie.

Dzieci mają możliwość poznawania i zgłębiania świata wartości uniwersalnych - dobra, piękna, prawdy i miłości, które są ważne niezależnie od wyznania. Uczą się dostrzegania wartości w postępowaniu swoim i innych ludzi oraz dokonywania właściwych wyborów. Są zachęcane do przedstawiania wartości i identyfikowania się z nimi, również poprzez ich przeżywanie i ekspresję plastyczną. Często pięknie przedstawiają w pracach plastycznych pojęcia abstrakcyjne, które z pozoru wydają się trudne do zrozumienia.

Kącik religijny oraz treści, które są w nim zgłębiane, dają dzieciom nie tylko możliwość wzrostu duchowego, ale również prowokują do podejmowania „dziecięcego filozofowania”. W przedszkolu często prowadzimy dyskusje, podczas których staramy się poruszać różne tematy – zarówno te proste i bliskie, jak i te trudne, na które dziecko chce znaleźć odpowiedź. Wspólne filozofowanie pozwala czynić postępy w rozwoju umiejętności związanych z krytycznym myśleniem i dociekaniem prawdy. Jest to element wychowania moralnego, które wchodzi w skład szeroko pojętej religijności.

Wychowanie religijne

„Celem wychowania przedszkolnego jest zapewnienie każdemu dziecku warunków do poznawania świata różnorodnych wartości, rozwijania empatii i przygotowania się do dokonywania odpowiedzialnych wyborów etycznych. Działalność wychowawcza prowadzona w przedszkolu jest oparta na takich wartościach jak: wolność, odpowiedzialność, wspólnota, szacunek, godność, prawda, dobro, piękno, sprawiedliwość i solidarność."[6]

Treści programowe	Zadania	Umiejętności dziecka
„Celem wychowania przedszkolnego jest zapewnienie każdemu dziecku warunków do poznawania świata różnorodnych wartości, rozwijania empatii i przygotowania się do dokonywania odpowiedzialnych wyborów etycznych. Działalność wychowawcza prowadzona w przedszkolu jest oparta na takich wartościach jak: wolność, odpowiedzialność, wspólnota, szacunek, godność, prawda, dobro, piękno,	1. Organizowanie otoczenia sprzyjającego wzrostowi duchowemu dziecka w oparciu o: a) katechezy; b) materiał rozwojowy; c) wspólne przeżywanie świąt i uroczystości zgodnie z kalendarzem liturgicznym. 2. Zapoznanie dziecka z kącikiem religijnym i zasadami przebywania, działania oraz modlitwy w nim. 3. Wprowadzenie w symbolikę religijną (znak Krzyża Świętego, Pismo Święte, świeca) poprzez pokaz, rozmowę i modlitwę. 4. Zaznajomienie dziecka z treściami religijnymi dotyczącymi poszczególnych okresów liturgicznych: 1) okres zwykły: a) zapoznanie ze znaczeniem aniołów w życiu człowieka poprzez: - naukę modlitwy „Anioł Stróż", - zachęcanie do tworzenia kolekcji figurek aniołów, - organizowanie działań plastyczno- konstrukcyjnych, - udział w sesjach dziecięcego filozofowania, - zapoznawanie z literaturą (np. wiersze ks. J. Twardowskiego);	- stosuje się do norm i zasad dotyczących przebywania w kąciku religijnym - zapala świecę przed modlitwą (przy pomocy nauczyciela) - działa na materiale rozwojowym zgodnie z jego przeznaczeniem - modli się - wykonuje znak krzyża - mówi modlitwę „Anioł Stróż" - kolekcjonuje figurki aniołów - przygotowuje ich wystawy - rysuje postać anioła - bierze udział w dyskusjach na temat aniołów, dzieli się swoimi przemyśleniami, refleksjami

[6] Z uwagi na brak w poszczególnych obszarach podstawy programowej treści dotyczących wychowania religijnego dzieci, niestandardowo dział „Wychowanie religijne w pedagogice M. Montessori" przyporządkowano do głównego celu wychowania przedszkolnego. (Dz.U. 2026 poz.378, str. 3)

sprawiedliwość i solidarność.”	b) zaznajomienie z historią życia św. Franciszka z Asyżu; c) wprowadzenie w tajemnice różańca świętego poprzez: - przybliżenie dziecku osoby Matki Bożej, - naukę modlitwy „Pozdrowienie Anielskie”, - tworzenie różańców w ramach działań plastyczno- konstrukcyjnych, - zapoznanie z historią „Objawień Fatimskich”; d) wprowadzenie w tematykę Dnia Wszystkich Świętych poprzez: - zapoznanie z symbolami, znaczeniem światła, pojęciem duszy, życia wiecznego, piekła, nieba, - wspólne odmawianie modlitw za zmarłych (np. „Wieczny odpoczynek”), - zapalanie zniczy, - nawiedzania cmentarza. e) przybliżenie historii życia i znaczenia Świętych poprzez: - zaznajomienie z żywotami Świętych, - poznanie patronów, - odwoływanie się do Świętych w modlitwach. 2) okres liturgiczny- adwent: a) wyjaśnienie znaczenia symboliki: - wieńca adwentowego; - światła jako symbolu Jezusa Chrystusa; - Dzieciątka; - Matki Bożej; - Betlejem- jako miejsca narodzenia Jezusa; - Gwiazdy Betlejemskiej; b) wspólne wykonywanie „kalendarza adwentowego”; przygotowywanie się do Świąt Bożego Narodzenia zgodnie ze wskazówkami zamieszczonymi w „kalendarzu”; c) zachęcania do spełniania „dobrych uczynków” jako przygotowania na przyjścia Pana Jezusa.	- opowiada o życiu św. Franciszka - wymienia cechy charakteru patrona - modli się „Zdrowaś Mario” - wymienia tajemnice różańca świętego - konstruuje różaniec np. z materiału przyrodniczego - opowiada historię objawień Matki Boskiej w Fatimie - modli się za zmarłych - zapala znicze - tłumaczy pojęcia: życie wieczne, dusza człowieka - wymienia osoby uznawane za Święte - opowiada historię życia niektórych Świętych - wymienia imię swojego patrona - wyjaśnia znaczenie symboli związanych z Bożym Narodzeniem - bierze udział w tworzeniu kalendarza adwentowego - dekoruje salę ozdobami świątecznymi - ubiera choinkę - wyjaśnia znaczenie „dobrego uczynku” - pomaga innym w codziennych sytuacjach

	3) okres liturgiczny- Boże Narodzenie: a) przedstawianie narracji związanych z dzieciństwem Jezusa: - zwiastowanie, - nawiedzenie, - narodzenie Pana Jezusa, - adoracja Trzech Mędrców, - ofiarowanie Pana Jezusa w świątyni, - ucieczka św. Rodziny do Egiptu; b) wspólne śpiewanie kolęd i pastorałek; c) przygotowanie „Jasełek" dla najbliższych; d) udział w spotkaniu opłatkowym dla dzieci i ich rodzin; e) nawiedzenie żłóbka w kościele. 4) okres liturgiczny- zwykły: a) wprowadzenie do przeżywania misterium Mszy Świętej poprzez: - zaznajomienie z gestami: klękanie, znak krzyża, itp. - omówienie symboliki związanej z przygotowaniem kielicha, ofiarowaniem, znakiem pokoju, łamaniem chleba, - przybliżenie dziecku przypowieści o Dobrym Pasterzu oraz zapoznanie z Darami Ducha Świętego; b) zaznajomienie z symboliką kolorów liturgicznych, szat liturgicznych- ornatów; c) zapoznanie z naczyniami liturgicznymi poprzez: - omówienie ich symboliki, - nakrywanie Ołtarza Pańskiego; - wprowadzenie modlitwy „Ojcze Nasz" - nauka modlitwy; d) zapoznanie z przypowieściami- historiami o Królestwie Bożym: - przypowieść o ziarnku gorczycy, - przypowieść o zasiewie, - przypowieść o zaczynie, - przypowieść o skarbie, - przypowieść o perle.	zachodzących w grupie - opowiada historię narodzin Jezusa - układa szopkę bożonarodzeniową - wymienia imiona Trzech Mędrców, opowiada ich historię - śpiewa kolędy, pastorałki - bierze udział w przedstawieniu: „Jasełka" - przygotowuje dekoracje - dzieli się opłatkiem z najbliższymi - składa życzenia bożonarodzeniowe - wykonuje znak krzyża - przekazuje znak pokoju - dopasowuje kolor szaty liturgicznej do uroczystości - wymienia poszczególne części stroju kapłana, dopasowuje do nich podpisy - nazywa poszczególne naczynia liturgiczne, dobiera do nich podpisy - układa naczynia na ołtarzu - modli się - opowiada poszczególne przypowieści - wyjaśnia metafory zamieszczone w przypowieściach

	5) okres liturgiczny - Wielki Post: a) przybliżenie treści związanych z: - Popielcem, - Niedzielą Palmową, - Wielkim Tygodniem, - Wielkanocą; b) zapoznanie z: - opowieścią o chlebie, - znaczeniem Ostatniej Wieczerzy, - symboliką chrztu świętego;	- tłumaczy zwyczaj sypania głów popiołem - wykonuje palemkę - wyjaśnia pojęcie: Triduum Paschalne
	c) udział w Drodze Krzyżowej- omówienie kolejnych stacji, nawiedzenie kościoła, zachęcanie do działań plastycznych;	- wymienia poszczególne stacje Drogi Krzyżowej
	d) zaznajomienie z symboliką koszyczka wielkanocnego- wspólne przygotowywanie koszyczka;	- wkłada żywność i przedmioty do koszyczka wielkanocnego - tłumaczy symbolikę święconych potraw - układa koszyczek
	e) zachęcanie dzieci do robienia postanowień wielkopostnych.	- podejmuje postanowienia wielkopostne, np. ograniczenie spożywania słodyczy
	Poza wyżej wymienionymi treściami można zapoznawać dzieci z opowieściami ze Starego Testamentu (np. o Adamie i Ewie, o stworzeniu świata, o Arce Noego) oraz z Nowego Testamentu - opowieści o życiu Jezusa Chrystusa. *Dzieci mogą uczestniczyć w nabożeństwach i spotkaniach odbywających się na terenie przedszkola w ramach katechezy (rozpoczęcia roku szkolnego, różańcowe, adwentowe, adoracja przy żłóbku, kolęda, święcenie pokarmów, nabożeństwo majowe).*	

PROPOZYCJA SCENARIUSZA
DO WYCHOWANIA RELIGIJNEGO

Adwent

Cele ogólne:

- przygotowanie do pełnego przeżycia Bożego Narodzenia;
- towarzyszenie dzieciom w oczekiwaniu na przyjście Jezusa.

Punkty doktrynalne:

- imiona Jezusa mówiące, Kim będzie;
- kontrast: ciemność – światło;
- Boska i ludzka natura Jezusa;
- Maryja, która wyraża zgodę na przyjęcie Słowa Bożego;
- cechy Boga: wierny w swoich obietnicach.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- odtwarza za pomocą konkretów historie oparte na tekstach biblijnych pt.: „Światło”, „ Dziecię”, „Matka”, „Miejsce Narodzenia Dziecka”, „Gwiazda”;
- podaje imiona Jezusa mówiące, Kim będzie;
- wypowiada się na temat swoich doświadczeń związanym z ciemnością i światłem

Wiek: od 3 lat.

Przebieg:

ŚWIATŁO

Materiał: obrus, kartka z tekstem: Iz 9.1., wieniec adwentowy

Przedstawienie*:*

- Przez wiele wieków oczekiwano na przyjście Mesjasza. Żaden z proroków nie Wiedział, kiedy On przyjdzie. Bóg przekazał prorokom tajemnicę, by mówili o niej ludziom, by przekazywali radosną wieść o przyjściu Mesjasza. Prorok Izajasz mówi: *„Naród* kroczący w ciemnościach ujrzał światłość wielką.”
- Nauczyciel zapala świecę w wieńcu adwentowym.
- Kto słuchał tych słów, zrozumiał, że miała to być wielka światłość, piękne światło. Nawiązanie do doświadczeń dzieci: jak się czujemy, gdy jest ciemno? – boimy się, potykamy się, ale nawet słabe światło potrafi wskazać drogę.
- Światłem, o którym mówi prorok jest Jezus – Mesjasz. Jezus powiedział*:* „Ja jestem Światłością Świata”.
- Dzieci wykonują dowolny rysunek lub rysunek świecy.

DZIECIĘ

Materiał: wieniec adwentowy, kartka z tekstem: IZ 9.5, figurka Dzieciątka.

Przedstawienie:

- Przypomnienie treści z poprzedniej katechezy oraz zapalenie pierwszej i drugiej świecy.
  - Kto będzie tym światłem?
  - Tym światłem będzie Dziecię, które ma niespotykane imiona.
- „Albowiem Dziecię nam się narodziło, syn został nam dany, na Jego barkach spoczęła władza. Nazwano Go imieniem: Przedziwny Doradca, Bóg Mocny, Odwieczny Ojciec, Książe Pokoju."
- Nauczyciel rozmawia z dziećmi na temat imion, co mogą oznaczać i które najbardziej im się podoba.
- Spotkanie kończymy modlitwą, dzieci wymieniają imiona Boga.

MATKA

Materiał: figurka Matki Bożej, wieniec adwentowy, kartka z tekstem: Iz 7,14

Przedstawienie:

- Przypomnienie treści z poprzedniej katechezy, zapalenie trzeciej świecy.
- Bóg objawił prorokom, kto będzie mamą Dziecka. Prorocy mówili o tym wiele lat wcześniej: „Oto Panna pocznie i porodzi Syna, i nazwie Go imieniem Emanuel."
- Rozmowa na temat Maryi – Matki Jezusa).

MIEJSCE NARODZIN DZIECKA

Materiał: rysunek przedstawiający Betlejem, kartka z tekstem: Mi 5,1

Przedstawienie:

- Prorok mówił, że Dziecię narodzi się w małym nieznanym miejscu, a jednak będzie władcą, będzie Zbawicielem.
- Zapalamy świecę.
- „A ty, Betlejem, najmniejsze jesteś wśród plemion judzkich!
  Z ciebie wyjdzie Ten, który będzie władał w Izraelu, a pochodzenie Jego od początku, od dni wieczności."
- Rozmowa na temat miejsca narodzenia, zakończenie modlitwą.

GWIAZDA

Materiał: ilustracja przedstawiająca gwiazdkę, kartka z tekstem: Lb 24,17

Przedstawienie:

- Długi okres oczekiwania na przyjście Jezusa zakończył się i ukazał się pewien znak – gwiazda. Gwiazda jest wielką światłością, oświeca drogę i prowadzi w ciemnościach, prowadzi ludzi z najdalszych stron do Jezusa.
- „Wschodzi Gwiazda z Jakuba kometa wzejdzie nad Izraelem."
- Wykonanie Gwiazdy. Rozmowa zakończona modlitwą.

Komentarz

Cykl tych spotkań prowadzimy przez okres czterech tygodni Adwentu.

W pierwszym tygodniu w wieńcu adwentowym zapalamy jedną świecę, w następnych zapalamy kolejne.

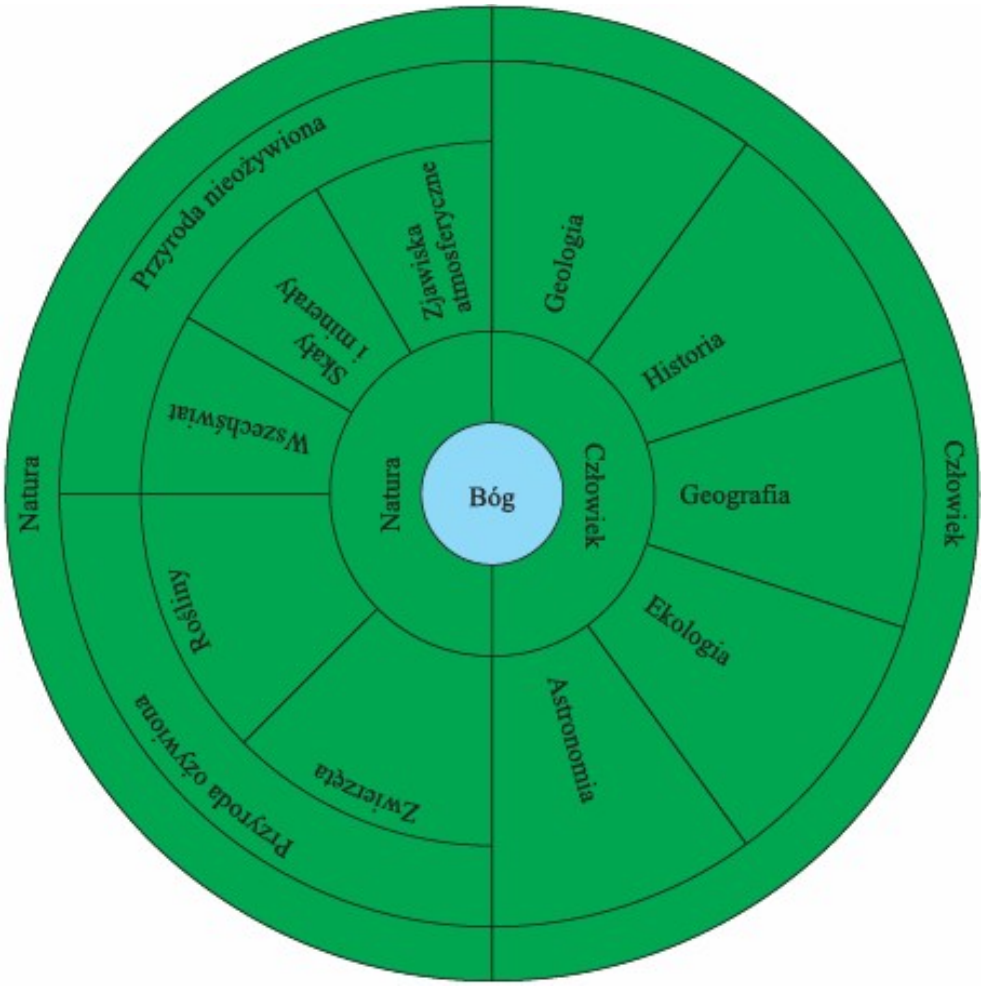
Ważne jest, aby dzieci miały możliwość posługiwania się symbolami religijnymi (np. światłość – zapalona świeca), dzięki temu będą mogły lepiej zrozumieć przekazywane im treści religijne.

Należy również pozwolić dzieciom przeżywać na swój sposób każdą katechezę, udostępniając im odpowiedni materiał rozwojowy (konkrety) do manipulacji i odtwarzania jej przebiegu.

Wychowanie dla kultury życia

„Wychowanie dla kultury życia jest drogą wychowania w szacunku dla całości stworzenia. Z pomocą dorosłych Dzieci znajdą istniejący w nim porządek. Na początku jest to mały porządek, który jednak rzuca światło na duży porządek we Wszechświecie.”

(Hans Elsner)

Dział wychowania dla kultury życia obejmuje wiedzę z zakresu geografii, biologii i historii. Maria Montessori uważała, że zadaniem wychowania jest rozwijanie w człowieku zdolności do odpowiedzialności za świat i zachowanie tego, co zostało mu powierzone. Mimo, że informacje zgromadzone w tym dziele są różnorodne, dzieci potrafią je przyjąć i zrozumieć bez większych trudności. Dzieje się tak za sprawą montessoriańskiego materiału rozwojowego, który w przypadku działu wychowania dla kultury życia jest bardzo rozbudowany.

Oprócz materiału podstawowego, dział ten wyposażony jest w materiał rozszerzający wykonany przez nauczycieli. Pozwala on dzieciom utrwalić zdobytą już wiedzę oraz poznawać nowe informacje. Ułatwia także nauczycielom tłumaczenie wielu zjawisk i przybliżanie wiedzy. W każdej sali dużo miejsca zajmuje materiał przyrodniczy: muszle, szyszki, kamienie, pestki owoców, kora drzew, ziarna zbóż. Często służy dzieciom do układania kompozycji i mandal.

W dziale tym szczególnie istotny jest dostęp do tzw. konkretów umożliwiających lepsze zrozumienie poznawanych treści, które są często dla dzieci abstrakcyjne i trudne do wyobrażenia. Dlatego też pomoce w tym dziale to zazwyczaj zdjęcia, sylwety, obrazki, figurki, materiał przyrodniczy, miniaturowe przedmioty służące do manipulowania.

Praca z materiałem wychowania dla kultury życia daje dzieciom możliwość odkrywania bogactwa życia w świecie natury i kultury, czyli wytworzonym przez człowieka. W codziennych działaniach uświadamiamy dzieciom konieczność poszanowania świata roślin i zwierząt oraz harmonijnego współżycia człowieka z przyrodą.

Korzystając z pomocy dydaktycznych zgromadzonych w tym dziale, dzieci poznają wartości kultury regionalnej oraz wzmacniają poczucie przynależności i tożsamości narodowej.

Wychowanie dla kultury życia

Obszary podstawy programowej:
I. Obszar społeczny
V. Obszar przyrodniczy
VI. Obszar techniczny

Treści programowe	Zadania	Umiejętności dziecka
I. Obszar społeczny V. Obszar przyrodniczy VI. Obszar techniczny	1. Tworzenie warunków do odkrywania bogactwa życia w świecie natury i kultury, w różnych formach, związkach i porządku: a) działanie z montessoriańskim materiałem rozwojowym podstawowym: - ćwiczenia z globusami- zdobywanie pierwszych doświadczeń geograficznych poprzez dotyk: globus z kontynentami z papieru ściernego- zaznajamianie z aktualnym podziałem na lądy i morza, - globus z barwnymi kontynentami- zaznajamianie z nazwami kontynentów, które są efektem działań człowieka; b) ćwiczenia z puzzlami „mapa świata" z dwiema półkulami - poznanie określonego porządku w naturze (woda i lądy): - mapa Europy i Polski; c) ćwiczenia z mapami Europy i Polski wraz z chorągiewkami - zaznajamianie z flagami, herbami i godłami; d) tworzenie „Ksiąg Ziemi, Europy, Polski, historii, sztuki, gór, rzek, sieci wodnych, itp." - działania z wykorzystaniem kart pracy; tworzenie budowli przestrzennych i płaskich z wykorzystaniem różnych materiałów naturalnych i z odzysku; posługuje się narzędziami i przyborami technicznymi w bezpieczny sposób;	- wypowiada się na temat kształtu Ziemi, jej ruchów dookoła osi i wokół słońca - wskazuje na globusie wody i lądy - wypowiada się na temat nieregularności granic między lądami a wodami - wymienia nazwy poszczególnych kontynentów, państw europejskich - układa kraje obok siebie według wielkości - dopasowuje do każdego kraju nazwę jego stolicy - przyporządkowuje flagi do poszczególnych krajów - określa położenie Polski w Europie, jej sąsiadów - wyróżnia województwa i stolice Polski, przyporządkowuje herby i godła do poszczególnych regionów i miast - wskazuje swoje miasto (miejscowość) - rysuje samodzielnie mapę Europy, Polski - wykonuje atlas krajów Europy (w formie książeczki) - odnajduje i zaznacza osobliwości związane z określonym tematem, np. zjawiska wulkaniczne, itp. - układa makiety przyrodnicze, buduje

	e) dokonywanie podziału na przedmioty pochodzące „z natury” i „z kultury”, czyli stworzone przez człowieka.	wulkany, komponuje mandale z materiału przyrodniczego itd. - dokonuje podziału materiału rozwojowego według jego pochodzenia (naturalny i stworzony przez człowieka)
	2. Ćwiczenia z materiałem do poznawania i klasyfikacji przyrody ożywionej: a) świata zwierząt: - układanie zwierząt ze względu na rodzaj, środowisko życia, miejsce występowania, inne cechy, - układanie kart z poszczególnymi fazami rozwoju zwierząt, - układanie plansz z elementami budowy ciała przedstawicieli różnych gatunków zwierząt, np. ryby, psa, ptaka, mrówki, - hodowla zwierząt w akwarium i terrarium, - obserwowanie zwierząt w środowisku naturalnym, tzw. „Wyprawy otwartych oczu”, - próby tworzenia prostych definicji i zagadek o zwierzętach, - rozwijanie wyobraźni i wiedzy dziecka na temat zwierząt poprzez zastosowanie technik twórczego myślenia;	- rozpoznaje i nazywa poszczególne gatunki zwierząt - dokonuje podziału zwierząt według jednej, dwóch, trzech cech - wymienia fazy rozwoju poszczególnych zwierząt - wskazuje elementy budowy ciała różnych zwierząt - opiekuje się i pielęgnuje zwierzęta hodowane w sali - obserwuje zachowanie zwierząt z wykorzystaniem lupy, szkła powiększającego (np. mrówki) - układa zagadki na temat zwierząt - wymienia cechy wyglądu lub zachowania poszczególnych zwierząt, np. rudy lis, uparty osioł
	b) człowieka: - układanie plansz z elementami budowy ciała człowieka, - układanie szkieletu człowieka;	- układa schemat budowy ciała z poszczególnych elementów - wyszukuje potrzebne informacje w literaturze fachowej - wymienia poszczególne części ciała człowieka
	c) świata roślin: - poznawanie różnych gatunków liści (rozróżnianie ze względu na kształt i brzeg blaszki) z wykorzystaniem komody biologicznej,	- rozpoznaje i nazywa poszczególne gatunki roślin - dokonuje podziału roślin według jednej,

	- układanie roślin ze względu na rodzaj, kształt, budowę, kolor, miejsce występowania, inne cechy, - układanie kart z poszczególnymi fazami rozwoju (od nasiona do kwiatu) i budową roślin (np. budowa korzenia, kielicha, liścia), - wysiew i uprawa roślin w donicach skrzynkach i na rabatkach w ogrodzie przedszkolnym, - obserwowanie budowy roślin przez lupę i pod mikroskopem, - tworzenie zielników, - układanie kompozycji i bukietów z kwiatów naturalnych i suszonych, - polisensoryczne poznawanie roślin w ich naturalnym środowisku (np. badanie dłońmi kory drzew); 3. Ćwiczenia z materiałem do poznawania i klasyfikacji przyrody nieożywionej: a) układanie materiału przyrodniczego (muszle, kamienie, szyszki itp.) według kształtu, koloru, miejsca występowania, faktury, ..., tworzenie kompozycji z materiału przyrodniczego (np. mandale); b) doświadczanie czasu poprzez działanie z wykorzystaniem: - wstęgi czasu, - łańcuszków historycznych, - książeczek historycznych, - łańcuszka życia; c) pobudzanie zainteresowania Wszechświatem poprzez: - słuchanie opowieści, mitów i baśni (np. o konstelacjach, „czarnej dziurze”, stworzeniu świata, itp.) opowiadanych lub czytanych przez nauczyciela, - ćwiczenia z materiałem: „układ słoneczny” - poznanie planet układu słonecznego - konstruowanie układu słonecznego z wykorzystaniem szablonów planet i słońca - wyszukiwanie informacji na temat kosmosu w dostępnych encyklopediach książkowych i multimedialnych - księgi czasu	dwóch, trzech cech - wymienia fazy rozwoju wybranych roślin - wskazuje elementy budowy różnych roślin - opiekuje się roślinami: pielęgnuje, podlewa, przesadza, wysiewa, pieli - rozpoznaje chwasty rosnące wśród kwiatów - tworzy bukiety, kompozycje z różnych gatunków kwiatów - układa materiał przyrodniczy według określonej cechy - tworzy kompozycje według wzoru i swobodne - określa przedmioty i fakty historyczne - wymienia fakty z historii swojego kraju - opowiada historie swojej rodziny, tworzy drzewo genealogiczne, prezentuje zdjęcia rodzinne - wypowiada się na temat kosmosu - wymienia nazwy poszczególnych planet układu słonecznego - układa planety w kolejności, począwszy od słońca - rysuje układ słoneczny, konstruuje układ słoneczny z wykorzystaniem gotowych szablonów - porównuje odległości planet od słońca poprzez rozwijanie odpowiedniej długości sznurków

		- rysuje układ słoneczny, konstruuje układ z wykorzystaniem gotowych szablonów
I. Obszar społeczny V. Obszar przyrodniczy	1. Organizowanie działań umożliwiających rozumienie konieczności poszanowania świata roślin i zwierząt oraz harmonijnego współżycia człowieka z przyrodą (ekologia). a) zabawy i ćwiczenia pozwalające na poznanie wody jako źródła życia: - zabawy badawcze, eksperymenty i doświadczenia umożliwiające poznanie właściwości wody: bezwonność, bezbarwność, przeźroczystość, rozpuszczalność, stany skupienia wody, wyporność, objętość; - układanie i opowiadanie historyjki ukazującej obieg wody w przyrodzie; - doświadczenia związane z wodą, tj. oczyszczalnia wody (kilka sposobów oczyszczania – uzdatniania wody tzn. naturalne, biologiczne i chemiczne); - gry i układanki dydaktyczne dające możliwość dokonania wyboru i ocenę sytuacji: kiedy należy szanować wodę; - ćwiczenia z planszami ukazującymi różne akweny jako środowisko życia roślin i zwierząt. b) ćwiczenia i zabawy ukazujące powietrze jako niezbędny czynnik do życia roślin i zwierząt na ziemi: - doświadczenia i eksperymenty umożliwiające poznanie właściwości powietrza: bezwonność, niewidzialność; - zabawy i ćwiczenia oddechowe podkreślające wagę powietrza w życiu; - doświadczenia związane z badaniem czystości powietrza w środowisku; - ćwiczenia i eksperymenty ukazujące rolę roślin w powstawaniu i oczyszczaniu powietrza; - ćwiczenia w układaniu zdjęć powiększającej się dziury ozonowej według poszczególnych lat – uświadomienie zagrożeń płynących z faktu niszczenia powłoki ozonowej i szkodliwości promieni słonecznych dla świata roślin, zwierząt i ludzi (konieczność stosowania filtrów ochronnych);	- przeprowadza doświadczenia wykazujące właściwości wody: - określa cechy wody w oparciu o zmysły - rozpuszcza np. sól, cukier w wodzie - tworzy różne stany skupienia wody: ciecz, para, lód - wymienia przedmioty utrzymujące się na powierzchni wody oraz te, które toną - układa i opowiada historyjkę ukazującą obieg wody w przyrodzie - konstruuje oczyszczalnię wody - określa sytuacje, podczas których należy oszczędzać wodę - rozpoznaje i nazywa akweny: rzeka, staw, kałuża, jezioro, morze ocean - dopasowuje charakterystyczne dla danego zbiornika wodnego rośliny i zwierzęta - określa cechy powietrza na podstawie zmysłów - przeprowadza doświadczenia ukazujące zanieczyszczenie najbliższego środowiska – pobiera próbki np. z pobliskich roślin - wymienia czynniki wpływające na zanieczyszczenie środowiska - wypowiada się na temat sposobu „oddychania” roślin

	- ćwiczenia i zabawy umożliwiające poznanie znaków ekologicznych – wyszukiwanie znaków ekologicznych na opakowaniach i przyporządkowywanie odpowiednim znakom. c) zabawy i ćwiczenia pozwalające na poznanie gleby jako źródła życia: - zabawy badawcze i eksperymenty umożliwiające wielozmysłowe poznanie właściwości gleby – doświadczanie koloru, zapachu, faktury, przepuszczalności, żyzności, struktury m.in. przez dotyk, wzrok, powonienie; - ćwiczenia w układaniu i nazywaniu poszczególnych warstw gleby, - wysiew nasion i obserwacja wzrostu roślin w grupie w ogrodzie przedszkolnym – prowadzenie fiszek kontrolnych. d) ćwiczenia i zabawy ukazujące problem zaśmiecania środowiska, możliwości recyklingu i słuszności segregacji odpadów: - zapoznanie dzieci z pojęciami: recykling i segregacja; - ćwiczenia w segregowaniu odpadów; - wprowadzenie pojemników do recyklingu w grupie i w przedszkolu; - zabawy i ćwiczenia ukazujące słońce jako źródło życia – światło słoneczne, temperatura; - uprawa roślin i eksperymenty związane z uświadamianiem roli wody, powietrza, gleby i słońca w powstawaniu życia; - udział w akcjach: „Sprzątanie świata”, „Święto Ziemi”.	- układa chronologicznie zdjęcia z powiększająca się dziurą ozonową - stosuje ochronne kremy z filtrem - podaje nazwy znaków ekologicznych (dokłada odpowiednie podpisy do znaków ekologicznych) - segreguje opakowania po produktach według umieszczonych na nich znaków ekologicznych - bada właściwości gleby za pomocą zmysłów - układa i nazywa poszczególne warstwy gleby - wysiewa nasiona do ziemi, - rejestruje zaobserwowane zmiany we wzroście roślin - wyjaśnia znaczenie słów: recykling i segregacja - segreguje odpady według rodzaju tworzywa - wrzuca odpady do pojemników oznaczonych odpowiednim kolorem, - obserwuje jak rośliny wystawione na działanie światła słonecznego - porównuje w trakcie eksperymentów uprawę roślin pod wpływem wystarczającej ilości wody, powietrza, gleby i światła słonecznego z uprawą roślin z ograniczoną ilością tych czynników, - uczestniczy w akcjach: „Sprzątanie świata”, „Święto ziemi” - opowiada o spostrzeżeniach związanych z zanieczyszczeniem najbliższego środowiska

I. Obszar społeczny V. Obszar przyrodniczy VI. Obszar techniczny	1. Tworzenie sytuacji umożliwiających odnajdywanie w kulturze rodzimej i regionalnej źródeł wartości oraz jej kultywowanie (wychowanie regionalne). a) działania mające na celu poznanie najbliższej okolicy wokół przedszkola, miejsca zamieszkania, osiedla: - spacery i wycieczki po najbliższej okolicy - poznanie terenu, odwiedzenie najbliżej położonych punktów usługowych, sklepów, zakładów pracy oraz instytucji użyteczności społecznej (policji, obiektów sportowych, poczty, kina, biblioteki itp.); - tworzenie makiet i mapek najbliższej okolicy - charakterystyczna zabudowa (wokół miejsca zamieszkania, plan osiedla lub ulicy, makieta „Moja droga do przedszkola, rozróżnianie i nazywanie materiałów, z których powstają budynki). 2. Wzbudzanie zainteresowania kulturą i historią regionu łódzkiego: a) położenie geograficzne naszego regionu; b) ćwiczenia z mapą kraju podzieloną na regiony Polski: - układanie regionów według wzoru mapy, - wskazanie na mapie Polski naszego miasta, - ustawianie na odpowiednich regionach figurek lalek w strojach regionalnych z różnych stron Polski wraz z kartkami i podpisami (ze szczególnym zwróceniem uwagi na strój naszego regionu); c) historia naszego miasta: - słuchanie legend związanych z powstaniem Łodzi – wprowadzenie pojęć: osada, hejnał, włókno, krosno, kołowrotek, herb, - ćwiczenia i zabawy umożliwiające poznanie herbu i hymnu Łodzi: słuchanie, śpiewanie i inscenizowanie hymnu Łodzi, ćwiczenia z herbem Łodzi - układanie puzzli, kolorowanie kart pracy, wyszukiwanie herbu Łodzi wśród innych, - zwiedzanie zabytków Łodzi, np. ul. Piotrkowska, Księży Młyn, - wprowadzenie pojęć: zabytek, pomnik, ratusz, architektura, - wykonanie albumów o Łodzi z wykorzystaniem zdjęć i pocztówek, - wykonanie gry planszowej pt. „Wycieczka po naszym mieście”	- orientuje się w terenie wokół swojego domu, osiedla - wymienia nazwy ulic z najbliższej okolicy - tworzy makietę lub plan drogi do przedszkola, osiedla - wymienia materiały, z których zbudowane są budynki - wymienia etapy budowania obiektów, które powstają w najbliższej okolicy - wskazuje miejsce ważnych obiektów w najbliższej okolicy: sklepy, poczta, apteka, policja, biblioteka - układa regiony Polski według wzoru, - wskazuje na mapie położenie swojego miasta - ustawia figurki lalek w strojach regionalnych - opowiada legendę związana z powstaniem Łodzi - wyjaśnia znaczenie pojęć: osada, hejnał, włókno, krosno, kołowrotek, herb - śpiewa „Prząśniczkę” - wskazuje herb Łodzi wśród innych herbów - układa puzzle przedstawiające herb Łodzi - przytacza fakty dotyczące historii rodzinnej miejscowości

	- zwiedzanie Muzeów związanych z historią miasta Łodzi (Muzeum Historii Miasta Łodzi, Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne, Muzeum Włókiennictwa); d) kultura naszego regionu: - ćwiczenia i zabawy umożliwiające poznanie sztuki ludowej z różnych regionów (ze szczególnym zwróceniem uwagi na region łódzki), tj. wycinanki, hafty, tkactwo, zwyczaje i ozdoby związane ze świętami, - poznanie wybranych zwyczajów pochodzących z naszego regionu, - tańce regionalne – słuchanie muzyki, odpowiednie kroki i układy taneczne charakterystyczne dla danego regionu, - przyrządzanie wybranych potraw regionalnych, - udział w Dniach Łodzi – poznanie tradycji związanych z obchodami tego święta, - przybliżenie twórczości Juliana Tuwima e) kultura krajoznawcza regionu łódzkiego: - odwiedzanie rezerwatów przyrody naszego województwa: „Las Łagiewnicki”, „Polesie Konstantynowskie”, wycieczki do: Rogowa, Ogrodu Botanicznego, Ogrodu Zoologicznego, na Rudzką Górę, do Parku Źródliska, do Palmiarni, Muzeum Przyrodniczego UŁ, - instytucje użyteczności społecznej: odwiedzanie instytucji, tj.: Policja, obiekty sportowe, poczta, dworzec kolejowy, teatr, kino, biblioteka, służba zdrowia, szkoła, drukarnia, straż pożarna, lotnisko, domy kultury.	- wyjaśnia znaczenie pojęć: zabytek, pomnik, ratusz, architektura - wymienia najważniejsze zabytki Łodzi, - wykonuje album Łodzi - konstruuje grę planszowa: „Wycieczka po naszym mieście” - wypowiada się na temat ekspozycji muzealnych związanych z przeszłością z dziejów Łodzi i jej mieszkańców - wykonuje wycinanki, tka, haftuje w oparciu o wzory sztuki ludowej naszego regionu - wykonuje ozdoby okazjonalne, wzorując się na twórczości ludowej - tańczy charakterystyczne dla regionu łódzkiego tańce (np. polka) - śpiewa regionalne piosenki - nazywa regionalne potrawy - uczestniczy w obchodach Dni Łodzi - recytuje wybrane wiersze Juliana Tuwima - wskazuje rezerwaty przyrody naszego województwa - podpatruje przyrodę z użyciem przyrządów optycznych - obserwuje zwierzęta w sztucznym środowisku - wypowiada się na temat wrażeń z pobytu w danej instytucji - wyjaśnia znaczenie poznanych słów związanych z daną instytucją - wyjaśnia znaczenie danej instytucji użyteczności społecznej dla mieszkańców miasta

I. Obszar społeczny V. Obszar przyrodniczy	1. Organizowanie działań wzmacniających poczucie przynależności i tożsamości narodowej (wychowanie patriotyczne). 1) Ćwiczenia uświadamiające przynależność narodową – jesteśmy Polakami, mówimy w języku polskim: a) położenie geograficzne naszego kraju: - ćwiczenia z mapą Polski: układanie puzzli z mapą Polski, wyszukiwanie na mapie granic Polski oraz państw sąsiadujących, zaznaczanie stolicy, największych rzek, gór i dostępu do morza ćwiczenia w kalkowaniu lub obrysowywaniu mapy Polski od szablonu naniesienie wymienionych obiektów; b) ćwiczenia zapoznające z symbolami narodowymi: - godło, flaga – oddawanie szacunku symbolom, - słuchanie i śpiewanie hymnu państwowego ze zwróceniem uwagi na godne zachowanie podczas wykonywania pieśni; c) historia państwa Polskiego: - słuchanie legend na temat powstania państwa polskiego, np. „O Lechu, Czechu i Rusie”, - słuchanie opowiadań na temat losów i dokonań wybranych królów lub bohaterów narodowych, - oglądanie portretów królów – tworzenie portretu króla, - oglądanie zdjęć zamków – konstruowanie zamków z wybranych materiałów, - oglądanie zdjęć lub figurek rycerzy i żołnierzy – konstruowanie zbroi rycerza lub munduru żołnierza, - przeprowadzenie cyklu zajęć „Z biegiem Wisły” - zaznajamianie z pomnikami polskiej historii, tj. Kraków, Toruń, Warszawa	- określa swoją tożsamość narodową - układa puzzle z mapa Polski - wskazuje na mapie granice Polski i państw z nią sąsiadujących - wskazuje położenie stolicy kraju, największej rzeki, gór i dostępu do morza - obrysowuje od szablonu lub kalkuje kontur Polski i nanosi powyższe obiekty (stolicę, rzekę góry, morze) - wymienia symbole narodowe - wskazuje godło, flagę wraz z barwami narodowymi - słucha hymnu Polski w pozycji stojącej - opowiada legendę o założeniu państwa polskiego - wymienia wybrane fakty historyczne - wymienia wybranych władców i ich dokonania - tworzy portret króla - konstruuje zamki - projektuje zbroję rycerza lub mundur żołnierza - wymienia pomniki polskiej historii: Wawel, Zamek Królewski w Warszawie

	d) święta państwowe: - „Święto Konstytucji 3 maja”, - „Święto niepodległości” e) Polska w Europie i na świecie: - wyjaśnienia znaczenia nazwy Unia Europejska, - poznanie symboli Unii Europejskiej, tj. flaga, hymn, waluta euro, - zdobywanie informacji na temat państw członkowskich Unii Europejskiej poprzez korzystanie z mediów, gazet, 2. Organizowanie działań umożliwiających poznawanie i respektowanie praw wszystkich ludzi oraz wynikających z nich obowiązków. 1) Poznawanie praw dziecka i wszystkich ludzi poprzez: a) zabawę, b) scenki dramowe, c) dziecięce filozofowanie, d) słuchanie tekstów literackich, np. bajek terapeutycznych, e) działanie na materiale rozwojowym, f) wykorzystanie nadarzających się sytuacji w codziennych kontaktach dzieci, g) rozmowy indywidualne oraz z całą grupą. 2) Wdrażanie do respektowania praw.	- wymienia święta państwowe - wyjaśnia znaczenie nazwy Unia Europejska - wskazuje symbole Unii Europejskiej: flagę, walutę, maskotkę - wymienia prawa ludzi - odwołuje się do swoich praw - respektuje prawa innych
VI. Obszar techniczny	1. Poznawanie świata poprzez działanie, konstruowanie i eksperymentowanie. Doświadczanie powstawania różnych przedmiotów i urządzeń oraz zdobywanie wiedzy o możliwościach ich wykorzystania w codziennym życiu. 2. Rozwijanie samodzielności, kreatywności oraz myślenia przyczynowo - skutkowego. Budowanie i tworzenie prostych maszyn, obwodów elektrycznych, ale także analizowanie efektów swoich działań i szukanie lepszych rozwiązań.	- buduje proste maszyny i rozumie ich zastosowanie, np. kołowrót, równię pochyłą - tworzy proste obwody elektryczne z wykorzystaniem, np. żarówki, silnika - rozpoznaje maszyny i urządzenia ułatwiające życie, np. robot kuchenny, sprzątający, zmywarka do naczyń, pralko-suszarka itd. - bezpiecznie korzysta z narzędzi i urządzeń

	3. Kształtowanie umiejętności bezpiecznego korzystania z narzędzi i urządzeń oraz rozumienie roli techniki w życiu człowieka.	(np. trzyma urządzenia z dala od wody i wilgoci, odłącza wtyczkę z gniazdka, ciągnąc za obudowę, a nie za przewód itd.) - rozpoznaje urządzenia zasilane różnymi źródłami energii: a. prąd elektryczny z sieci (telewizor, kuchenka mikrofalowa) b. baterie i akumulatory (smartfon, latarka, pilot do telewizora) c. paliwa -benzyna, ropa, gaz (samochód spalinowy, kosiarka spalinowa) d. energia słoneczna (panele fotowoltaiczne: lampka ogrodowa z czujnikiem solarnym).

Zgodnie z założeniami podstawy programowej **dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej**:

wg obszaru I

1) udziela informacji o sobie i swoich rodzicach, w tym podaje swoje imię i nazwisko, adres zamieszkania, wie, komu może takich informacji udzielać; 2) bierze udział w aktywnościach zaproponowanych przez innych, zgłasza własne pomysły, jest otwarte na współdziałanie; 3) uzgadnia zasady dzielenia się zabawkami lub materiałami w trakcie podejmowanych aktywności; 4) bierze udział w podejmowaniu decyzji w grupie, akceptuje wspólnie podjęte decyzje, nawet jeżeli nie są zgodne z jego oczekiwaniami; 5) stosuje zwroty grzecznościowe; 6) przestrzega zasad zachowania się w grupie i miejscach publicznych, w tym zasad prawidłowego zachowania się na drodze i w środkach komunikacji; 7) mówi o emocjach, które ludzie mogą przeżywać w różnych sytuacjach życia codziennego; 8) szanuje wszystkie dzieci, ich różne upodobania i potrzeby, podaje przykłady wypowiedzi i zachowań, które mogłyby być dla kogoś krzywdzące; 9) szuka rozwiązań w sytuacjach spornych, rozwiązuje proste konflikty z pomocą dorosłych lub innych dzieci; 10) pomaga innym w wykonaniu zadania, gdy jest to potrzebne, udziela wskazówek; 11) wspiera inne dzieci w pokonywaniu smutku, bezradności i poszukiwaniu rozwiązań problemu; 12) dostrzega różnorodność i znaczenie funkcji pełnionych przez ludzi w społeczeństwie, przyjmuje je w zabawie (np. w sklep); 13) charakteryzuje pracę osób wykonujących różne zawody i zdaje sobie sprawę, że dzięki pracy osiąga się dochód; 14) wyjaśnia, do czego służą pieniądze, ma świadomość, że ludzie dysponują ograniczoną ilością pieniędzy oraz że po wydaniu pieniędzy na zakup towaru lub usługi nie można ich już wydać na coś innego; 15) wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie oraz dlaczego warto oszczędzać; 16) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do grup społecznych, w których na co dzień funkcjonuje: rodziny, grupy przedszkolnej, społeczności lokalnej i narodowej; 17) wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flagę, hymn), orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej; 18) wskazuje funkcje różnych instytucji społecznych (np. rodziny, przedszkola); 19) poznaje i pielęgnuje tradycje lokalne, regionalne i narodowe; 20) charakteryzuje wybrane elementy dziedzictwa kulturowego swojego regionu.

wg obszaru V

1) rozpoznaje i nazywa rośliny oraz zwierzęta, a także elementy przyrody nieożywionej z najbliższego otoczenia; 2) analizuje i bada elementy najbliższego otoczenia, wyciąga wnioski z obserwacji, opisuje zmiany zachodzące w otoczeniu i wymienia niektóre zależności występujące w przyrodzie (np. wzrost roślin, cykle dnia i nocy, pory roku) oraz zjawiska pogodowe; 3) zadaje pytania o interesujące je zagadnienia, pyta o przyczyny i cele zaobserwowanych zjawisk i podejmowanych działań, formułuje przypuszczalne wyjaśnienia, sprawdza ich trafność; 4) dokumentuje zaobserwowane obiekty, zjawiska oraz procesy zachodzące w przyrodzie; 5) wyraża troskę o rośliny i zwierzęta, objaśnia zasady odpowiedzialnej opieki nad zwierzętami domowymi; 6) wskazuje na planie, mapie lub globusie znane mu miejsca; 7) opisuje Ziemię jako kulę, która razem z innymi planetami krąży wokół Słońca; 8) korzysta z narzędzi ogrodniczych przy pielęgnacji roślin ozdobnych i użytkowych; 9) opisuje zależności między wybranymi roślinami i zwierzętami; 10) rozpoznaje zwierzęta i rośliny z różnych ekosystemów oraz stref klimatycznych; 11) segreguje odpady, mając świadomość pozytywnych skutków dla przyrody i gospodarki; 12) stosuje zasady rozważnego korzystania z zasobów naturalnych.

wg obszaru VI

1) ustala właściwości różnych materiałów; 2) wymienia etapy budowania obiektów powstających w najbliższym otoczeniu, rozróżnia materiały, z których powstają budynki; 3) tworzy budowle płaskie i przestrzenne z wykorzystaniem różnorodnych materiałów konstrukcyjnych, w tym naturalnych i z odzysku, narzędzi i spoiw; analizuje efekty własnych działań, szuka możliwych ulepszeń; 4) buduje maszyny proste – kołowrót, równię pochyłą – i wyjaśnia ich zastosowanie w urządzeniach codziennego użytku; 5) buduje obwody elektryczne z użyciem żarówki, brzęczyka i silnika; 6) wskazuje przykłady urządzeń zasilanych energią z różnych źródeł; 7) przestrzega zasad bezpiecznego korzystania z urządzeń elektrycznych i narzędzi; 8) podaje przykłady maszyn i urządzeń, które ułatwiają ludziom życie; 9) opisuje różne środki transportu i infrastrukturę znajdujące się w najbliższej okolicy oraz bezpieczne sposoby korzystania z nich.

PROPOZYCJA SCENARIUSZA
DO WYCHOWANIA DLA KULTURY ŻYCIA

Urodzinowe słoneczko

Cele ogólne:

- uświadomienie zmian zachodzących w życiu człowieka;

- zrozumienie istoty upływu czasu;

- uświadomienie znaczenia celebrowania urodzin;

- utrwalenie nazw miesięcy w kolejności ich występowania.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- podaje datę swojego urodzenia oraz wiek;

- wymienia nazwy miesięcy w kolejności ich występowania;

- przedstawia obrazowo upływ czasu za pomocą własnych fotografii.

Wiek: od 3 lat.

Materiały:

Urodzinowe słoneczko, napisy z nazwami miesięcy, 12 miseczek, 77 małych koralików i 7 dużych korali dużych w innym kolorze, sznurek, tort, świeczki urodzinowe, słodycze, zdjęcia dziecka, korona, emblemat serca.

Przebieg:

- powitanie gości zaproszonych na urodziny;
- założenie przez dziecko korony oraz ofiarowanie serduszka, na którym inne dzieci wypisały zalety jubilata tzw. „Serduszka dobrych cech”;
- rozłożenie słoneczka, ustawienie na środku świecznika ze świeczkami urodzinowymi oraz rozłożenie miseczek wokół słoneczka na każdym promyczku;
- ułożenie kartek z nazwami miesięcy na każdym promyczku według kolejności ich występowania;
- chodzenie wokół słońca od miesiąca urodzenia i rozkładanie koralików do miseczek:
  - dziecko wkłada mniejszy koralik do każdej miseczki (symbolizują one upływ miesięcy), a do dwunastej miseczki (stojącej na promieniu z miesiącem urodzin dziecka) większy koralik (symbolizują one upływ kolejnych lat);
  - dziecko okrąża słoneczko tyle razy, ile lat ukończyło.
- zapalenie świeczek, zdmuchniecie ich przez jubilata, zaśpiewanie „Sto lat”, złożenie życzeń, częstowanie przez Jubilata słodyczami;
- zaproszenie innych dzieci na poczęstunek;
- nawlekanie koralików na łańcuch życia:
  - dziecko nawleka koraliki z miseczek na sznurek (1 rok z życia dziecka to

11 koralików mniejszych i 1 większy),

- gotowy łańcuch życia rozkłada na podkładce, a wzdłuż niego układa zdjęcia ukazujące upływ czasu od swoich urodzin do chwili obecnej (są to ważne wydarzenia z dotychczasowego życia dziecka);

- podziękowanie gościom za udział w uroczystości.

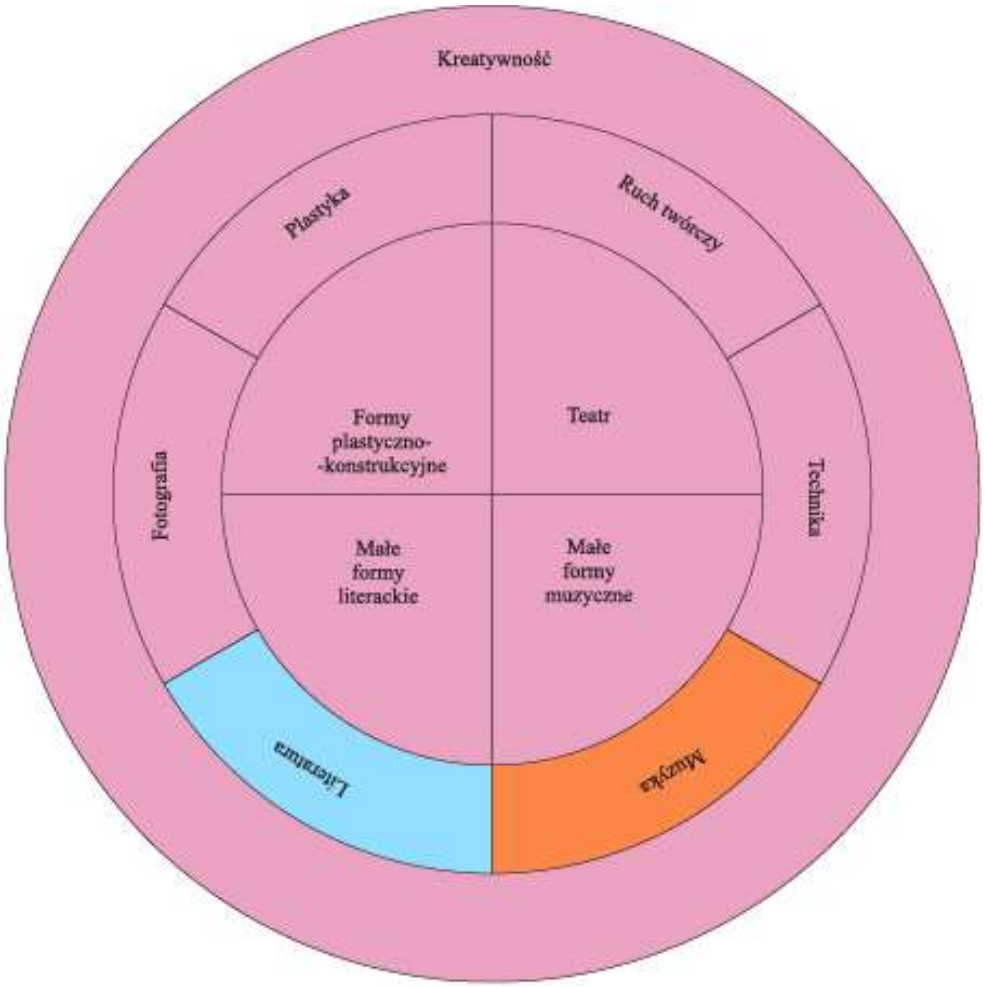
Komentarz

Autorem łańcucha życia jest Hans Elsner. Według autora łańcuch życia jest dla dzieci pierwszą konfrontacją z historią jako przedmiotem nauczania i jest pomyślany jako przygotowanie do niej. Dzieci opisują własne życie, swoje przeżycia i ustalają ich kolejność w postaci łańcucha. Dzięki temu uczą się myślenia o czasie i obrazowo przedstawiają jego upływ.

Wychowanie przez sztukę

„Twórczość polega na stwarzaniu czegoś, czego jeszcze nie było, co się samemu wymyśliło. Czasem skromniutko, niekiedy bez olśniewających rezultatów, lecz mimo wszystko własną wyobraźnią, osobistą fantazją, prywatną imaginacją tworzącego..."

(Szymon Kobyliński)

W codziennej pracy dużo uwagi poświęcamy takiemu aranżowaniu otoczenia dziecka, by miało ono warunki do wzbogacania swojej wyobraźni i przeżyć. Uwrażliwiamy na wartości estetyczne poprzez różnorakie działania wchodzące w zakres tzw. Wychowania przez sztukę. Mamy na uwadze istotę samego procesu tworzenia, która na tym etapie tworzenia bywa niejednokrotnie ważniejsza od rezultatu.

Proponujemy liczne działania plastyczno – konstrukcyjne, wykorzystując metody zadań inspirowanych oraz swobodnej ekspresji. Często inspiracją do tworzenia staje

się muzyka, literatura, przyroda. Prace plastyczne dzieci stają się elementami dekoracji sal i korytarzy. Kilka razy w ciągu roku organizujemy na terenie przedszkola tematyczne wystawy prac plastycznych. Prace te goszczą również na wystawach organizowanych poza placówką. Razem z dziećmi odwiedzamy muzea i galerie, by móc interpretować dzieła sztuki w wyniku bezpośredniego kontaktu i obcowania z nimi. Do różnorodnych działań plastyczno – konstrukcyjnych wykorzystujemy także montessoriański materiał rozwojowy zgromadzony w różnych działach.

W ramach wychowania przez sztukę staramy się uwrażliwiać dzieci na kontakt z muzyką. Wśród codziennych działań dostrzegamy zainteresowanie zabawami muzycznymi, tanecznymi, aktywnym słuchaniem muzyki, ćwiczeniami inspirującymi swobodną twórczość. Dzieci lubią słuchać muzyki odtwarzanej z płyt, jak również granej przez muzyków zapraszanych do przedszkola.

Rozwijamy wyobraźnię oraz kontakt ze słowem poprzez zabawy teatralne i scenki dramowe. Często zauważamy u dzieci silną potrzebę spontanicznego organizowania przedstawień i teatrzyków oraz wchodzenia w role. W samorzutnych zabawach wykorzystują one stroje i rekwizyty zgromadzone w salach. Często maja kontakt z aktorami teatrzyków goszczących w przedszkolu, jak również wyjeżdżają na spektakle do teatru. Na terenie przedszkola organizowane są również warsztaty prowadzone przez aktorów.

Umiejętności aktorskie dzieci można podziwiać podczas uroczystości i przedstawień organizowanych dla rodzin i bliskich dzieci.

W naszej pracy inspirujemy dzieci także do aktywności w zakresie twórczego myślenia i ruchu twórczego. Stosujemy w tym celu różnorodne techniki szczegółowo omówione w zadaniach programowych.

Przez działania twórcze, tzn. aktywność plastyczną, muzyczną i teatralną, dzieci rozwijają swoją kreatywność. W indywidualny sposób tworzą własny świat. Obserwujemy, jak dużą radość i poczucie siły sprawczej daje dzieciom możliwość tworzenia.

Wychowanie przez sztukę

Obszary podstawy programowej:
I. Obszar społeczny
II. Obszar osobisty
III. Obszar językowy
VIII. Obszar artystyczny

Treści programowe	Zadania	Umiejętności dziecka
I. Obszar społeczny II. Obszar osobisty III. Obszar językowy VIII. Obszar artystyczny	1. Aranżowanie otoczenia wokół dziecka, stwarzanie warunków do wzbogacania jego przeżyć i wyobraźni oraz uwrażliwianie na wartości estetyczne poprzez działania plastyczno-konstrukcyjne, umuzykalniające, teatralne. 1) Aktywność plastyczno – konstrukcyjna: a) metoda zadań inspirowanych, b) metoda swobodnej ekspresji. 2) Eksperymentowanie z barwą, plamą, linią: a) działania na różnorodnym podłożu: karton, tkanina, papier o zróżnicowanej fakturze, z wykorzystaniem: kredek, pasteli, kolorowej kredy, węgla, flamastrów, pędzli, farb akwarelowych, tempery, farb plakatowych, gwasze; b) zabawy z wykorzystaniem tuszu i atramentu; c) malowanie z użyciem piasku, soli, świec, mydła; d) odciskanie, pryskanie, malowanie patykiem; 3) Zabawy z wykorzystaniem wybranych technik graficznych: a) druk strukturalny, b) druk liściem, tkaniną, pasmanterią, c) druk nitka, sznurkiem, d) druk wklęsły i wypukły, e) kalkograf, f) nadruk, g) druk z retuszem, h) stemplowanie, i) z wykorzystaniem ziemniaka, kapusty, j) stemplowanie papierem, gąbką, k) frotaż,	- wykorzystuje różnorodny materiał i narzędzia do wykonania prac plastycznych i konstrukcyjnych - eksperymentuje stosując proponowane techniki - drukuje z wykorzystaniem różnorodnego materiału

	l) z wykorzystaniem tkanin, wycinanek papierowych, ... m) dekalkomania; 4) Zabawy z wykorzystaniem farb, różnego rodzaju papieru. 5) Działania z wykorzystaniem fotografii. 6) Monotypia: olejna (z wykorzystaniem farb i płytek szklanych), graficzna z wykorzystaniem szablonów. 7) Działania z wykorzystaniem technik origami: płaskich i przestrzennych. 8) Tworzenie rzeźb z wykorzystaniem: mas plastycznych, gazet, folii, materiału przyrodniczego, klocków. 9) Eksperymentowanie w łączeniu technik. 2. Wykorzystanie montessoriańskiego materiału rozwojowego do różnorodnych działań plastyczno-konstrukcyjnych. 1) Ćwiczenia w łączeniu barw; uzyskiwanie kolorów podstawowych i pochodnych podczas ćwiczeń w przelewaniu i barwieniu wody, ćwiczenia z płytkami barwnymi. 2) Ćwiczenia z linią - wykorzystanie ramek do zawiązywania, sznurówek, tasiemek, ... 3) Ćwiczenia z fakturą i teksturą - wykorzystaniem płytek o zróżnicowanej szorstkości. 4) Ćwiczenia w tworzeniu kompozycji z wykorzystaniem materiału przyrodniczego. 5) Ćwiczenia konstrukcyjne z wykorzystaniem różowej wieży, brązowych schodów, czerwonych sztang, kolorowych cylindrów, kolorowych trójkątów, itp. 3. Swobodne działania plastyczne inspirowane muzyką, literaturą, sztuką, przyrodą, z wykorzystaniem dostępnego materiału plastycznego. 4. Stosowanie technik eksploracji: bazgrot, plamy, mokrego papieru, koloru, środków i materiałów.	- wykorzystuje do stemplowania różnorodny materiał przyrodniczy, gąbki, papier - wykonuje prace techniką frotażu, dekalkomanii, monotypii - składa koła, kwadraty, trójkąty, układa określone kompozycje - wykorzystuje masy plastyczne, papier, klocki, do tworzenia prac przestrzennych - wykonuje prace plastyczne łącząc ze sobą poznane techniki - posługuje się pojęciami z zakresu plastyki - nazywa barwy podstawowe i pochodne, ciepłe i zimne - eksperymentuje z linią - rozróżnia fakturę różnych przedmiotów - tworzy kompozycje dowolne i według wzoru z dostępnego materiału - tworzy różnorodne konstrukcje z wykorzystaniem materiału rozwojowego - wykonuje prace plastyczne po uprzednim wysłuchaniu muzyki, tekstów literackich, obejrzeniu dzieł sztuki, zjawisk przyrodniczych - eksperymentuje wybierając samodzielnie materiał i technikę

	5. Techniki utrzymania kontaktów pogłębiających interakcje w grupie: działania plastyczne we dwoje, działania grupowe, działania z udziałem osoby obserwującej.	- podczas tworzenia prac współdziała z kolegą, z grupą, bierze pod uwagę sugestie kolegów
	6. Techniki wyrażania uczuć: malowanie aktualnego nastroju, malowanie snów i marzeń, reakcje na słowa: dobro, szczęście, miłość, nienawiść, rysowanie swoich życzeń.	- wyraża swój nastrój, swoje marzenia i myśli za pomocą działań plastycznych
	7. Techniki umożliwiające lepsze widzenie innych ludzi: portrety członków grupy, portrety wykonywane z innymi dziećmi.	- dostrzega podobieństwa i różnice między ludźmi, potrafi je narysować
	8. Zwiedzanie muzeów, galerii i innych obiektów związanych ze sztuką.	- wyraża swoje opinie o dziełach sztuki
	9. Organizowanie ekspozycji prac dziecięcych w galeriach i muzeach.	- posługuje się pojęciami związanymi ze sztuką
	10. Organizowanie tematycznych wystaw prac dziecięcych na terenie przedszkola: (np. „Drzewa”, „Anioł”, „Kosmos”, „Woda”).	- tworzy prace na określony temat, współdziała przy tworzeniu wystaw
	11. Udział w zajęciach prowadzonych przez artystów w przedszkolu i w Muzeum Sztuki.	- uczestniczy w warsztatach plastycznych
	12. Dekorowanie sal i innych pomieszczeń przedszkola efektami twórczości plastyczno-konstrukcyjnej dzieci oraz dbanie o estetykę wystroju.	- dba o wystrój sali, uczestniczy w wykonywaniu dekoracji
	13. Aktywność muzyczna. 1) Słuchanie muzyki: a) w wykonaniu muzyków (na żywo); b) cykliczne koncerty w wykonaniu artystów np. z filharmonii; c) zaproszeni goście np. absolwenci przedszkola, którzy uczęszczają do szkół muzycznych, rodzice itp.; d) z płyt, kaset, mp3, itp. 2) Aktywne słuchanie muzyki (klaskanie, gesty): a) śpiew piosenek; b) zagadki muzyczne;	- uczestniczy w koncertach organizowanych na terenie przedszkola - aktywnie słucha muzyki posługując się gestem - śpiewa piosenki

	c) tańce z wykorzystaniem muzyki klasycznej, ludowej, rozrywkowej; d) tańce integracyjne; e) zabawy muzyczne z wykorzystaniem montessoriańskiego materiału rozwojowego i różnego rodzaju rekwizytów (puszki szmerowe, dzwonki, instrumenty perkusyjne, ...).	- układa i odgaduje zagadki muzyczne - tańczy w parach, w zespołach z całą grupą - wykorzystuje materiał rozwojowy do działań umuzykalniających
	3) Zabawy muzyczno – ruchowe: a) ilustracyjne; b) inscenizowane; c) rytmiczne; d) inhibicyjno – incytacyjne; e) opowieści ruchowe.	 - ilustruje muzykę ruchem - uczestniczy w zabawach inscenizacyjnych do wybranych utworów muzycznych - porusza się w rytm utworu muzycznego, rytmizuje proste fragmenty - odtwarza ruchem treść opowieści ruchowej
	4) Ćwiczenia inspirujące swobodną twórczość według C. Orffa: a) improwizacje rytmiczne; b) uzupełnianie tekstu w podanym rytmie; c) samodzielna rytmizacja dłuższych tekstów, wierszy, zagadek; d) rytmizacja z wykorzystaniem instrumentów; e) swobodna improwizacja melodyczna.	 - tworzy własne rytmy - uzupełnia podany przez kolegę lub nauczycielkę rytm - wykorzystuje instrumenty do rytmizacji - tworzy własne melodie
	14. Prezentacja umiejętności dzieci podczas uroczystości przedszkolnych. 1) Aktywność teatralna: a) ilustrowanie ruchem tekstów literackich; b) odgrywanie scenek – elementy dramy; c) zabawy z wykorzystaniem pacynek, kukiełek, marionetek, ...; d) spontaniczne zabawy inspirowane rekwizytami i strojami zgromadzonymi w salach; e) samodzielne projektowanie i wykonywanie scenografii i rekwizytów; f) teatrzyk cieni; g) oglądanie przedstawień w teatrach, oglądanie teatru „od kulis”; h) oglądanie przedstawień kukiełkowych oraz teatru „żywego aktora” na terenie przedszkola; i) udział w warsztatach teatralnych prowadzonych przez aktorów;	 - ilustruje ruchem poznany tekst - odgrywa określone scenki - tworzy przedstawienia z wykorzystaniem pacynek, kukiełek itp. - podejmuje spontaniczne działania z wykorzystaniem rekwizytów i strojów zgromadzonych w sali - samodzielnie projektuje scenografię, stroje i rekwizyty - eksperymentuje wykorzystując cień

	j) przygotowanie i prezentowanie przedstawień dla rodziców	- bierze udział w przedstawieniach teatralnych na terenie przedszkola i poza nim - uczestniczy w prezentowaniu umiejętności podczas uroczystości i przedstawień dla rodziców - uczestniczy w warsztatach teatralnych
II. Obszar osobisty III. Obszar językowy VIII. Obszar artystyczny	1. Aktywność twórcza 1) Inspirowanie dziecka do aktywności twórczej w zakresie: a) twórczego myślenia; b) ruchu twórczego; c) twórczej aktywności plastycznej. 2) Stosowanie technik twórczego myślenia: a) rozwijających myślenie indukcyjne: • analogie: - prosta (dom jest jak..., bo...;), - personalna (identyfikowanie się z określonym przedmiotem, zjawiskiem np. ja-chmura),	- wyszukuje podobieństwa, relacje pomiędzy dwoma zjawiskami - identyfikuje się z określonym zjawiskiem, problemem - łączy ze sobą odległe czasem wykluczające się zjawiska

	- fantastyczna (np. co by było, gdyby na ziemi wylądowali Marsjanie?), - symboliczna; b) rozwijających myślenie dedukcyjne: - „co by było, gdyby...” (wyszukiwanie odległych konsekwencji założonych tez); c) opartych na abstrahowaniu: - lista atrybutów (wyszukiwanie cech np. listek jest...), - podobieństwa (wyszukiwanie podobieństw między dwoma lub więcej obiektami), - tysiąc definicji (np. sad to...); d) rozwijających transformowanie: - przekształcenia (dłonie, plamy itp.); e) rozwijających umiejętność dokonywania skojarzeń: - bricolage (tworzenie nowych rzeczy za pomocą zastanych elementów); f) wpływających na motywy rozwijające ciekawość poznawczą: - burza mózgów (różnorodne zastosowanie jakiegoś przedmiotu, lista pomysłów); g) rozwijających myślenie dywergencyjne: - bezludna wyspa (przezwyciężanie barier, wyszukiwanie innych zastosowań niepotrzebnych przedmiotów); 3) Inspirowanie do ruchu twórczego poprzez: a) wykorzystanie muzyki, słów, przedmiotów; b) gesty, mimikę, ruch całego ciała; szczególnie do wyrażania uczuć, nastrojów; c) akceptację twórczych rozwiązań dziecka dotyczących ruchu. 4) Zapewnienie warunków do twórczych działań plastycznych: a) inspirowanych przedmiotami z otoczenia dziecka, b) inspirowanych opowieściami i pojęciami, c) spontanicznych z wykorzystaniem różnorodnych materiałów i narzędzi.	- przekłada zjawiska na język dla niego charakterystyczny - przewiduje zakończenie - wyróżnia cechy omawianego przedmiotu, zjawiska - znajduje podobieństwa pomiędzy obiektami - znajduje określenia do konkretnych przedmiotów - przekształca np. plamę w element składający się na coś innego - wykorzystuje znane przedmioty do tworzenia nowych - rozwiązuje określony problem tworząc listę pomysłów - znajduje inne zastosowanie do znanych sobie przedmiotów - reaguje ruchem na wysłuchanie tekstu, muzyki - poprzez ruch wyraża aktualny nastrój - stosuje zasadę: „nie oceniamy innych” - podejmuje działania plastyczne wykorzystując różnorodne materiały zgromadzone w sali i stosując różnorodne techniki - wykonuje prace plastyczne po uprzednim wysłuchaniu utworów muzycznych, literackich

Zgodnie z założeniami podstawy programowej **dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej**:

wg obszaru I

1) udziela informacji o sobie i swoich rodzicach, w tym podaje swoje imię i nazwisko, adres zamieszkania, wie, komu może takich informacji udzielać; 2) bierze udział w aktywnościach zaproponowanych przez innych, zgłasza własne pomysły, jest otwarte na współdziałanie; 3) uzgadnia zasady dzielenia się zabawkami lub materiałami w trakcie podejmowanych aktywności; 4) bierze udział w podejmowaniu decyzji w grupie, akceptuje wspólnie podjęte decyzje, nawet jeżeli nie są zgodne z jego oczekiwaniami; 5) stosuje zwroty grzecznościowe; 6) przestrzega zasad zachowania się w grupie i miejscach publicznych, w tym zasad prawidłowego zachowania się na drodze i w środkach komunikacji; 7) mówi o emocjach, które ludzie mogą przeżywać w różnych sytuacjach życia codziennego; 8) szanuje wszystkie dzieci, ich różne upodobania i potrzeby, podaje przykłady wypowiedzi i zachowań, które mogłyby być dla kogoś krzywdzące; 9) szuka rozwiązań w sytuacjach spornych, rozwiązuje proste konflikty z pomocą dorosłych lub innych dzieci; 10) pomaga innym w wykonaniu zadania, gdy jest to potrzebne, udziela wskazówek; 11) wspiera inne dzieci w pokonywaniu smutku, bezradności i poszukiwaniu rozwiązań problemu; 12) dostrzega różnorodność i znaczenie funkcji pełnionych przez ludzi w społeczeństwie, przyjmuje je w zabawie (np. w sklep); 13) charakteryzuje pracę osób wykonujących różne zawody i zdaje sobie sprawę, że dzięki pracy osiąga się dochód; 14) wyjaśnia, do czego służą pieniądze, ma świadomość, że ludzie dysponują ograniczoną ilością pieniędzy oraz że po wydaniu pieniędzy na zakup towaru lub usługi nie można ich już wydać na coś innego; 15) wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie oraz dlaczego warto oszczędzać; 16) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do grup społecznych, w których na co dzień funkcjonuje: rodziny, grupy przedszkolnej, społeczności lokalnej i narodowej; 17) wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flagę, hymn), orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej; 18) wskazuje funkcje różnych instytucji społecznych (np. rodziny, przedszkola); 19) poznaje i pielęgnuje tradycje lokalne, regionalne i narodowe; 20) charakteryzuje wybrane elementy dziedzictwa kulturowego swojego regionu.

wg obszaru II

1) podejmuje różne aktywności, aby realizować swoje pomysły, tworzyć i odkrywać, co sprawia mu radość; 2) odkrywa swoje zainteresowania i nazywa swoje mocne strony; 3) układa i uzasadnia swój plan działania prowadzący do zakładanego rezultatu; 4) przewiduje i nazywa konsekwencje swoich decyzji i działań; 5) organizuje i porządkuje miejsce swojej aktywności; 6) dąży do ukończenia zadania mimo trudności, wykazując wytrwałość, zaangażowanie i otwartość na informację zwrotną i wskazówki innych; 7) wyraża satysfakcję z zadania wykonanego samodzielnie lub w grupie, docenia swój wysiłek; 8) wykazuje postawę akceptacji tego, że popełnianie błędów jest czymś naturalnym w procesie uczenia się i stanowi okazję do zdobywania nowych umiejętności; 9) rozpoznaje i nazywa swoje emocje związane z różnymi sytuacjami, aktualnymi i z przeszłości; 10) odróżnia potrzeby od pragnień (zachcianek), nazywa swoje potrzeby i proponuje sposób ich zaspokojenia, wyraża sprzeciw w sytuacjach niepewności, zagrożenia, braku komfortu; 11) ma przekonanie, że nauczyciel lub inne dzieci mogą stanowić wsparcie w trudnych sytuacjach, w razie potrzeby prosi o pomoc; 12) stosuje znane mu sposoby radzenia sobie ze stresem.

wg obszaru III

1) uczestniczy w rozmowie, aktywnie słuchając innych osób i wypowiadając się w sposób zrozumiały, przedstawia i próbuje uzasadnić swoją opinię; 2) w wypowiedziach posługuje się zdaniami, zwraca uwagę na poprawność gramatyczną i artykulacyjną lub, w razie potrzeby, używa komunikacji wspomagającej i alternatywnej; 3) słucha wypowiedzi innych osób oraz tekstów czytanych, takich jak opowiadania, wiersze, baśnie, legendy, mówi o swoich ulubionych książkach; 4) rozpoznaje możliwe źródła informacji, korzysta z zachęt do samodzielnego poszukiwania odpowiedzi na nurtujące je pytania; 5) obdarza uwagą dzieci i dorosłych, aby rozumieć to, co mówią i czego oczekują, dopytuje, gdy nie jest czegoś pewne; 6) analizuje zdobyte informacje i dostrzega te, które są dla niego niewiarygodne lub się wykluczają; 7) ocenia zgodność uzyskiwanych informacji z własnymi obserwacjami doświadczeniami; 8) odtwarza i przekształca treść bajek i opowieści, tworzy własne historie; 9) dzieli się swoimi wyobrażeniami, skojarzeniami i pomysłami typu „co by było, gdyby”; 10) eksperymentuje z językiem, tworzy rymowanki i nowe słowa; 11) zapamiętuje i recytuje wierszyki oraz inne krótkie teksty; 12) opowiada treść obrazków i historyjek obrazkowych, mówi o swoich przeżyciach, obserwacjach, ważnych zdarzeniach; 13) odczytuje znaczenie podstawowych symboli i znaków, tworzy własne symbole, aby wyrazić za ich pomocą określoną informację;

14) dokonuje analizy i syntezy głoskowej wybranych wyrazów, wypowiada prawidłowo głoski; 15) kreśli linie i kształty zawierające elementy graficzne obecne w literach: łuki, pętelki, fale, owale, zygzaki; 16) podejmuje próby pisania liter, wyrazów i krótkich komunikatów w wybrany przez siebie sposób; 17) podejmuje próby

samodzielnego czytania wyrazów i krótkich tekstów, w tym uzupełnionych obrazkiem; 18) nazywa wybrane obiekty z najbliższego otoczenia w języku obcym nowożytnym; 19) reaguje na proste polecenia w języku obcym nowożytnym; 20) uczestniczy w prostej sytuacji komunikacyjnej w języku obcym nowożytnym; 21) powtarza wierszyki i śpiewa piosenki w języku obcym nowożytnym.

wg obszaru VIII

1) poszukuje nowych form ekspresji, tworzyw i technik wyrazu artystycznego do przedstawienia świata i swoich przeżyć, wyraża własne pomysły; 2) łączy poznane elementy – przedmioty, obrazy, kształty, słowa, dźwięki, wzorce, symbole – w nowe układy, w nieoczywisty sposób; 3) wyraża swoje opinie o dziełach sztuki; 4) słucha muzyki, śpiewa, tańczy, tworzy melodie i improwizacje ruchowe, muzykuje – indywidualnie i w grupie; 5) rozpoznaje wybrane instrumenty muzyczne, tworzy własne instrumenty muzyczne z różnych materiałów i gra na nich; 6) wciela się w różne role podczas spontanicznych i organizowanych działań teatralnych; 7) zauważa różnice w dynamice, tempie, barwie i wysokości dźwięków, określa nastrój muzyki; 8) wyjaśnia pojęcia określające różne sposoby wyrazu artystycznego – w muzyce, sztukach wizualnych i teatrze.

PROPOZYCJA SCENARIUSZA ZAJĘĆ PLASTYCZNYCH

Obrazki z masy piaskowej

Cele ogólne:

- rozwijanie wyobraźni oraz inwencji twórczej dziecka;
- rozwijanie zdolności manualnych.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- rozpoznaje dotykiem materiał w woreczku;
- odszukuje przedmioty w piasku;
- nakłada masę piaskową na karton;
- rysuje palcem w masie piaskowej;
- maluje farbami obrazek z masy piaskowej.

Materiały:

Gruby karton formatu A 4, klej do tapet, piasek, patyki, łyżki, miski z różnymi przedmiotami ukrytymi w piasku, woreczek z piaskiem, farby plakatowe.

Przebieg:

Część wstępna:

Przygotowanie masy piaskowej:

- przygotowanie kleju do tapet według przepisu na opakowaniu;
- wymieszanie gotowego kleju z piaskiem;
- rozłożenie masy piaskowej do naczyń.

Część właściwa:

1. Powitanie w kręgu: „Posyłam do was promyk uśmiechu, niech wróci do mnie w pośpiechu”.
2. Przekazywanie w kręgu „magicznego woreczka” w rytm spokojnej muzyki – dzieci wkładają rękę do woreczka i rozpoznają jego zawartość przez dotyk.
3. „Poszukiwacze skarbów” - odszukiwanie różnorodnych przedmiotów w miskach z piaskiem (praca w grupach).
4. Praca przy stolikach:
   - nakładanie masy piaskowej dłonią lub łyżką i rozprowadzanie po kartonie;
   - wykonanie rysunku palcem lub patykiem w masie piaskowej;
   - odłożenie prac do wyschnięcia.

Część końcowa:

1. Malowanie farbami plakatowymi obrazków z masy piaskowej;
2. Zorganizowanie wystawy prac.

MONTESSORIAŃSKA KARTA OBSERWACJI DZIECKA 3, 4 – LETNIEGO

Imię i nazwisko dziecka……..... wiek ……

Który rok w przedszkolu ……..

I. Rozwój ruchowy dziecka

Okres obserwacji:	*październik/ listopad*	*uwagi*	*kwiecień*	*uwagi*
1. **Wykonuje czynności:** • prawą ręką, • lewą ręką, • raz prawą, raz lewą.				
2. Prawidłowo trzyma narzędzia: • łyżkę, • narzędzie pisarskie, • nożyczki.				
3. Wykonuje pojedyncze czynności: • ćwiczenia przesypywania piasku, • ćwiczenia przelewania wody.				
4. Wykonuje proste czynności (ćwiczenia z ramkami): • zapinanie guzików, • zapinanie rzepów.				
5. Wykonuje ćw. z metalowymi ramkami: • obrysowuje kształty, • wypełnia kształty.				
6. Samoobsługa: • samodzielnie spożywa posiłki, • ubiera się i rozbiera, • myje zęby, • zgłasza potrzeby fizjologiczne, • samodzielnie korzysta z toalety, • porządkuje miejsce po skończonych działaniach.				

7. Uczestniczy w zajęciach ruchowych.				
8. Wykazuje umiejętność: • chodu na palcach, • biegu bez potrąceń, • podskoków obunóż, • kroku odstawno – dostawnego, • wchodzenia i schodzenia ze schodów.				
9. Utrzymuje równowagę.				

II. Rozwój zmysłów dziecka

1. Wzrok

1. **Rozumie sens pojęć:** • długi – krótki (czerwone sztangi), • duży – mały (różowa wieża), • gruby – cienki (brązowe schody).				
2. Odtwarza struktury (buduje różową wieżę).				
3. Rozróżnia figury geometryczne (ramka skrzynki geometrycznej): • koło, • kwadrat, • trójkąt, • inne.				
4. Nazywa figury geometryczne (ramka skrzynki geometrycznej): • koło, • kwadrat, • trójkąt, • inne.				
5. Rozróżnia podstawowe kolory (skrzynka nr 1): • żółty, • czerwony, • niebieski.				

6. Nazywa podstawowe kolory (skrzynka nr 1): • żółty, • czerwony, • niebieski.				
7. Rozróżnia wybrane kolory pochodne (skrzynka nr 2).				
8. Nazywa wybrane kolory pochodne (skrzynka nr 2).				
9. Dokonuje analizy i syntezy (układa obrazek z części).				
10. Porównuje: • odnajduje podobieństwa, • odnajduje różnice.				

2. Słuch

1. Rozróżnia szmery: • cichy-głośny (puszki szmerowe).				
2. Rozróżnia dźwięki z otoczenia.				
3. Nazywa dźwięki z otoczenia.				
4. Wykazuje wrażliwość na bodźce słuchowe.				

3. Dotyk

1. Rozróżnia poprzez dotyk kształty przedmiotów (tajemniczy woreczek)**.**				
2. Wykazuje wrażliwość na bodźce dotykowe.				

4. Smak

1. Wykazuje wrażliwość na bodźce smakowe.				

5. Zapach

1. Wykazuje wrażliwość na bodźce zapachowe.				

III. Rozwój intelektualny

1. Rozwój procesów poznawczych

1. Koncentruje się na zadaniu.				
2. Pamięć: • zapamiętuje pojedyncze wyrazy, • zapamiętuje krótki tekst.				
3. Posiada informacje: • wie jak się nazywa, • wie, ile ma lat, • zna adres zamieszkania, • zna imiona rodziców, • wskazuje i nazywa części ciała, • wie, jak się zachować w sytuacji zagrożenia, • wymienia potencjalne zagrożenia.				

2. Pojęcia matematyczne

1. Klasyfikowanie **- segreguje przedmioty na etapie:** • par (wybiera pary przedmiotów), • łańcuszków (wybiera 3 lub 4 przedmioty pasujące do siebie) **- segreguje przedmioty według:** • jednej cechy, • dwóch cech jednocześnie.				
2. Orientacja w przestrzeni • prawidłowo określa położenie przedmiotów w przestrzeni (na, pod, obok).				
3. Układy rytmiczne: • kontynuuje proste układy rytmiczne				
4. Rozpoznaje wybrane cyfry (tabliczki z papieru ściernego)				

5. Nazywa wybrane cyfry (tabliczki z papieru ściernego)				
6. Przelicza elementy (liczebniki główne): • w zakresie pięciu, • powyżej pięciu, • nie przelicza.				

3. Rozwój języka

1. Posługuje się mową: • ma zasób słów adekwatny do wieku				
2. Wypowiada się: • pojedynczymi wyrazami, • prostymi zdaniami, • pełnymi zdaniami, • nie posługuje się mową czynną.				
3. Język obcy: • rozumie proste polecenia, • powtarza proste słowa, • powtarza rymowanki, wierszyki, piosenki.				
4. Dokonuje analizy obrazka: • studium przedmiotów, • opisuje czynności osób.				
5. Dzieli wyrazy na sylaby.				
6. Rozpoznaje niektóre litery (litery z papieru ściernego).				
7. Nazywa wybrane litery (litery z papieru ściernego).				
8. Rozpoznaje wizytówkę ze swoim imieniem.				
9. Podpisuje się.				

IV. Rozwój emocjonalny i społeczny

1. W sytuacjach trudnych reaguje: • spokojnie, • płaczem, • śmiechem, • agresją, • pobudzeniem emocjonalnym, • wycofaniem, • unika sytuacji trudnych.				
2. Spokojnie rozstaje się z opiekunem.				
3. Nawiązuje kontakty z rówieśnikami: • łatwo nawiązuje kontakty, • z trudnością nawiązuje kontakty (jest nieśmiałe, ma zaburzone poczucie bezpieczeństwa, preferuje kontakt z osobami dorosłymi).				
4. W stosunku do innych dzieci jest: • otwarte, • otwarte w stosunku do wybranych dzieci, • konfliktowe, • nieśmiałe, • przejawia zachowania agresywne.				
5. Preferuje zabawy: • samotne • równoległe • zespołowe				
6. Przestrzega zasad ustalonych w grupie.				

V. Rozwój artystyczny

1. Rysunek na etapie: • bazgrot, • głowonogów, • uproszczonego schematu, • wzbogaconego schematu.				
2. Rysunek: • barwny, • jednokolorowy.				
3. Rysuje: • chętnie, • wykazuje niechęć do rysowania.				
4. W zajęciach umuzykalniających bierze udział: • chętnie, • niechętnie.				

Załącznik nr 1
do Montessoriańskiej karty obserwacji
dziecka 3,4 letniego

KONTAKTY Z RODZICAMI

Data	Tematyka rozmowy	Podpis rodzica	Podpis nauczyciela

MONTESSORIAŃSKA KARTA DIAGNOZY DZIECKA 5, 6 – LETNIEGO

Imię i nazwisko dziecka…….... wiek……

Który rok w przedszkolu……...…

I. Rozwój ruchowy dziecka

Okres obserwacji:	*październik/ listopad*	*Uwagi*	*Kwiecień*	*Uwagi*
1. Lateralizacja: • oko, • ręka, • ucho, • noga.				
2. Prawidłowo trzyma narzędzia: • łyżkę, • narzędzie pisarskie, • nożyczki.				
3. Utrzymuje prawidłową postawę podczas działań przy stole.				
4. Samoobsługa: • samodzielnie spożywa posiłki, • ubiera się i rozbiera, • myje zęby, • zgłasza potrzeby fizjologiczne, • samodzielnie korzysta z toalety, • porządkuje miejsce po skończonych działaniach.				
5. Wykonuje pojedyncze czynności: • ćwiczenia przesypywania piasku, • ćwiczenia przelewania wody.				

6. Wykonuje złożone czynności (ćwiczenia z ramkami)**:** • przewlekanie, • wiązanie kokard.				
7. Wykonuje ćwiczenia z metalowymi ramkami: • obrysowuje kształty, • wypełnia kształty.				
8. Ruchy ręki są: • płynne, • precyzyjne.				
9. Tonus mięśniowy (nacisk na narzędzie pisarskie)**:** • prawidłowy, • zbyt mocny, • zbyt słaby.				
10. Odwzorowuje wzór figur.				
11. Rysuje szlaczki: • linie ukośne, • geometryczne, • laseczki, • spirale, • pętelkowe.				
12. Chętnie uczestniczy w zajęciach ruchowych.				
13. Wykazuje umiejętność: • chodu na palcach, • biegu bez potrąceń, • podskoków naprzemiennych, • podskoków obunóż.				
14. Utrzymuje równowagę.				
15. Ogólna sprawność ruchowa: • dobra, • przeciętna, • słaba.				

II. Rozwój zmysłów dziecka

1. Wzrok

1. **Rozumie sens pojęć:** • długi – krótki (czerwone sztangi), • duży – mały (różowa wieża), • gruby – cienki (brązowe schody).				
2. **Rozróżnia figury:** • koło, • kwadrat, • trójkąt, • prostokąt, • inne.				
3. Nazywa figury geometryczne.				
4. Rozróżnia podstawowe kolory (skrzynka nr 1)**.**				
5. Nazywa podstawowe kolory (skrzynka nr 1)**.**				
6. Rozróżnia kolory pochodne (skrzynka nr 2)**.**				
7. Nazywa kolory pochodne (skrzynka nr 2)**.**				
8. Dokonuje syntezy i analizy obrazka.				
9. **Porównuje obrazki:** • odnajduje podobieństwa, • odnajduje różnice.				

2. Słuch

1. **Rozróżnia szmery:** • cichy-głośny (puszki szmerowe).				
2. **Wykazuje wrażliwość na bodźce słuchowe.**				
3. **Rozróżnia dźwięki z otoczenia.**				

4. Nazywa dźwięki z otoczenia.				

3. Dotyk

1. Rozróżnia poprzez dotyk kształty przedmiotów (tajemniczy woreczek).				
2. Wykazuje wrażliwość na bodźce dotykowe.				

4. Smak

1. Wykazuje wrażliwość na bodźce smakowe.				

5. Zapach

1. Wykazuje wrażliwość na bodźce zapachowe.				

III. Rozwój intelektualny

1. Rozwój procesów poznawczych

1. Koncentruje się na zadaniu podczas: • zabaw swobodnych, • słuchania opowiadań, bajek itp. • działań z materiałem rozwojowym, • uzupełniania kart pracy.				
2. Zapamiętuje krótkie teksty.				
3. Posiada informacje: • wie jak się nazywa, • wie, ile ma lat, • podaje adres zamieszkania, • wymienia imiona rodziców, • wyjaśnia jaki zawód wykonują rodzice, • podaje nazwę miasta, w którym mieszka, • podaje nazwę państwa, w którym mieszka,				

• wyróżnia i nazywa symbole narodowe, • wymienia dni tygodnia, • wymienia nazwy miesięcy, • rozróżnia pory roku, • nazywa pory roku, • wskazuje części ciała, • nazywa części ciała, • wie, jak się zachować w sytuacji zagrożenia, • wymienia potencjalne zagrożenia, • wymienia numery alarmowe.				

2. Pojęcia matematyczne

1. Klasyfikowanie **- segreguje przedmioty na etapie:** • par (wybiera pary przedmiotów), • łańcuszków (wybiera 3 lub 4 przedmioty pasujące do siebie), • kolekcji (wybiera przedmioty ze względu na przeznaczenie), **- segreguje przedmioty według:** • jednej cechy, • według siatki logicznych powiązań (kilku cech), **- dokonuje uogólnień.**				
2. Orientacja w przestrzeni **- prawidłowo określa:** • położenie przedmiotów w przestrzeni (na, pod, obok), • kierunki w przestrzeni (w lewo, w prawo, na lewo od).				
3. Układy rytmiczne (sekwencje)**:** • kontynuuje układy rytmiczne.				
4. Rozpoznaje cyfry (tabliczki z papieru ściernego)**.**				
5. Nazywa cyfry (tabliczki z papieru ściernego)**.**				

6. Pisze cyfry: • prawidłowo, • w odbiciu lustrzanym, • nie zapisuje cyfr.				
7. Przelicza elementy (liczebniki główne)**:** • w zakresie dziesięciu, • powyżej dziesięciu.				
8. Rozumie pojęcie liczby (czerwono-niebieskie sztangi)**:** • aspekt kardynalny, • aspekt porządkowy, • aspekt miarowy, • aspekt arytmetyczny, • aspekt symboliczny.				
9. Dodaje • na konkretach, • w pamięci, • w zakresie dziesięciu, • z przekroczeniem progu dziesiętnego.				
10. Odejmuje • na konkretach, • w pamięci, • w zakresie dziesięciu, •z przekroczeniem progu dziesiętnego.				
11. Rozpoznaje znaki matematyczne: • **+ - , =,** • **>, <**				
12. Nazywa znaki matematyczne: • **+ -,=,** • **>,<.**				
13. Potrafi je zastosować.				

4. Rozwój języka

1. Posiada słownictwo adekwatne do wieku.				
2. Wypowiada się: • pojedynczymi wyrazami, • prostymi zdaniami, • pełnymi zdaniami.				
3. Wypowiada się poprawnie pod względem: • gramatycznym, • artykulacyjnym.				
4. Język obcy: • rozumie proste polecenia, • powtarza proste słowa, • powtarza rymowanki, wierszyki, piosenki.				
5. Dokonuje analizy obrazka: • studium przedmiotów, • opisuje czynności osób.				
6. Układa i opowiada historyjkę obrazkową: • układa i opowiada ciągłość zdarzeń, • wyciąga wnioski w oparciu o zdarzenia.				
7. Dojrzałość słuchu fonemowego: • wyodrębnia wyrazy w zdaniu, • dzieli wyrazy na sylaby, • dzieli wyrazy na głoski.				
8. Wysłuchuje głoski: • w nagłosie, • w śródgłosie, • w wygłosie.				
9. Rozpoznaje litery (litery z papieru ściernego)**:** • wielkie drukowane, • małe drukowane, • wielkie pisane, • małe pisane.				

10. Nazywa litery (litery z papieru ściernego)**:** • wielkie drukowane, • małe drukowane, • wielkie pisane, • małe pisane.				
11. Rozpoznaje dwuznaki.				
12. Nazywa dwuznaki.				
13. Czyta: • sylaby, • wyrazy, • pojedyncze zdania, • teksty.				
14. Czyta ze zrozumieniem.				
15. Pisze niektóre litery: • prawidłowo, • w odbiciu lustrzanym, • nie zapisuje liter.				

IV. Rozwój emocjonalny i społeczny

1. W sytuacjach trudnych reaguje: • spokojnie, • płaczem, • śmiechem, • agresją, • pobudzeniem emocjonalnym, • wycofaniem, • unika sytuacji trudnych.				
2. Rozstaje się z opiekunem spokojnie.				
3. Chętnie podejmuje działania:				

• z wykorzystaniem materiału rozwojowego, • w kartach pracy.				
4. Doprowadza rozpoczęte działania do końca.				
5. Wypowiada się na forum grupy.				
6. Nawiązuje kontakty z rówieśnikami: • łatwo nawiązuje kontakty, • z trudnością nawiązuje kontakty (jest nieśmiałe, ma zaburzone poczucie bezpieczeństwa, woli kontakty z osobami dorosłymi).				
7. Współpracuje z kolegami: • ze wszystkimi, • tylko z wybranymi, • najchętniej wykonuje zadania sam.				
8. Inicjuje zabawę: • często, • czasami.				
9. Podczas zabawy i wykonywania zadań: • współdziała, • narzuca swoją koncepcję, • popada w konflikty, • negocjuje (szuka kompromisu), • bywa agresywny, • nie bierze udziału (wycofuje się), • realizuje (odtwarza) pomysły innych dzieci.				
10. Przestrzega zasad ustalonych w grupie.				
11. Wykonuje obowiązki dyżurnego: • solidnie, • wybiórczo, • nie podejmuje dyżurów.				

V. Rozwój artystyczny

1. **Rysunek na etapie:** • bazgrot, • głowonogów, • uproszczonego schematu, • wzbogaconego schematu.				
2. **Rysunek:** • barwny, • jednokolorowy.				
3. **Chętnie podejmuje aktywność plastyczną.**				
4. Chętnie bierze udział w zajęciach umuzykalniających.				

Załącznik nr 1
do Montessoriańskiej karty diagnozy
dziecka 5, 6 letniego.

KONTAKTY Z RODZICAMI

Data	Tematyka rozmowy	Podpis rodzica	Podpis nauczyciela